

Məhəmməd Saleh əl-Münəccid

**İnsanların
əhəmiyyət vermədiyi
HARAMLAR
və
onlardan çəkinmə**

Bakı - 2003

Müəllif: Məhəmməd Saleh əl-Münəccid
Tərcümə türk dilindən: F. S. Sələfi-Qurbanov
Redaktor və elmi araşdırma: R. P. Həsənov
Dizayn və kompüter: A. F. Qurbanov

Məhəmməd Saleh əl-Münəccid
İnsanların əhəmiyyət vermədiyi haramlar və onlardan
çəkinmə. "Gənclik", 2003, səh. 98.

Görkəmli ərəb alimi Məhəmməd Saleh əl-Münəccidin türk dilindən yenidən tərcümə edilmiş bu kitabda İslam əxlaqı və əqidəsinin ən mühüm məsələlərindən olan insanların əhəmiyyət vermədiyi haramlar və onlardan çəkinmə haqqında Quran və Sünnədən götürülmüş iqtibaslar əsasında ətraflı məlumat verilir. İslam dininin özəllikləri haqqında dəqiq biliklərə yiyələnmək istəyənlər ondan faydalana bilərlər. Geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Müəlliflik hüquqları qorunur. Bu kitabın hər hansı bir hissəsi istənilən formada və vasitələrlə tərcüməçinin razılığı olmadan nəşr edilə, hər hansı maddi daşıyıcıya yazıla, köçürülə, həkk edilə və yayıla bilməz.

© Məhəmməd Saleh əl-Münəccid

MÜNDƏRİCAT

Redaktordan	5
Türkcədən çevirəndən	7
Giriş	15
Müəllifdən	16
Allaha şərikin qoşmaq	22
Qəbirlərə ibadət	23
Şirkin yayılmış növlərindən olan sehr, kahinlik və falçılıq	26
Ulduzların və bürclərin hadisələrə və insan həyatına təsiri olduğuna inanmaq	27
İbadətlərdə riyakarlıq (nümayişkəranəlik)	29
Quş uçurmaqla (uğursuzluğa) inanmaq	30
Allah təaladan başqasına and içmək	32
Münafıqlar və ya günahkarlarla səmimi olmaq, yaxud da onlarla vaxtını xoş keçirmək məqsədilə oturub-durmaq	34
Namazın arxayın qılınmaması	34
Namazda lüzumsuz və çox hərəkət etmək	36
Camaatla namaz qılanın namaz zamanı bilərəkdən imamdan qabaq hərəkət etməsi	37
Soğan, sarımsaq və ya pis qoxulu bir şey yeyən şəxslərin məscidə gəlməsi	39
Zina	40
Kişibazlıq (Homoseksualizm)	41
Şəriətin göstərdiyi üzürlü hallar olmadıqda qadının ərindən uzaq durması	42
Qadının, şəriətin tələb etmədiyi halda ərindən boşanmaq istəməsi	43
Zihar	44
Ərin arvadıyla heyzli olarkən yaxınlıq etməsi	45
Qadınla arxadan əlaqəyə girmək	46
Arvadlar arasında ədalətlə rəftar etmək	47
Naməhrəm bir qadınla tək olmaq	47
Naməhrəm qadına əl verib görüşmək	48
Evdən çıxarkən qadının ətirlənməsi və ətir qoxusuyla kişilərin yanından keçməsi	49
Qadının yanında məhrəmi olmadan səfər etməsi	50
Naməhrəm qadına bilərəkdən baxmaq	51

Dəyyusluq	52
Qeyrisinin atası olduğunu iddia etmək və övladdan imtina	52
Faiz yemək	53
Malın nöqsanını bildirməmək və satış anında gizlətmək	56
Qiyəti qaldırmaq	57
Cümə günü ikinci əzandan sonra satış	57
Qumar və baxt (lotoreya) oyunları	58
Oğurluq	60
Rüşvət almaq və vermək	61
Ərazi işğal etmək	62
Vasitəçilik üçün hədiyyə almaq	63
İşçiyə işçinin haqqını verməmək	64
Uşaqlarına hədiyyə verməkdə ədalətli olmamaq	66
Ehtiyacı olmadığı halda insanlardan bir şey istəmək	68
Qaytarmaq istəmədiyi halda borc almaq	69
Haram yemək	70
Bir damla da olsa içki içmək	71
Qızıl və gümüş qablar işlətmək və onlarda yeyib-içmək	73
Yalandan şahidlik etmək	74
Musiqiyə və çalğı alətlərinə qulaq asmaq	75
Qeybət	76
Adamlar arasında söz gəzdirmək	77
Özgülərinin evinə icazəsiz baxmaq	78
İki nəfərin üçüncüdən gizlicə danışması	79
Geyimin uzun olması	80
Hər hansı formada olursa olsun kişilərin qızıl şeylər taxması	81
Qadınların qısa, nazik və dar paltar geymələri	82
Qadınların və kişilərin parik (süni saç) qoyması	83
Geyimdə, danışq tərzində və davranışda kişilərin qadınlara və qadınların özlərini kişilərə bənzətməsi	83
Saç və saqqalı qara rənglə boyamaq	84
Canlıların şəklini paltara, divara, kağıza və b. yerlərə çəkmək	85
Yuxuya yalan qatmaq	87
Qəbrin üstündə oturmaq, ona ayaq basmaq və qəbristanlıqda təbii ehtiyacı yerinə yetirmək	88
Sidiyin sıçrantısından qorunmamaq	89

İstəmədikləri halda bir qrup insanın danışığına qulaq asmaq	90
Pis qonşuluq	91
Vəsiyyətlə varisə zərər vurmaq	92
Zərlə oyun oynamaq	93
Mömini lənətləmək və lənətə layiq olmayanı lənətləmək	93
Ölünün arıyca özünü döyəcləyərək ağlamaq	94
Üzə zərbə vurma və ona damğayla əlamət qoyma	94
Müsəlmanın üzürlü olmadan üç gündən artıq küsülü qalması	95

Redaktordan

(Ya Rəsulum!) De ki: «Gəlin Allahın sizə nələri haram etdiyini deyim» (əl-Ənam, 151) buyuran Uca Allaha həmdü-sənalar olsun! Allahın salavatı və salamı Məhəmmədə (*səlləllahu əleyhi və səlləm*), onun ailəsinə, əshabələrinə və onların yolunu sədaqətlə davam etdirən hər bir möminə olsun!

Əziz oxucu!

Təqdim etdiyimiz bu kitab türk dilindən tərcümə olunduğuna görə, onu ərəb orijinalı ilə yoxlamağı məqsəduyğun saydıq. Araşdırma gedişində əsərdə bir sıra mətnlərin türk tərcüməsində olmadığından onları ərəb orijinalından, əsərin Azərbaycan dilinə tərcüməçisi ilə razılaşıdıraraq, kitaba əlavə etmişik. Bunlar aşağıdakılardır: «Arvadlar arasında ədalətlə rəftar etmək», «Övladın atasından qeyrisinin nəslindən olmasını iddia etməsi və atanın övladından imtina etməsi» və «Geyimin uzun olması».

Möhtərəm M. S. əl-Münəccidin «İnsanların əhəmiyyət vermədiyi haramlar və onlardan çəkinmə» adlı əsərinin Azərbaycan dilinə tərcüməsi üzərində tərəfimizdən bir-neçə məsələlərə dair tədqiqi araşdırmalar həyata keçirilmiş. Belə ki, müəllifin bəzi müddəalarına dair verdiyi şərh və izahatları ilə əlaqədar

göstərdiyi məxəzlərə aydınlıq gətirilmiş və digər mənbələrdən iqtibaslar verilmişdir. Məsələn, imam Əhmədin (Allah ona rəhmət eləsin) «Müsnəd»-indən müəllifin gətirdiyi hədisin Məhəmməd Nasirin tədqiqat əsəri olan «Əs-silsilə-tus-səhihə»də verildiyi bildirilir. Digər İslam alimi Abdulaziz b. Abdullah bu hədislə əlaqədar onun zəif olduğunu qeyd edir. Səhih mənbədən götürülmüş hədisin zəif adlandırılması ziddiyyətli olduğu üçün bunu aydınlaşdırmaq məqsədilə hədisin isnadı barədə tanınmış alimlərin tədqiqat və rəyələrini öyrəndik və nəticədə məlum oldu ki, görkəmli hədis alimi Məhəmməd Nasir bu hədisin tam səhih olduğunu sübut etmişdir.

Oxuculara təqdim edilən bu əsərdə biz bir sıra digər hədislərin də (məs.: «Nəslə yad birini daxil edən qadının cəzası haqqında») sənədlərinin və istinad olunan məxəzlərinin dəqiqləşdirilməsi istiqamətində acizənə cəhdlər etmişik ki, onları mühakimənizə veririk.

Qeyd etmək lazımdır ki, türk dilindən tərcümə edilən bu əsərin ərəb orijinalı ilə tutuşdurulması və dəqiqləşdirilməsi kitaba bir sıra üstünlüklər və özəlliklər vermişdir. İlk növbədə bu, kitabın redaktəsi və tərcüməsi gedişində edilən orijinal məxəzlərlə müqayisə, mənbənin dürüstlüyünün yoxlanılması, iqtibasların etibarlılığının yoxlanılmasıdır ki, bütün bunlar İslam ədəbiyyatının insanlarımızı çatdırılmasında mühüm rol oynaya bilər.

Türk çapı: «Karınca Yayınlar» nəşriyyatı tərəfindən (3-cü nəşr, 2000 il) İstanbul şəhərində buraxılmışdır.

Ərəb çapı: «Darul-Vətən» nəşriyyatı tərəfindən (1-ci nəşr, 1414 hicri) Ər-Riyad şəhərində buraxılmışdır.

R. P. Həsənov

Rəhmli və mərhəmətli Allahın adı ilə!

Türkcədən çevirəndən

Həmd və səna, şükr və tərif aləmlərin Rəbbi olan Allaha məxsusdur. Mən Ona şükr edir, Ona həmdüsəna edir, Ondan kömək diləyirəm. Onun günahlarımı bağışlamasını, məni düzgün yola yönəltməsinə istəyirəm. Bu təşəbbüsümün insanlar üçün xeyirxah addım olmasından ötrü bir olan Allahdan acizənə rica edirəm.

Əziz müsəlman qardaş və bacılar!

Möhtərəm Məhəmməd Saleh əl-Münəccidin Osmanlı türkcəsində əlimizə düşmüş, insanların çox vaxt elə də əhəmiyyət vermədiyi, lakin qaçılması həmişə zəruri olan haramlar haqqında «İnsanların əhəmiyyət vermədiyi haramlar və onlardan çəkinmə» adlı kitabını* Azərbaycan dilinə çevirməyi özümə vicdan borcu saydım.

Belə bir addımı atmağa böyük ehtiyac olduğu üçün Allahın adını dilə gətirərək cəsərət və inamla ilk dəfə olaraq bu qəbildən olan ciddi bir işə girişməyə cəhd göstərdim.

Bu təşəbbüs, həmin sahədə böyük təcrübəsi olmayan şəxs tərəfindən həyata keçirilməsinə baxmayaraq, Allaha, Onun dininə, Peyğəmbərinə (*səlləllahu əleyhi və səlləmə*) olan sonsuz məhəbbət və iman sayəsində başa çatdırılmış və dəyərli oxucularımızın mühakiməsinə təqdim olunur.

Allaha iman elə bir qüvvədir ki, onun qarşısında maddi, ruhi və təbii olan hər şey acizdir, ondan

* *Məhəmməd Saleh əl-Münəccid*, «İnsanların əhəmiyyət vermədiyi haramlar və onlardan çəkinmə» (türk dilində), İstanbul, Karınca Yayınları, 3-cü nəşr.

çəkindirə, yayındıra bilməz. *İmanlı insan* – mömin bəndə fəqət vahid Allaha və Allah qorxusuna sığınar, təkçə Ona pənah aparar.

Qəlbində Allah məhəbbəti, yenilməz iman olanlar İslamın düzgün yolunda bacarıqlarını əsirgəməzlər, öz bacı-qardaşlarını haqqa dəvət etmək üçün mümkün olan hər şeyi yerinə yetirməyə çalışarlar. Mən də bu yolun ən aciz müsafirlərindən biri kimi bu vacib dini əsəri Azərbaycan dilində oxuyanlara çatdırmaqla Allah təaladan gecə-gündüz məni himayə etməsini Ramazanda* başladığım namazlarda dönə-dönə təvəqqe etdim və mübarək ayın sonunda onu bitirməyə Allahın köməyi ilə nail oldum.

Belə bir dövəndə yaşayırıq ki, insanlarımızın xeyli hissəsi müsəlmana məxsus özəlliklərini müəyyən tərzdə saxlamış olsalar da, özlərini müsəlman adlandırsalar da belə, Allahın Quranından və Peyğəmbərimizin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) Sünnəsindən gələn şəriət qanun və qaydalarından, əsasən, xəbərsizdirlər. Demək olmaz ki, onlar Allahı büsbütün unudublar, xeyr! Amma Allah təalanı layiqincə yada salmır, Ona ardıcıl olaraq ibadət etmir, Onu hələ də arzu və istəklərinin qayəsinə çevirməyiblər. Ancaq hər hansı bir çətinliyə düçar olduqda, haqsızlıq gördükdə Allahı çağırır və Ona, tam iman gətirmədən, sığınmağa cəhd göstərirlər. Bu sayğı Allaha – yerin-göyün, bütün kainatın Yaradanına, varlığın və yoxluğun Xaliqinə layiqmidir?!

İnsanlarımızın müəyyən bir hissəsi din haqqında çox az təsəvvürə malikdirlər. Allahın açıq-aydın hökmlərinə baxmayaraq, zahirdə bir cür, batində isə tamam başqa tərzdə davranırlar. Belələrinin imanını ya zəif olur, ya da iman məsələlərində tamamilə biliksiz olurlar. Onlar imanlarını batil əməllərlə puça çıxarılmğa

* 2002-ci ildə.

yönəldir, özlərinin haqq dünyada** məhrumiyyətə uğradılmalarına indidən təməl qoyurlar. Allaha nadir hallarda şükr edirlər. Günahları hədsiz dərəcədə artıb «hüduunu» aşır. Tərətdikləri günah işlərin cüzi bir qismi bəs edər ki, qüdrətli və yenilməz əzəmət sahibi olan Allah bütövlükdə insanımızı cəzalandırsın. Allah təala buyurmuşdur:

«(Ey camaatım!) Yadınıza salın ki, o zaman Rəbbiniz bunu bildirmişdi: «Əgər (Mənə) şükr etsəniz, sizə olan nemətimi artıracağam. Yox əgər nankorluq etsəniz, (unutmayın ki) Mənim əzabım həqiqətən şiddətlidir» (İbrahim, 7).

Allahın haram buyurduğu iş və əməlləri açıqlayan bu əsəri oxucuların diqqətinə çatdırmaqla insanlarımızın İslam əxlaqına yiyələnməsini, imanlı və əqidəli möminlər olmasını bir olan Allahdan diləyirəm. Çünki insanlarımızın azlığı təmsil etməyən müəyyən qismi bəzi hallarda özləri də bilmədən ilahi dəyərlərə sayğısızlıqla, haram əməllər törətməklə yollarını azmaqda davam edirlər. Allah təala, haramla yollarını azdıqlarına görə neçə-neçə xalqı çeşidli fəlakətlərə uğratdığını Quranda dəfələrlə bəyan edir:

«Şəfəq doğanda o dəhşətli, tükürpədicə səs onları bürüdü. Onların altını üstünə çevirdik və başlarına odda bismiş gildən bərk daşlar yağdırdıq» (əl-Hicr, 73-74).

«Şübhəsiz ki, Əykə əhli də (sıx meşəliklərdə yaşayan Şueyb tayfası da) zalim idi»...(Göydən od göndərib) onlardan da intiqam aldıq» (əl-Hicr, 78-79) deyə, Allah Quranda xəbərdarlıq edir.

Elə yuxarıdakı surədəcə böyük günahlar olan haram əməllər törədən insanlara Allahın verdiyi və gerçəkləşdirəcəyi ağır cəza belə təsvir edilir:

** Axirət dünyası.

«Biz (Hicr əhalisinə) möcüzələrimizi göndərdik, lakin onlardan üz çevirdilər. Onlar (Allahın əzabından) salamat qurtarmaq üçün dağları yonub (özlərinə) evlər qururdular. Səhər çağı dəhşətli tükürpədicə səs onları bürüdü. Gördükləri tədbirlər (möhkəm evlər, qalalar tikmək, var-dövlət yığmaq) onlara heç bir fayda vermədi» (əl-Hicr, 81, 84).

Əziz və möhtərəm qardaş və bacılar!

Allah təalanın bizi xəbərdar etdiyi o dəhşətli günün əzabından qorxub, Allah qarşısında vəzifələrimdən cüzi bir hissəsini də olsa yerinə yetirmək üçün «İnsanların əhəmiyyət vermədiyi haramlar və onlardan çəkinmə» adlı kitabı, türk qardaşımızın ərəbcədən Osmanlı türkcəsinə etdiyi tərcüməsindən Azərbaycan dilinə çevirdim.

Bu kitab İslam elmi dünyagörüşünə hələ də bələd olmağa imkan tapmamış və qəflətdə qalmış insanlarımızı maarifləndirmək məqsədi daşıyır.

Ey insanlar! İşlətdiyiniz günahların əvəzində veriləcək cəza ölçüyə gəlməz dərəcədə dəhşətli və dözülməz olacaq. Bəd əməllərdən çəkinin, uzaqlaşın.

Günümüzün durumu ilə bağlı olan və ağır günahlardan sayılan haramlara yol açan yuxarıda açıqladığımız batil əməllər haqqında Allah təala belə buyurmuşdur:

«Sizə üz verən hər bir müsibət öz əllərinizlə qazandığınız günahların ucbatındandır» (əş-Şura, 30)

Qurani-Kərimin digər bir surəsində belə deyilir:

«Sənə yetişən hər bir yaxşılıq Allahdandır, sənə üz verən pislik isə özündəndir» (ən-Nisa, 79).

Əl-Ənfal surəsində isə Allah təalanın haramlara münasibəti daha da aydınlaşdırılır:

«Bu (əzab) sizin öz əllərinizlə qazandığınız (əllərinizin törətdiyi) günahlara görədir. Yoxsa Allah bəndələrinə əsla zülm edən deyildir» (əl-Ənfal, 51).

«İnsanların əhəmiyyət vermədiyi haramlar və onlardan çəkinmə» kitabında hansı günahlardan bəhs edilir?

Ən böyük günah Allaha şərikin qoşmağıdır. Müəllif şirik mövzunu ətraflı, kitabın həcminə müvafiq olaraq vermiş və burada onun növlərini və formalarını açıqlamışdır. Mənim məqsədim isə tərcüməçi sözündə müəllifin müddəalarını, elmi şərhlərini, əlbəttə ki, təkrar etmək deyil. Bu barədə qismən də olsa, yığcam şəkildə Qurani-Kərimdən iqtibaslar gətirməklə kitabdakı qiymətli düşüncələri nəzərə çarpdırmaq və təqdir etməkdir.

Allaha şərikin qoşmaq – şirik ən böyük günah olmaqla bərabər həm də insanların Allahdan qorxmamasına, Ona itaət və ibadət etməməsinə və yaxud Ondan başqa məbud olmayanlara sığınmasına dəlalət edir. Bununla əlaqədar Allah təala buyurur:

«Mən cinləri və insanları yalnız Mənə ibadət etmək üçün yaratdım» (əz-Zariyat, 56).

«Mən sizin Rəbbinizəm. Məndən qorxun» (əl-Muminun, 52).

«Allaha ibadət edin və Ona heç bir şeyi şərikin qoşmayın» (ən-Nisa, 36).

Yuxarıdakı ayələrdən görüldüyü kimi, insanlarımız dini savadsızlıqları üzündən Allahdan qorxmadıqlarına, Ona lazımınca ibadət etmədiklərinə, Ona şərikin qoşduqlarına görə ən böyük günahları qazanırlar. Buradan sadəcə olaraq belə bir nəticə çıxarmaq olar ki, hər hansı xalqın, millətin istənilən bələdan nicat tapması, xoşbəxt güzəran sahibi olması üçün ilk növbədə məhz günahlarını yuması, hər hansı iğtişaslardan, sinfi və siyasətçilik mübarizəsindən, inqilablardan, dağıdıcı hərəkatlardan vaz keçməsi zəruridir. Lakin bu heç də o demək deyildir ki, Allah təalanın ən ulu prinsipi olan ədaləti, haqqı tapdalamaq,

onu azacıq da olsa pozmaq olar (bu, başqa mövzunun söhbətidir). Buna əsla yol verilməməlidir!

İslam dini Allahın müəyyən etdiyi beş prinsipə əsaslanır. Bunlar: insanın bütün qəlbi ilə inandığı – «Allahdan başqa tanrı yoxdur, Məhəmməd Onun peyğəmbəridir» imanı; gündə beş kərə namaz; zəkat; Ramazan ayında oruc və həcc ziyarətidir. Burada ən başda gələn – «Allahdan başqa tanrı yoxdur» prinsipi İslamı bütün başqa dinlərdən fərqləndirən Tövhid dininə məxsusdur. Tövhid ibadətini ancaq tək olan Allaha edilməsi deməkdir.

Allahın müəyyən etdiyi məhz bu ali prinsipə – Tövhidə riayət olunmasında saysız-hesabsız sapmalar, İslama kökündən zidd olan əsassız iddialar və xürafat formasına çevrilmiş batil inanclar hal-hazırda geniş yayılmışdır.

Allahın dinindən yayındıran, İslamdan uzaqlaşdıran *belə inanclar* Onun vəhdaniyyətinə qarşı yönəldilmiş və əslində, İslamdan köklü surətdə fərqlənən başqa dini cərəyanlar kimi fəaliyyət göstərməkdədir. Özəlliklə vurğulamaq istədiyimiz ondan ibarətdir ki, İslamın beş təməlindən biri olan tövhid məsələsində müasir müsəlmanların üzləşdiyi gerçəklik çox acınacaqlıdır və bu gün Allahın dininə qayıtmaq istəyənləri son dərəcə böyük çaşqınlıqlara salır. Bu anlaşılmazlıq heç də yeni bir hal deyil. Qeyd etmək istərdim ki, bu hətta qədim tarixə malik haqqın haqsızlıqla mübarizəsinin davamıdır. Tövhidin şirkə (*Allaha başqa tanrıçaları şərik, ortağ qoşmaqla ibadət*) davası lap qədimdən getməkdədir. Nuh əleyhissəlamdan başlayaraq gələn peyğəmbərlər (elçilər) öz xalqlarını ibadətə layiq olmayan saxta tanrıçalara ibadət etməməyə çağırırdılar*.

* «Ən böyük günah», Bakı, «Sabah», 2001, səh. 2.

Allaha şərik qoşma Tövhidə tam zidd olaraq insanların mübtəla olduğu ən böyük xəstəlik olduğu üçün mən dönmimizdə mövcud müvafiq inanclara qısaca da olsa toxunmazdan öncə aşağıdakı ayələri diqqətinizə çatdırım:

«Şübhə yoxdur ki, Allah Özünə şərik qoşanları əfv etməz, amma istədiyi şəxsin bundan başqa olan günahlarını bağışlar. Allaha şərik qoşan şəxs, əlbəttə, böyük bir günah etmiş olur» (ən-Nisa, 48).

«...Allaha şərik qoşana Allah, şübhəsiz ki, Cənnəti haram edər. Onun düşəcəyi yer Cəhənnəmdir. Zalımların heç bir köməkçisi yoxdur!» (əl-Maidə, 72).

Şirk etmənin Axirət üçün çox təhlükəli olası, qurtuluşa güman yeri qoymaması bu ayələrdə açıq-aydın bəyan edilir.

Beləliklə, bəzi mövcud haram inancların İslama nisbətən hansı ziddiyyətli məzmunu malik olduğuna diqqət yetirin. Bu gün regionumuzda müsəlman əhalinin xeyli hissəsi xurafata, pirlərə, «müqəddəs» şəxslərə, övliyalara, türbələrə (qəbirlərə), «hikmət» sahiblərinə pənah aparır, qurban kəsirlər və digər hərəkətlərə, Allahın yasaq etdiyi adət və mərasimlərə yol verirlər. Çoxları bu hərəkətləri müqabilində iddia edir ki, onlar bu şəxslərin, ocaqların adını çəkməklə ilk növbədə Allahı nəzərdə tutur, ibadətlerini Ona yönəldirlər. *Lakin Quranda və Sünnədə heç bir dəlil yoxdur ki, kimsə Allaha dua etmək üçün dünyasını dəyişmiş insanı və ya hər hansı bir əşyanı vasitə etsin.* Ölmüş insana (onun kimliyindən, tutduğu yüksək vəzifəsindən, şan-şöhrətindən, alicənablığından asılı olmayaraq) çağırışla müraciət ediləndə, o artıq bütləşdirilmiş olur. Bu yolla cahiliyyət (nadanlıq) dövründə bütperəstlər dünyasını dəyişmiş *mömin* insanları Allaha dua etmək üçün vasitəçi edirdilər və beləliklə də onları tədricən bütə çevirirdilər.

Ölülərin «şəfaəti», vasitəçiliyi ilə bağlı Allah təalanın Quranda verdiyi ayələrə diqqət edin:

«(Ya Peyğəmbər!) Şübhəsiz ki, sən də öləcəksən, onlar da öləcəklər!» (əz-Zumər, 30).

«(Ya Peyğəmbər!) De ki: «Mən sizə nə bir zərər, nə də bir xeyir vermək qüdrətinə malik deyiləm! (Bunu ancaq aləmlərin Rəbbi olan Allah edə bilər)» (əl-Cinn, 21).

«Bil ki, xalis din (sırf ibadət, təmiz itaət) ancaq Allaha məxsusdur. Allahı qoyub (bütləri) özlərinə dost tutanlar: «Biz onlara yalnız bizi Allaha yaxınlaşdırmaq üçün ibadət edirik!» (deyirlər). *Şübhəsiz ki, Allah ixtilafda olduqları məsələlər barəsində (Qiyamət günü) onların arasında hökm edəcəkdir. Allah yalançı, nankor olan kimsəni doğru yola müvəffəq etməz!»* (əz-Zumər, 3).

«Allahdan başqa ibadət etdiyiniz bütələr də sizin kimi bəndələrdir. Əgər (bu bütələrin sizə bir kömək edə biləcəyi barəsindəki iddianızda) doğrusunuzsa, haydi, çağırın onları sizə cavab versinlər» (əl-Əraf, 194).

Əziz qardaş və bacılar!

Allah hüzurunda *şəfaəti* bu dünyada yalnız Allahdan diləmək olar. Bu, Allahın Quranla göndərdiyi həqiqətdir. Yuxarıdakı müqəddəs ayələrə heç kimin əlavə etmək haqqı yoxdur. Allahın varlığına iman gətirənlər bunu dərk edər.

Bu fikrlərimizi təsdiq edən aşağıdakı Quran ayələrinə diqqət yetirin:

«Onlar Allahı qoyub özlərinə nə bir xeyir, nə də bir zərər verə bilən bütələrə ibadət edir və: «Bunlar Allah yanında bizdən ötrü şəfaət edənlərdir!» - deyirlər. *De: «Allaha göylərdə və yerdə (Özünə şərik) bilmədiyini bir şeyimi xəbər verirsiniz? Allah Özünə şərik qoşulan bütələrdən uzaqdır və ucadır!»* (Yunus, 18).

«Rəbbinin hüzuruna cəm ediləcəklərindən qorxanları onunla (Quranla) xəbərdar et. Onların Allahdan başqa heç bir hamisi və havadarı yoxdur.

Bəlkə də, onlar (bununla) pis əməllərdən çəkinsinlər!»
(əl-Ənam, 51).

Bəli, Allahdan qeyrisinə dua etmək, pənah aparmaq, qurban vəd etmək və kəsmək h a r a m d ı r.

«Rəbbiniz buyurdu: «Mənə dua edin, Mən də sizin dualarınızı qəbul edirəm! Mənə ibadət etməyi təkəbbürlərinə sığıdırmayanlar Cəhənnəmə zəlil olaraq girəcəklər!» (əl-Muminun, 60).

«Haqq olan (qəbul edilən) dua yalnız Ona (Allaha) olan duadır. Ondan başqasına edilən dualar (Ondan qeyrisinə ibadət edənlərin duaları) qəbul olunmaz (bütlər, tanrılar onların dualarını əsla eşitməzlər)...» (ər-Rəd, 14).

«Onların əksəriyyəti ancaq şərikin qoşaraq Allaha inanırlar (Allaha təkliddə deyil, Ona qoşduqları şəriklər – bütlər və tanrılarla birlikdə ibadət edərlər)» (Yusif, 106).

«O gün onların hamısını (haqq-hesab çəkmək üçün bir yerə) yığacaq, sonra müşriklərə : «Siz də, Allaha qoşduğunuz şərikləriniz (bütləriniz) də yerinizdə durun!» – deyəcək və onları (bir-birindən, yaxud başqalarından) ayıracaq. Şərikləri (bütleri) dilə gəlib deyəcəklər: «Siz bizə ibadət etmirdiniz» (Yunus, 28).

«Kim Allahla yanaşı başqa bir tanrıya ibadət edərsə – bunun üçün isə onun heç bir dəlili yoxdur – (Qiyamət günü) onun cəzasını Rəbbi Özü verəcəkdir. Həqiqətən, kafirlər nicat tapmazlar!» (əl-Muminun, 117).

Allah sübhənəhu və təalanın bu açıq-aydın ayələrində göstərilən haram inanclara qapılanlar, əslində, İslama müxalif olan bu yoldan uzaqlaşmalı, Allahın müsəlmanlara göstərdiyi doğru yola qovuşmalıdırlar.

* Müşrik – Allaha şərikin qoşan şəxs.

Əssəlamu əleykum və rəhmətullahi və bərəkətuhu!

F. S. SƏLƏFİ-QURBANOV

Giriş

Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) səhabələrindən olan Nəvvəs bin Səman (Allah o.r.o.) Onun (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğunu söyləmişdir:

«Allah ən doğru bir yolu sizə nümunə göstərir. O yolun iki tərəfində divarlar və o divarlarda üstündən asılmış pərdələrlə örtülü açıq qapılar vardır. Yolun başında bir dəvətçi beləcə çağırır:

«Ey insanlar! Hamınız bu yola gəlin və sağa-sola çaşıb getməyin!» Bir dəvətçi də yolun üstündə dayanaraq çağırır və sizlərdən biri o qapılardan birini istədikdə belə deyir: «Vay olsun! Açma onu! Əgər açsan, ordan içəriyə girməlisən». Bu yol İslamdır. Pərdələr Allahın qoyduğu ölçülərdir. Açıq qapılar isə Allahın haram etdikləridir. Yolun başlanğıcındakı dəvətçi Allahın Kitabıdır. Yuxarıdakı dəvətçi isə hər müsəlmanın qəlbində Allahı xatırladan carçıdır».*

* İmam Əhməd, Müsnəd: 1/182; Hakim, Müstədrək: 1/73; Hakim Müslimin şərti olduğunu söyləyir. Əl-Mişkatın araşdırmasında Zəhəbinin bu işə qoşulduğu bildirilir və «O, (Zəhəbinin) dediyi kimidir» deyilir. 1/67. (R) "Səhih Sünən ət-Tirmizi" hədis № 2859.

Müəllifdən

Həmd ancaq Allaha məxsusdur. Ona həmd edir, Ondan kömək və bağışlanmamızı diləyirik. İstəklərimizin şərrindən və pis əməllərimizdən Allaha sığınırıq. Allahın düz yola gətirdiyi kimsəni yolundan azdıra bilən yoxdur. Yolundan azdırdığı kimsəni də bir başqası düz yola gətirə bilməz. Allahdan başqa ilah olmadığına görə şəhadət verirəm ki, O təkdir və şəriki yoxdur. Şəhadət verirəm ki, Məhəmməd (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) Onun qulu və peyğəmbəridir.

Şübhəsiz ki, Allah sübhanəhu və təala yerinə yetirilməsi vacib olan vəzifələr müəyyənləşdirmişdir. Aşılmasına yol verilməyən sərhədləri və haramları göstərmişdir. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurmuşdur:

«Allahın Kitabında halal etdiyi halal, haram etdiyi haramdır. Haqqında demədiyi şeylər isə bağışlanmışdır. Allahdan gələn bu bəxşişə qane olun. Çünki Allah unudan deyil».¹

Sonra isə bu ayəni oxudu:

«*Rəbbin unudan deyildir*». (Məryəm, 19/64)*

Haramlar əziz və cəlil Allahın qoyduğu hüdudlardır.

«*Bunlar (bu hökmlər) Allahın sərhədləridir, bunları aşmayın!*» (Bəqərə, 2/187).

Allah sübhanəhu Onun hüdudlarını aşan və haram yeyənləri təhdid edərək belə buyurmuşdur:

¹ Hakim: 2/375; Məhəmməd Nasir, Qayətul Məramda səh: 14. Həsən olduğunu söyləyir.

*Burada anladılan mənaların və hədisi inkar edənlərin iddia etdikləri kimi Quranda harmalığı bildirilənlərdən kənarında heç bir haramın olmaması deyil. Quranda bildirilməyən təkcə Peyğəmbərin (s.ə.s.) dili ilə deyilənlər də haramdır. «O, kefi istəyəni danışmır. Bu, ancaq (Allah dərğahından) nazil olan vəhydir». (Nəcəm: 53/3-4). Elə buna görə, yazıçının məqsədinin də bu olmadığı irəlindəki səhifələrdə açıqca görünəcəkdir. (Ərəbcədən çevirən).

«Hər kəs Allaha və Peyğəmbərinə itaət etməyib Onun sərəhədlərini aşarsa, Allah da onu həmişəlik Cəhənnəmə daxil edər. Onu rüsvayedicı əzab gözləyir» (Nisa, 4/14).

Peyğəmbərin (səlləllahu əleyhi və səlləmin):

«Sizə nəyi yasaq etmişəmsə ondan çəkinin, nəyi də əmr etmişəmsə, onu gücünüz çatdığı qədər yerinə yetirin»² buyurduğuna görə haramlardan qətiyyətlə uzaqlaşmağınız lazımdır.

Nəfsinə uymuş, zəif iradəli və biliksiz bir sıra insanlar mütəmadi olaraq haramlar haqqında söhbət edildiyini eşitdikdə əsəbləşir və onların belə dediklərinin şahidi olacaqsınız:

«Hər şey haramdır. Haram demədiyiniz bir şey qalmadı. Bizi həyatımızdan usandırdınız. Həyatımızı torpağa gömdünüz və canımızı boğazımıza yığdınız. Siz haramdan və haram deməkdən başqa bir şey bilmirsinizmi!? Din asandır, dində genişlik var. Allah bağışlayan və mərhəmət sahibidir».

Onlara cavab olaraq belə deyirik: əziz və uca Allah istədiyi hökmü verir. Onun hökmünə etiraz edə biləcək kimsə yoxdur. O, hikmət sahibidir və hər şeydən xəbərdardır. O, sübhanəhu istədiyini halal və ya haram hesab edir. Əziz və cəlil Allaha xidmətlərimizdən biri də Onun verdiyi hökmlərlə razılışıb onlara tamamilə təslim olmaqdan ibarətdir.

Onun sübhanəhu hökmləri elmindən, hikmətindən və ədalətindən qaynaqlanmışdır, mənasız boş şeylər və oyun-oyuncaq deyildir. Allah təala belə buyurur:

«(Ya Rəsulum!) Rəbbinin sözü düzgün və ədalətli şəkildə tamam oldu. Onun sözlərini dəyişdirə biləcək bir kimsə yoxdur. O, (hər şeyi) eşidəndir, biləndir!» (Ənam, 6/115).

² Müslim – Kitabul fədail-hədis № 130 (Abdulbağı çapı).

Əziz və cəlil Allah halal və haramların tanınması meyarını bizə bildirərək belə buyurmuşdur:

«(O peyğəmbər) onlara yaxşı işlər görməyi buyurar, pis işləri qadağan edər» (Əraf, 7/157).

Təmiz (və faydalı) şeylər halal, pis (və zərərli) şeylər haramdır. Bir şeyi halal və ya haram buyurmağa yalnız Allahın haqqı var.*

Bu haqqın özünə mənsubluğuna və ya başqasının ona sahib olduğuna inanan böyük küfrlə İslam hüduqlarından çıxmışdır və kafirdir.

«Yoxsa (müşriklərin) Allahın dində izn vermədiyi bir şeyi onlar üçün qanuni (halal) edən şərikləri vardır» (Şura, 42/21).

Quran və Sünnəni bilən elm sahiblərindən başqa kənarda qalan heç kimin halal və haram haqqında danışmasına icazə verilmir. Halal və haramla bağlı məlumatsız danışana ağır cəza vardır. Allah təala belə buyurur:

«Diliniz (bizə belə əmr edildi deyə) yalana vərdiş etdiyi üçün (dəlilsiz-sübutsuz): «Bu halaldır, o haramdır!» - deməyin, çünki bununla Allaha iftira yaxmış olursunuz» (Nəhl, 16/116).

Haramlığına qəti hökm verilən şeylər Quranda və Sünnədə bildirilmişdir. Allah təala belə buyurur:

«(Ya Rəsulum!) De ki: «Gəlin Rəbbinizin sizə nələri haram etdiyini deyim: «Ona heç bir şərik qoşmayın, atanaya yaxşılıq edin, kasıblıq üzündən uşaqlarınızı öldürməyin» (Ənam, 6/151).

Sünnədə də haram edilmiş bir çox şeylər bildirilmişdir. Peyğəmbərin *(səlləllahu əleyhi və səlləmin)* aşağıdakı sözü buna örnəkdir:

* Peyğəmbərin (s.ə.s.) bir şeyin haram və ya halal olmasını bildirməsi də Allahın onları haram və ya halal qılmasıyladır. Beləliklə, Peyğəmbərdən (s.ə.s.) sonra vəhy verilən bir şəxs olmayacağına görə kimsə bu haqqa sahib ola bilməz. (Ərəbcədən çevirən).

«Şübhəsiz ki, Allah içkinin, murdar (ölmüş) heyvanın (leşin), donuzun və bütlərin satışını haram etmişdir».³

Peyğəmbər (səlləllahu əleyhi və səlləm):

«Allah, şübhəsiz ki, bir şeyi haram etdikdə ondan gələn gəliri də haram edir».⁴

Bəzən insanlar arasında, Allah təalanın yeməklərlə bağlı haramları bildirməsi kimi, müəyyən bir qrup haramlardan söhbət edilir. Allah təala belə buyurur:

«Ölü (kəsilmədən ölüb murdar olmuş) heyvan, qan, donuz əti, Allahdan başqasının adı ilə (bismilləh deyilmədən) kəsilmiş, boğulmuş, (küt alətlə və ya silahla) vurulmuş, (bir yerdən) yığılaraq ölmüş, (başqa bir heyvanın buynuzu ilə) vurulub gəbərmiş, vəhşi heyvanlar tərəfindən parçalanıb yeyilmiş – canı çıxmamış kəsdiyiniz heyvanlar müstəsnadır – dikinə qoyulmuş daşlar (bütələr və ya Kəbənin ətrafındakı bütperəst qurbangahlar) üzərində kəsilmiş heyvanlar və fal oxları ilə pay bölmək sizə haram edildi (Maidə, 5/3).

Allah sübhanəhu nigahla bağlı haramları bildirərək belə buyurmuşdur:

«Sizə analarınız, qızlarınız, bacılarınız, bibiləriniz, xalalarınız, qardaş və bacılarınızın qızları, süd analarınız, süd bacılarınız, arvadlarınızın anaları və yaxınlıq etdiyiniz qadınlarınızın himayənizdə olan qızları (ögey qızlarınız) ilə evlənmək haram edildi» (Nisa, 4/23).

Və yenə də gəlirlərlə bağlı haramları nəzərdə tutaraq belə buyurur:

«Allah alış-verişi halal, sələm almağı isə haram (qadağan) etmişdir» (Bəqərə, 2/275).

³ Əbu Davud № 3486; Səhih Əbu Davud № 977 (Səhih olduğu təsdiq olunub (Abdulaziz b. Abdullah)). (R) Buxari № 2236. Muslim № 1581. Bu əsərlərdəki mətnlərdə buyurulur: "Şübhəsiz ki, Allah və Onun Peyğəmbəri içkinin...".

⁴ Darakutni: 3/7. Səhih hədis. (R) Hədis oxşar mətnlə "Səhih Sünən Əbu Davud" əsərində (hədis № 3488) rəvayət edilmişdir.

Qullarına qarşı mərhəmətli olan Allah çoxluğu və müxtəlifliyi baxımından saya gəlməyəcək qədər yaxşı və təmiz şeyləri bizlərə halal etmişdir. Buna görə, şəriətin həm təbliğ etmədiyi və həm də yasaq etmədiyi şeyləri ayrı-ayrılıqda bildirməmişdir. Çünki onların sayı olduqca çoxdur. Müəyyən sayda olduqları üçün, bilməyimiz və onlardan çəkinməyimiz üçün haram şeyləri bir-bir bildirmişdir. Allah təala belə buyurur:

«Məcburiyyət qarşısında (yeməli) olduğunuz şeylər istisna edilməklə, sizə haram buyurulan (yeməklər) artıq ətraflı şəkildə sizə bildirilmişdir» (Ən'am, 6/119).

Halalları isə, təmiz olması şərti ilə, ümumi şəkildə bildirmişdir. Belə buyurur:

«Ey insanlar! Yer üzündəki şeylərin təmiz, halal olanlarını yeyin» (Bəqərə, 2/168).

Əsli mübah (yəni icazəli) olan şeylərin haramlığına aid müvafiq bir dəlil gəlmədikcə onların halal olması Allah sübhənəhu və təalanın mərhəmətindəndir, Onun kərəmindəndir, qullarına olan səxavətinin genişliyindəndir. Biz buna görə Allaha baş əyərək həmd və səna etməliyik.

Bəzi insanlar haramların bir-bir sayıldığını görüb, şəriət hökmlərinə etinasızlıqları üzündən narahat olurlar. Bunun mənbəyi onların imanının zəifliyindən və şəriəti lazımı qədər anlamamalarından qidalanırlar. Belə adamlar dinin yüngüllük olmasına inanmaları üçün, deyəsən, halal şeylərin özləri üçün bir-bir sadalanmasını istəyirlər? Şəriətin yaşayışı çətinləşdirmədiyinə şübhələri qalmasın deyə təmiz şeylərin çeşidlərini onlar üçün bir-bir düzəlməsini istəyirlər?

Kəsilmiş dəvə, inək, qoyun-keçi, dovşan, maral, dağ keçisi, toyuq, göyərçin, ördək, qaz və dəvəquşu ətinin...

Çəyirtgə, balıq ölüsünün...

Göyərtələrin, paxlalıların, meyvələrin, digər dənəli bitgilərin və faydalı məhsulların...

Su, süd, bal, yağ və sirkənin...

Duz, kişmiş və ədviyyatların...

Taxta, dəmir, qum, çınqıl, plastik, şüşə və kauçuk istehsalının...

Minik heyvanlarına, avtomaşınlara, qatarlara, gəmilərə və təyyarələrə minmənin...

Kondisioner, soyuducu, paltaryuyan maşın, paltarqurutma maşını, mikser, xəmiryoğuran maşın, ətçəkən maşın və meyvə şirəsi çəkən maşınların istehsalının...

Tibb, həndəsə, hesab, müşahidə, astronomiya, inşaat, su və neft hasilatı, filizçixarma, təmizləmə, zərgərlik, nəşriyyat işi və kompüter sahələrində işlədilən müxtəlif alətlərin...

Pambıq, kətan, yun, tük və aşılmasına yasaq qoyulmayan dərilərin...

Neylon və polistioldan hazırlanan paltarların geyilməsinin...

Bütün bunların onlara deyilməsinimi istəyirlər?

Nigahda, alqı-satqıda, təminat və göndəriş məsələlərində, icarə mövzusunda, dülgərlik, dəmirçilik, təmir, heyvanların otarılması fəaliyyətinin halallığa aid olub-olmadığını da deməkmi lazımdır?

Sıralamağa və saymağa davam etməli olsaq bunu sona çatdırı bilərikmi? Buna müvafiq olaraq onlara nə olub ki, haqqında bəhs edilənləri anlamırlar?

Dinin bir rahatlıq olduğunun irəli sürülməsi doğrudur. Lakin bunun vasitəsi ilə əldə edilmək istənilən yanlışdır. Dindəki rahatlıq, yüngüllük, asanlıq anlayışı insanların arzu və istəklərindən doğmamışdır. Əksinə, şəriətin gətirdiyi qayda-qanuna görə yaranmışdır. Şübhəsiz ki, din rahatlıq, asanlıqdır. Dinin rahatlıq olduğunu yanlış tərzdə önə çəkərək haram işləməyə dəlil gətirməklə, şəriətin qayda-qanunlarından istifadə etmək arasında böyük fərq vardır. Namazları

birleřdirmək və qısaltmaq, səfər zamanı oruc tutmamaq, yolçu olmayanın gün ərzində, yolçu olanın isə üç gün corab və ya xuf* üstündən məsh etməsinə yol verilməsi, su işlətməkdən qorxan zaman təyəmmüm edilməsi, xəstəlik və ya şiddətli yağıřlar yağanda namazların birləřdirilməsi, evlənmək istəyən şəxsin nəzərində tutduđu naməhrəm qadına baxmasına yol verilməsi, günahın bağıřlanmasına and içilərkən kölə azad etmə, kasıb yedizdirilməsi və ya geyindirilməsi arasında seçimin sərbəst qoyulması, çarəsizlik anında ölü heyvan yeyilməsinə yol verilməsi bu rahatlıqlardandır.

Bunlardan başqa, müsəlmanın haram olan şeylərin haram edilməsində hikmətlər olduđunu bilməsi lazımdır. Allah, bu haramlarla bəndələrini imtahana çəkir və nə etdiklərinə baxır. Cənnət əhlinin Cəhənnəm əhlinə üstün olmasının səbələrindən biri də Cəhənnəm əhlinin Cəhənnəmi qurşamış ehtiraslara qapılmasıdır. Cənnət əhli isə Cənnət yolundakı çətinliklərə səbrlə dözüür. Əslində, əgər bu imtahan olmasaydı Allaha qarşı üsyan edənlə itaət edən bəlli olmazdı. İman sahibləri daşdıqları vəzifələrin çətinliyinə savab qazanma gözüylə, Allahın əmrini yerinə yetirməklə Onun rızasını qazanmaq gözüylə baxırlar. Bu çətinlik onlara asan gəlir. Münafıqlarsə, şəriət borclarını yerinə yetirmək çətinliyindən usanır, iztirab çəkir və bunu məhrumiyyət kimi anlayırlar. Buna görə də onların şəriətə riayət etməsi, ibadət etməsi çətinləşir.

İtaətkar insanlar haramlardan uzaqlaşmaqla ləzzət hissi keçirər. Allah xatirinə bir şeydən vaz keçərsə Allah ona daha faydalısını bağıřlar və o şəxs qəlbində imanın ləzzətini hiss edər.

Dəyərli oxucu, şəriətə görə haramlığı qəti olan bəzi davranıř qaydalarını, Quran və Sünnədən haram olması

* Dərindən hazırlanmış çorab.

bildirilən dəlillərlə birlikdə bu kitabda tapacaqdır.⁵ Bu qadağalar müsəlmanlar arasında yayılmış və bir çox şəxslərin etdikləri şeylərdir. Bunları dilə gətirib şərh etməyi və nəsihət verməyi arzu etdim. Allahdan özüm və müsəlman qardaşlarım üçün hidayət və bacarıq, Allah sübhənəhunun hədləri çərçivəsində qərar tutmağı, haramlardan bizləri uzaqlaşdırmasını və pisləklərdən qorumasını diləyirəm. Allah necə də gözəl mühafizəçidir və O, mərhəmətliyərin ən mərhəmətlisidir.⁶

ALLAHA ŞƏRİK QOŞMAQ

Bu, istisnasız olaraq, haramların ən böyüyüdür. Əbu Bəkranın (Allah o.r.o.) rəvayət etdiyi hədisdə Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) üç dəfə belə buyurur:

«Sizə günahların ən böyüyü haqqında xəbər verimmi?»

Onlar: "Bəli, ey Allahın peyğəmbəri!" dedilər. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurdu:

«Allaha şərik qoşmaq».⁷

Şirkdən başqa hər hansı günahı Allahın bağışlaması mümkündür. Şirk etdikdə isə xüsusi olaraq tövbə etmək lazımdır. Allah təala belə buyurur:

⁵ Bəzi alimlər haramlarla və yaxud böyük günahlar kimi tanınan haram növləri ilə bağlı kitablar yazmışlar. Haramlar barədə dəyərli kitablardan biri də Əbun-Nəhhas əd-Dəməşqinin (*Allah ona rəhmət etsin*) «Tənbihul ğafilin ən əməlul cahilin» adlı əsəridir.

⁶ Bu kitabı ən birinci şeyx Abduləziz b. Abdullah olmaqla bir çox şəxslər gözdən keçirmişdir. Şeyx Abduləziz b. Abdullahın əlavələrini səhifənin altındakı xətt altında mötərizələrdə əlavələrin onun özünə aid olduğunu qeyd etmişəm.

⁷ Müttəfiqun əleyh. Bax: Buxari, hədis № 2511 (Buğa nəşri). **(R)** Qeyd edim ki, yuxarıda göstərilən ad (Buğa) nəşriyyatın deyil, araşdırma aparının adıdır. Onun tam adı Mustafa Deybul Buğadır. Amma nəşriyyatın adı "Dər ibn Kəsir əl-Yəməmə"dir.

«Sübhe yoxdur ki, Allah Özünə şərik qoşanları əfv etməz, amma istədiyi şəxsin bundan başqa olan günahlarını bağışlar» (Nisa, 4/48).

Şirkin bir qismi də var ki, onlar böyük şirkdir. İnsanı İslam çərçivəsindən çıxardar və şirk içində ölərsə, Cəhənnəmdə əbədi qalacaqdır. Böyük şirkin müsəlman ölkələrində yayılmış nümunələrindən biri də qəbirlərə ibadətdir.

QƏBİRLƏRƏ İBADƏT

Müqəddəs sayılan şəxslər öldükdən sonra onlara müraciət edənlərin ehtiyaclarına yarıdıqlarına, onları çətinliklərdən qurtaracağına inanmaq, onlardan yardım və kömək diləmək. Allah sübhanəhu və təala belə buyurur:

«Rəbbin yalnız Ona ibadət etməyi...buyurmuşdur» (İsra, 17/23).

Həmçinin peyğəmbərlər və saleh şəxslər öldükdən sonra, şəfaət və yaxud çətinliklərdən qurtulmaq məqsədilə onlara dua etmək böyük şirkdir. Allah təala belə buyurur:

«Yaxud əli hər yerdən üzülüb darda qalan bir kimsə Ona dua etdiyi zaman onun duasını qəbul buyuran, (sizdən) şəri sovuşduran, sizi yer üzünün varisləri edən kəs? Məgər Allahla yanaşı başqa bir tanrımı var?» (Nəml, 27/62).

Bəziləri ayağa qalxanda, oturanda, büdrəyəndə, çətinliklə, sıxıntı və ya xəta ilə qarşılaşanda məlum şeyxin və ya müqəddəs saydığı kəsin adını dilinə gətirməyə özünü alışdırır. Biri «Ya Məhəmməd» deyir, başqası «Ya Əli» deyir, digəri «Ya Hüseyin» deyir, bəzi başqaları da «Ya Bədəvi», «Ya Geylani», «Ya Şazili», «Ya Rifai» deyirlər. Biri Ayderusa yalvarır, digəri də İbn Ulvana dua edir. Allah təala belə buyurur:

«Allahdan başqa ibadət etdiyiniz bütələr də sizin kimi bəndələrdir» (Əraf, 7/194).

Qəbirlərə ibadət edənlərdən bir qismi onların ətrafında təvaf edirlər. Guşələrini salamlayıb, əllərini qəbirlərə sürtür, onların eşiyini öpür, töz-torpağını üzlərinə yaxırlar. Qəbir gördükdə səcdə qılar, önündə boyunlarını bükər, fikrən özələrini kiçik sanaraq dayanırlar. Xəstənin şəfa tapması, uşağının olması ya da bir işinin asanlıqla həll edilməsindən ötrü istək və arzularını bildirərlər. Hətta, qəbirdəkilərə belə müraciət edərlər:

«Ey ağam! Uzaqlardan yanına gəlmişəm. Ümidlərimi boşa çıxarma!»

Əziz və cəlil Allah belə buyurmuşdur:

«Allahı qoyub Qiyamətdə özünə cavab vermə bilməyən bütələrə ibadət edən kimsədən daha çox haqq yoldan azmış kim ola bilər?! Halbuki bu bütələr onların (bütəpərəstlərin) ibadətindən xəbərsizdirlər!» (Əhqaf, 46/5).

Peyğəmbər (səlləllahu əleyhi və səlləm) buyurmuşdur ki:

«Kim Allahdan başqa bir ortağa dua edərək ölərsə Cəhənnəmə düşər».⁸

Bəziləri qəbirlərin yanında saçlarını qırır. Bəziləri də özləri ilə «Ziyarətqahlara həcc edərkən yerinə yetiriləcək ibadətlər» adlı kitablar gəzdirir. Onlar ziyarətqahlar dedikdə müqəddəs hesab edilənlərin türbə və məzarlarını nəzərdə tuturlar. Bəziləri müqəddəs hesab edilənlərin kainatda fəaliyyət göstərdiklərinə, zərər və fayda verdiklərinə inanırlar. Əziz və cəlil olan Allah belə buyurur:

«Əgər Allah sənə bir zərər yetirsə, (sıxıntı versə), sənə Ondən (Allahdan) başqa heç kəs qurtara bilməz. Əgər Allah sənə bir xeyir diləsə heç kəs Onun nemətinə maneçilik edə bilməz» (Yunus, 10/107).

⁸ Buxari, Bax: Fəthul-Bari: 8/176.

Həmçinin Allahdan başqasına nəzir vəd etmək də şirkdəndir. Necə ki, bəziləri qəbirlərdəki ölülərə şam nəzir edirlər.

Allahdan başqası üçün qurban kəsmək böyük şirkin bir başqa formasıdır. Allah təala belə buyurur:

«Ona görə də (bu nemətlərə şükr edərək) Rəbbin üçün namaz qıl və qurban kəs» (Kövsər, 108/2).

Yəni Allah üçün, Allahın adıyla qurban kəs. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurmuşdur:

«Allahdan başqası üçün qurban kəsənə Allah lənət etsin».⁹

Bəzən qurbanda iki haram şey bir yerdə baş verir: Allahdan başqası üçün qurban kəsmək və Allahdan başqasının adını çəkməklə qurban kəsmək. Hər iki hal kəsilən qurbanların yeyilməsinə maneədir. Cahiliyyə dövründə kəsilən və bu günkü günlərimizdə də yayılmış olan qurbanlardan biri də «cinlər üçün kəsilən qurbanlardır». Cahiliyyə dövründə bir ev satın aldıkları və ya tikdikləri, yaxud bir quyu qazdıqları zaman və yaxud da cinlərin əziyyət vermələrindən qorxdularını üçün eşikdə onlara qurban kəsərdilər.¹⁰

Böyük şirkin yayılmış nümunələrindən biri də Allahın haram qıldığı halal və ya halal qıldığı haram

⁹ Müslim, Bax: Səhih Müslim, hədis № 1978 (Abdulbaqi nəşri). (R) Hədisi Əli ibn Əbu Talib (A.o.r) rəvayət etmişdir. Onun mətni belədir: "Amir ibn Vasilə demişdir: Bir dəfə mən Əli ibn Əbu Talibin yanında idim. Bir kişi onun hüzuruna gəlib soruşdu: Peyğəmbər (s.ə.s) sənə sirr olaraq heç nə deməyib? O (yəni Əli kişinin bu sözlərinə) qəzəblənərək dedi: Peyğəmbər (s.ə.s) mənə insanlardan gizli heç bir şey deməyib. Yalnız dörd şeydən başqa. Kişi soruşdu: Ey Əmirəlmöminin onlar nədir? O dedi: (Peyğəmbər (s.ə.s)) buyurmuşdur: "**Allah valideyninə lənət yağdıran, Ondan (Allahdan) başqası üçün qurban kəsən, bidətçiyə sığınacaq verən (və ya onu himayə edən) və ərazilərin sərhədlərini dəyişdirən kimsəyə lənət etsin**".

Həmçinin yuxarıda mötərizə daxilində göstərilən (Abdulbaqi nəşri) nəşriyyatın deyil, araşdırma aparının adıdır. Onun tam adı Məhəmməd Fuad Abdulbəqidir. Amma nəşriyyatın adı "Dər ihyə ət-turas əl-arab"dır.

¹⁰ Bax: Teysiru'l-Azizi'l-Hamid səh: 158 (İfta nəşri).

saymaqdır. Yaxud da əziz və cəlil Allahdan başqa bu haqqın digər sahibi olduğuna inanmaqdır. Həmçinin cahillik dövrünün qanunlarına və mühakimələrinə onlardan razı qalmaq, ürəkdən arzulamaq, halal bilib icazə verilən olduğuna inanmaqla müraciət etmək də bu qəbildəndir. Əziz və cəlil Allah bu böyük küfrü bu şəkildə bildirir:

«Onlar Allahı qoyub alimlərini və rahiblərini, Məryəm oğlu Məsihi özlərinə tanrı etdilər» (Tövbə, 9/31).

Adiy ibn Hatim Allahın Peyğəmbərinin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) bu ayəni oxuduğunu eşitdikdə dedi ki:

«Onlar, onlara (din xadimlərinə) ibadət etmirdilər».

Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) isə belə buyurmuşdu:

*«Doğrudur. Fəqət, Allahın haram etdiyini onlara halal edirlər, onlar da bunu halal qəbul edirdilər. Allahın halal etdiyini onlara haram edir, onlar da bunu haram qəbul edirdilər. Məhz bu onların, onlara (din xadimlərinə) ibadətidir».*¹¹

Allah təala müşrikləri, Allah və peyğəmbərinin haram etdiyini haram saymayan və haqq dini özlərinə din etməyən kəslər olaraq səciyyələndirir. Əziz və cəlil Allah belə buyurur:

«De ki: «Allahın sizə ruzi olaraq (göydən) endirdiyini gördünüzmü ki, onun bir qismini haram, bir qismini isə halal etdiniz?» De ki, «(Bunu deməyə) Allah Özü sizə izn verdi, yoxsa Allaha iftira yaxırsınız?» (Yunus, 10/59).

ŞİRKİN YAYILMIŞ NÖVLƏRİNDƏN OLAN SEHR, KAHİNLİK VƏ FALÇILIQ

¹¹ Beyhəqi; Bax: Sünənu'l-Kubra, 10/116; Tirmizi, hadis № 3095; Məhəmməd Nasir "Ğayətu'l Məram"da səh: 19. Həsən olduğu deyib.

Bunların sırasında sehr şübhəsiz ki, küfrdür. Yeddi ən böyük günahlardan biridir. Zərər verər, fayda verməz. Allah təala sehrlə məşğul olmağı öyrətməklə bağlı belə buyurub:

«Onlar (yəhudilər) ancaq özlərinə faydası olmayan, zərər verən şeyləri öyrənirlər» (Bəqərə, 2/102).

Sonra belə buyurur:

«Sehribaz isə, harda olursa olsun, mətləbinə çatmaz!» (Taha, 20/69).

Sehrə uyan şəxs kafirdir. Allah təala belə buyurur:

«Süleyman (bu kitablara uymadığı üçün) kafir olmadı, lakin şeytanlar (bildikləri) sehri və Babildə Harut və Marut adlı iki mələyə nazil olanları xalqa öyrədərək kafir oldular. Halbuki, o iki mələk: «Biz (Allah tərəfindən göndərilmiş) imtahanıq (sınağıq), sən gəl kafir olma!» - deməmiş heç kəsə (sehr) öyrətmirdilər» (Bəqərə, 2/102).

Sehribazın cəzası ölümdür. Qazancı pisdır, haramdır. Cahillər, zalımlar və imanı zəif olanlar bəzi adamlara düşmənçilik bəslədikləri üzündən, onlardan intiqam almaq üçün cadugərlərin yanına cadu elətdirməyə gedirlər. Bəzi insanlar da cadunu pozmaq məqsədilə cadugərə müraciət edərək haram iş görürlər. Halbuki Allaha sığınıb İxlas, Fələq, Nas surələrini və başqa ayələri oxuyaraq, Allahın kəlamıyla Ondan şəfa diləməlidirlər.

Falçıya və cadugərə gəlincə, onların hər ikisi uca Allahı inkar edənlərdir. Onlar qeybi – bilinməyeni bildiklərini iddia edirlər. Halbuki qeybi yalnız Allah bilir. Bu adamlardan bir çoxu pullarını almaq üçün sadələvh insanları özlərinə inanmağa məcbur edirlər. Qum üstündə cizgi çəkmə, əl içininin xətlərini oxuma, balıqqulağılar, fincan, yumru şüşə aynalar və daha bir çox üsullar tətbiq edirlər. Dedikləri bir dəfə doğru olursa da, doxsandoqquz dəfə yalan söyləyirlər. Fəqət, axmaq insanlar o yalançı iftiraçıların bir-neçə doğru sözlərindən

savayı, qalan bütün sözləri yalan dediklərini ağıllarına belə gətirmirlər. Gələcəyini bilmək, nigahda və ya ticarətdə xoşbəxtmi və yaxud bədbəxtmi olacaqlarını öyrənmək, itirilmiş əşyalarını tapmaq və buna oxşar məqsədlərlə sehribazların yanına gedirlər.

Falçının ya da cadugərin yanına gedən şəxs, onların dediklərinin doğru olduğuna inanırsa, kafirdir. İslam ümmətindən çıxmışdır. Bunun dəlili Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) bu sözüdür:

«Kim ki, bir cadugərin və ya falçının yanına gedir və onun söylədiyinin doğru olduğunu qəbul edirsə, Məhəmmədə göndəriləni inkar etmişdir». ¹²

Əgər cadugər və ya falçı yanına gedən şəxs onun qeybi bildiyini qəbul etmirsə və onu sadəcə dinləmək və ya buna bənzər bir səbəblə gedirsə, kafir hesab olunmur, fəqət namazı qırx gün qəbul edilmir. Bunun sübutu Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) bu sözüdür:

«Kim bir falçı yanına gedib ondan bir şey soruşarsa, qırx gecə (gündüz) namazı qəbul olunmaz». ¹³

Bu namazın vacibliyi və tövbə edilməsilə yanaşı belə deyilmişdir (yəni ki, namaz qılmasına və bu işinə tövbə etməsinə baxmayaraq qırx günlük namazı qəbul olunmaz).

ULDUZLARIN VƏ BÜRCLƏRİN HADİSƏLƏRƏ VƏ İNSAN HƏYATINA TƏSİRİ OLDUĞUNA İNANMAQ

¹² Əhməd Müsnəd. 2/429; Bax: Səhihul-Cəmi' № 5939. (R) Məhəmməd Saleh "Qövlul mufid" əsərində (1/539) demişdir: "Allahdan başqasının qeybdən xəbəri olmadığını bilərək kahini onun qeybi bilməsinə görə təsdiqləyən şəxs insanı dindən çıxaran böyük küfr etmiş olur. Yox əgər o, cahildirsə (savadsızdırsa) və Quranda yalan olmasını etiqad etmirsə onda kiçik küfr etmiş olar."

¹³ Səhih Müslim, 4/1751.

Zeyd İbn Xalid əl-Cuhənidən belə dediyi rəvayət edilir. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) Hudeybiyədə gecə yağan yağışdan sonra sübh namazı qıldırdı. Namazı bitirib adamlara tərəf döndü və belə dedi:

«Rəbbinizin nə dediyini bilirsinizmi?»

«Allah və Rəsulu daha yaxşı bilir» dedilər. Belə buyurdu:

«Allah təala dedi ki, qullarımdan bəziləri mənə inanaraq, bəziləri isə inkar edərək səhəri açdılar. Kim «Allahın kərəm və rəhmətiylə bizə yağış yağdı deyibsə, o Mənə inanmış və bürcləri inkar etmişdir. Kim ki, bu ulduzun (təsiriylə) bizə yağış yağdı» deyibsə, o şəxs Məni inkar etmiş və bürclərə inanmışdır».¹⁴

Jurnal və qəzetlərdəki ulduz fallarına baxmaq da bu qəbildəndir. Taleyinə ulduzların və planetlərin təsiri olduğuna inananlar müşrikdir. Əylənmək üçün ulduz fallarını oxuyursa asidir, günahkardır. Çünki, şirk olan bir şeyi oxuyaraq əylənmək yolverilməzdir. Beləki hərdən şeytan bu vasitə ilə insanın qəlbinə şirkə yol açan bəzi inanclar qoyur.

Şirkin növlərindən biri də Xaliqin hər hansı bir işə səbəb etmədiyi şeylərin xeyir verməsinə inanmaqdır. Necə ki bəziləri, nəzər dualarında fayda olduğuna inanırlar. Bu, ya cadugərin və ya sehirbazın dediyinə əsaslanır, ya da qədimlərdən qalan bir inandır. Nəzər dəyməsinin qarşısını aldığı sanaraq boyunlarına müxtəlif cadu-pitilər bağlayar və ya uşaqların üstündə gəzdirərlər. Özlərində saxlarlar. Avtomobillərində və evlərində asarlar. Daşları dəyişdirilən üzüklər taxarlar. Bunlarla bağlı, xətalardan qoruyan və onları aradan qaldıran adıyla müxtəlif şeylərə inanırlar. Bütün bunlar, şübhəsiz ki, Allaha təvəkkülü inkar edir. İnsanın ancaq zəifliyini artırır. Bunlar – haramda çarə axtarmaqdır.

¹⁴ Buxari. Bax, Fəthul-Bari, 2/333.

Asılan nəzər dualarının çoxunda açıq şirk, şeytanlardan və bir qrup cinlərdən kömək istəmə vardır. Bəzi hiyləgər cadugərlər Qurandan ayələr yazaraq, yanına şirk olan yazılar qarışdırırlar. Bəziləri də Quran ayələrini nəcasətlə və ya heyz qanı ilə yazırlar. Bütün bunların asılması və ya bağlanması Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*):

«Kim ki, bir nəzər duası-gözmuncuğu asırsa şirk edir»¹⁵ dediyi kimidir.

Bunları taxan, Allahdan başqa bu əşyaların da fayda və ya zərər verdiyinə inanırsa, böyük şirk işlədərək müşrik olur. Əgər onların fayda və ya zərər gətirməsinin səbəbi olduğuna inandığı halda, Allah bunları səbəb kimi göstərməmişsə, onda o şəxs kiçik şirk işlətməmiş olur.

İBADƏTLƏRDƏ RİYAKARLIQ (NÜMAYİŞKƏRANƏLİK)

Saleh əməlin şərtlərindən biri də riyadan (riyakarlıqdan, yalandan) uzaq, Sünneyə uyğun olmaqdır. İnsanlar görsün deyə ibadət edən şəxs kiçik şirk işlədir. Necə ki, başqaları görsün deyə namaz qılan adamın etdiyi ibadət heçdir. Allah təala belə buyurur:

«Münafıqlar Allahı aldatmağa çalışırlar. Halbuki əslində Allah onları aldadır. Onlar namaza durduqları zaman (yerlərindən) tənbelliklə (kөнülsüz) qalxar, özlərini (yalandan) xalqa göstərər və Allahı olduqca az yad edərlər» (Nisa, 4/142).

Həmçinin xəbər yayılsın və insanlar onun haqqında danışsınlar deyə bir iş görülərsə, şirkə düçar olar. Belə iş görənlərə qarşı (əzablı) təhlükə mövcuddur və bu təhlükə İbn Abbasın (Allah o.r.o.) Peyğəmbərdən (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) rəvayət etdiyi bu hədislə gəlmişdir:

¹⁵ Əhməd Müsnəd, 4/156; Bax: "Əs-Silsilətü's-Sahihə", hədis № 492.

«(İnsanlara) eşitdirmək üçün bir iş görənin əməlini Allah (Qiyamət günü insanlara) eşitdirəcək. Özünü göstərmək üçün bir iş görənin əməlini də Allah (Qiyamət günü insanlara) nümayiş etdirər».¹⁶

Etdiyi ibadətdə həm Allah rızasını, həm də insanların görməsini istəyən şəxsin əməli boşa çıxar. Allah təala qüdsi hədisdə belə buyurur:

«Mən, özünə şərik qoşulandıqdan şərikliyə ən çox möhtac olmayanıyam. Kim bir əməl işlətməklə əməlində mənə başqasını şərik qoşarsa, onu və şirkini kənarlaşdıraram».¹⁷

Bir əməli Allaha görə başlayan, sonra isə ağına ikiüzlülük etmək gələnin, özünü göstərmək fikrinə düşən şəxs bu düşüncəni ağından çıxara bilərsə, əməli saleh olar. Yox, əgər bu nümayişkəranə hərəkəti mənimsəyərək bundan narahatçılıq duymazsa, elm adamları bu əməlin batil olduğunu bildiriblər.

QUŞ UÇURMAQLA (UĞURSUZLUĞA) İNANMAQ

Quş uçurmaqla (uğursuzluğa) inanmaq hər hansı bir eşyanın bədlilik (bədbəxtlik) gətirdiyinə inanmaqdır. Allah təala belə buyurur:

«Onlara bolluq qismət olduğu zaman: «Bu, bizim haqqımızdır!» deyər, bir pislilik üz verdikdə isə bunu (bir uğursuzluq, nəhslilik kimi) Musadan və yanındakılardan görərdilər» (Ə'raf, 7/131).

¹⁶ Müslim: 4/2289.

¹⁷ Müslim: hədis № 2985. (R) imam Nəvəvi bu hədisin şərhində demişdir: "yəni Mənim şərik qoşulmağa və digər işlərə ehtiyacım yoxdur. Kim gördüyü işdə Mənə şərik qoşarsa onun bu işini qəbul etməm. Əksinə, onu şərikinin öhdəsinə buraxaram. Hədisdən məqsəd (insanlara) göstərmək üçün edilən işin puça çıxması, ona heç bir savab verilməməsi və günah olmasıdır. "Səhih Muslim bishər ən-Nəvəvi", 53-cü fəsil, 5-ci bölüm.

Ərəblərdən biri səfər etmək və yaxud başqa bir iş görmək istədiyi zaman bir quş tutar və onu buraxardı. Quş sağ tərəfə uçsaydı uğurlu sayar və işə başlardı. Sol tərəfə uçsaydı bunu uğursuzluq sayar və etmək istədiyindən daşınardı. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə davranışa görə buyurmuşdur:

«Uğursuzluğa inanmaq şirkdir».¹⁸

Tövhid əqidəsinə zidd olan belə haram davranışa aşağıdakılar da daxildir: ayların uğursuzluğuna inanmaq (məs. səfər ayında nigah bağlamamaq); günlərin uğursuzluğuna inanmaq (məs. hər ayın son çərşənbə gününün nəhs gün olmasına inanmaq); rəqəmlərin uğursuzluğuna inanmaq (on üç rəqəmi kimi); adların və ya şikəst adamların bədbəxtlik gətirməsinə inanmaq (məs. dükançının dükanı açmağa gedərkən yolda çəpgöz birini görüb, bunu uğursuzluq əlaməti sayaraq evə qayıtması). Buna oxşar bütün inanclar haramdır və şirkdir. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə şeylərə inananlardan uzaq olduğunu bildirmişdir. İmran ibn Hüseyndən (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə dediyi rəvayət edilir:

«Quş uçuran və onun üçün uçurulmasını istəyən, kahinlik edən və etdirən (belə hesab edirəm ki, bunu da dedi) cadu edən və etdirən bizdən deyil».¹⁹

Uğursuzluq fikrinə qapılan adam Abdullah ibn Əmrin (Allah o.r.o.) rəvayət etdiyi hədisdə bildirdiklərinə riayət etməlidir. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurmuşdur:

«Kim quş uçurmaqla (uğursuzluğa inanıb edəcəyi) işdən geri dönərsə, artıq şirkə batırmış olur».

¹⁸ Əhməd Müsnəd: 1/389; Bax: Səhihul-Cəmi' № 3955.

¹⁹ Təbərani əl-Kəbir: 18/162; Bax: Səhihul-Cəmi' № 5435.

«Ey Allahın Peyğəmbəri! Bunun kəffarəsi nədir (yəni bu günahı yumaq üçün nə etmək lazımdır)?» deyə soruşurlar. Belə buyurur:

«O adamın «Allahım! Sənin verdiyin xeyirdən başqa xeyir, Sənin (uçmasına izn) verdiyin quşdan başqa quş yoxdur və Səndən başqa ilah yoxdur» deməsi lazımdır».²⁰

²⁰ Əhməd Müsnəd: 2/220. Bax: "Əs-silsilə-tus-sahiha" № 1065. (Hədəsdə zəiflik var və bu səbəbdən də yaxşı olardı ki onu zəiflik nişanəsi ilə rəvayət etsinlər (Abduləziz b. Abdullah)). (R) Hədəsə "zəifdir" deyən bunu yalnız Abdullah ibn Luheyə ibn Uqbə əl-Hadrami adlı ravi ilə əlaqələndirə bilər. Necə ki, bunu Hafiz ləqəbli Əli ibn Əbu Bəkr əl-Heysəmi "Məcmuuz-zəvaid" (5/180, 21-ci fəsil: Tibb, 35-2-ci bölüm, hədis № 8412) əsərində qeyd etmişdir. O demişdir: "Hədəsi ət-Tabərani və Əhməd rəvayət etmişdir. Onun sənədində İbn Luheyə adlı rəvayətçi iştirak edir. Onun hədisi həsəndir (yəni yaxşıdır). Onda (ibn Luheyədə) zəiflik var. (Hədəsin) digər rəvayətləri siqalardır (yəni səhih hədisin sənədinə yararlı rəvayətçilərdir)." İbn Luheyənin etibarsız rəvayətçilər sırasına düşməsinə səbəb onun yaddaşının zəifliyi olmuşdur. Hədəs elminə görə gərək rəvayətçi hədisləri ya hafizə ya da yazma üsulu ilə qorusun. İbn Luheyə topladığı hədisləri dəqiqliklə yadda saxlaya bilmədiyindən onları kitablara qeyd edirdi. Onun bu kitabları yandıqdan sonra hədis alimləri onu artıq etibarsız rəvayətçilər qisminə daxil etdilər. Əhməd ibn Həcər əl-Əsşaləni "Təhzi-but təhzi-b" əsərində (5/373-379) onun tərcümeyi-halını geniş şəkildə danışdıqdan sonra demişdir: "Abdul Gəni ibn Səid əl-Əzdi demişdir: Əgər Abdullahlar (ərəb. "əbədələ") ibn Luheyədən rəvayət etsələr (hədəs) səhihdir. (Onlar yəni Abdullahlər) ibn Mübarək, ibn Vəhb və əl-Muqriridir. Əs-Səci və başqaları bu cür demişlər." İbn Həcər həmin əsərdə ibn Luheyənin qısa tərcümeyi-halında (14/577) demişdir: "Suduqdur (yəni həsən hədisə yararlı rəvayətçidir). Kitabları yandıqdan sonra (rəvayətləri) qarışdırmışdır. Müslimdə onunla bağlı bəzi sənədlər var (İbn Həcər Muslimin "Səhih"inə, 5-ci fəsil, 35-ci bölüm, hədis № 624, işarə edir (R)). İbn Mübarək və ibn Vəhbın ondan olan rəvayətləri başqalarından daha ədalətliyərlər." Məhz bu səbəbdən də Məhəmməd Nasir "Səhih hədislər silsiləsində" aşağıdakı sözləri demişdir: "İbn Luheyənin hədisindəki zəiflik Abdullahların ondan etdikləri rəvayətlərdən qeyrisində olur. Əgər (əbədələlər İbn Luheyədən) rəvayət edirlərsə, onların hədisləri səhihdir. Necə ki bunu elm Əhli onun tərcümeyi-halında araşdırmışdır. Onlardan (Abdullahlardan) biri də Abdullah ibn Vəhbdir. O da gördüyün kimi (bu hədisi ibn Səninin "Əməlul yavm vəl leyli" (278) əsərində) ibn Luheyədən rəvayət etmişdir. Bu deyilənlər kitabın (yəni "Səhih silsilənin") verdiyi faydalardandır. Allaha həmdü-sənalar olsun və onunla saləh əməllər

Bir az və ya çox bədbin olmaq adamların təbiətinə xasdır. Bunun ən yaxşı çarəsi isə əziz və cəlil olan Allaha təvəkkül etməkdir. İbn Məsud (Allah o.r.o.) belə deyib:

«Hansımızın ağına belə bir şey gəlməz? Fəqət, Allah onu təvəkkülə uzaqlaşdırar».²¹

ALLAH TƏALADAN BAŞQASINA AND İÇMƏK

Allah sübhanəhu və təala yaratdıqlarından istədiyinə and içər. Bəndələrin isə Allahdan başqasına and içmələri yolverilməzdir. İnsanlardan bir çoxunun dilində dolaşan sözlərdən biri də Allahdan başqalarına and içməkdir. Andda ancaq Allahın layiq olduğu xüsusi təzim mahiyyəti var. İbn Ömərdən (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilir:

«Diqqət edin! Allah təala atalarınıza and içməyi qadağan edir. Kim and içərsə, ya Allaha and içsin, ya da sussun».²²

Yenə İbn Ömərdən (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilir:

«Allahdan başqasına and içən şirk etmişdir».²³

Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurmuşdur:

«Əmanətə and içən bizdən deyildir».²⁴

Kəəbəyə, əmanətə və şərəfə, bir şeyin bərəkətinə və ya həyatına, peyğəmbərə və yaxud müqəddəs hesab

tamamlanır. Buna "Fəthul məcid" əsərinin araşdırmasında da diqqət vermək lazımdır. Beləki hədisi Əhmədə nisbətəndirdikdən sonra onun İbn Luheyə səbəbilə zəif olduğu bildirilmiş və (nəticə etibarını ilə) zəif hesab edilmişdir." "Səhih hədislər silsiləsi" 3-cü cild, səh. 53-54. hədis № 1065.

²¹ Əbu Davud hədis № 3910; "Əs-silsilə-tus-sahiha" № 430.

²² Buxari, Bax: Fəthul-Bari:11/530.

²³ Əhməd Müsnəd: 2/125; Bax: Səhihul-Cəmi' № 6204.

²⁴ Əbu Davud hədis № 3253; Əs-silsilə-tus-sahiha, № 94.

edilən şəxsə, atalara və analara, uşaqlarının canına and içmək yolverilməzdir. Bunlar hamısı haramdır. Bunlardan birinə and içənin, səhih hədisdə bildirildiyi kimi, tövhid şəhadəti verməsi lazımdır.

«Kim and içib və andında «Lat və Üzzanın» adını çəkərsə «Lə iləhə illəllah (Allahdan başqa tanrı yoxdur)» desin».²⁵

Bu mövzu ilə bağlı bəzi müsəlmanların söylədikləri bir qrup haram və şirk olan ifadələr də var. Məsələn:

«Allaha və sənə sığınırım», «Allaha və sənə güvənirəm», «Bu, Allahdan və səndəndir», «Mənim Allahdan və səndən başqa heç kimim yoxdur», «Mənim üçün Allah səmada, sən isə yerdəsən», «Allah və filan olmasaydı».²⁶

«Mən İslamdan uzağam», «Ay zamanın bəlası!». Bura zamana qarşı deyilən hər bir söz daxildir. Məsələn: «Zaman, pis zamandır», «Bu uğursuz (nəhs) bir saatdır», «Vəfasız zamandır» və b. cür sözlərin deyilməsi. Əslində, zamanı söymək, nəticə eibarı ilə, onu yaradan Allaha qayıdır.

Həmçinin «Təbiətin işidir» demək və ya Allahdan başqasına xidmət edən hər hansı bir ad qoyulması da qadağan olunmuş ifadələrdəndir. Məsələn: Əbdülməsihi (Məsihin qulu), Əbdünnəbi (Peyğəmbərin qulu), Əbdürrəsul, Əbdülhüseyn (Hüseynin qulu).

Tövhidə zidd olan istilah və ifadələrdən bəziləri də bunlardır: «İslam demokratiyası», «Xalqın iradəsi Allahın iradəsidir», «Din Allahın, Vətən hamınıdır», «Ərəb xalqının adı ilə», «İnqilabın adı ilə»

«Hökmdarların hökmdarı», «Qazilərin qazisi» və buna bənzər titulları insanlardan kiməsə vermək haramlardandır. «Seyyid (ağa) və buna oxşar mənalarda

²⁵ Buxari, Bax: Fəthul-Bari:11/536.

²⁶ Bu sözlərin düzgün ifadəsi «Öncə Allaha, sonra sənə sığınırım» deyilişidir (Abdulaziz b. Abdullah).

hər hansı sözü – istər ərəbcə olsun, istərsə də başqa bir dildə olsun - kafir və münafiqə müraciət forması kimi işlətmək; hirs içində, məyus halda olan və peşmançılıq çəkənin şeytan əməlinə qapı açan «kaş ki» sözünü işlətməsi; «Allahım, istəyirsən məni bağışla!» demək də haramlardandır.²⁷

²⁷ Daha ətraflı məlumat üçün şeyx Bəkir Əbu Zeydin «Mu'cəmu'-Mənəhi Əl-Ləfziyyə» adlı əsərinə bax:

MÜNAFIQLƏR VƏ YA GÜNAHKARLARLA SƏMİMİ OLMAQ, YAXUD DA ONLARLA VAXTINI XOŞ KEÇİRMƏK MƏQSƏDİLƏ OTURUB-DURMAQ

Ürəklərində imanın tam qərar tutmadığı bir çox günahkar və əxlaqsız adamlar bir qrup insanlarla ünsiyyət məqsədilə onlarla yaxınlıq edir, yanlarına gedirlər. Hətta, Allahın şəriətini söyən, Allahın dini və Allahın dostlarına istehza edənlərlə əlaqə saxlayırlar. Şübhəsiz ki, bu inama ləkə gətirən bir davranışdır. Allah təala belə buyurur:

«(Ya Rəsulum!) Ayələrimizə istehza edənləri gördüyün zaman onlar söhbəti dəyişənə qədər onlardan üz çevir. Əgər Şeytan (bu qadağan əmrini) sənə unutdursa, xatırlayandan sonra o zalim tayfa ilə bərabər oturma» (Ən'am, 6/68).

Nə qədər yaxın qohum olursa olsun, nə qədər söhbətləri xoş və dilləri şirin olsa da, belə hallarda onlarla birgə oturmaq yolverilməzdir. Ancaq, onları haqqa dəvət etmək istəyən, batil işlərini onlardan rədd etmək və ya onları düz yola cəlb etmək istəyən qala bilər. Danışdıqları ilə razılaşmaq və susmaq isə qəbulənməzdir. Allah təala belə buyurur:

«Onlardan razı olasıınız deyə, qarşınızda (Allaha) and içəcəklər. Siz onlardan razı olsanız da, Allah fasiq bir tayfadan razı olmaz!» (Tövbə, 9/96).

NAMAZIN ARXAYIN QILINMAMASI

Ən böyük oğurluqlardan biri də namazdan oğurlamaqdır (yəni onu qısaltmadır). Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurub:

«Oğurluqda insanların ən pisi – namazdan oğurlayanlardır».

Soruşdular ki:

«Ya Peyğəmbər! Namazdan necə oğurlayırlar? Cavabında belə buyurdu:

«Namazın rüku və səcdələrini olduğu kimi yerinə yetirməməklə».²⁸

Arxayınçılığa riayət etməmə, rüku və səcdədə belin tələb olunan şəkildə tutulmaması, rükudan və səcdədən qalxdıqdan sonra belin tamamilə qaldırılmaması və iki səcdə arasında düz tutulmaması; bütün bunlar namaz qılanların əksəriyyətində müşahidə edilən və hər bir kəsin bildiyi şeylərdir. Namaz qılınarkən bütün yuxarıdakı qaydalara tam riayət olunan bir məscid tapmaq çətinidir. Bu qaydalar namazın əsaslarındandır. Onlar ötürülsə namaz qılınmamış hesab olunur. Bu səbəbdən də məsələ çox təhlükəlidir.

Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurmuşdur:

«Rüku və səcdədə belini tamamilə əyib-qaldırmayanın namazına mükafat düşmüz».²⁹

Şübhəsiz ki, bu yaxşı davranış deyil. Belə edən haqlı olaraq qınanar və təhdid edilir. Əbu Abdullah əl-Əş'aridən belə bir rəvayət edilir:

«Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) səhabələrilə namaz qıldıqdan sonra onlardan bir dəstə ilə əyləşdi. İçəriyə bir nəfər girdi və namaza oturdu. Rüku etməyə və (toyuğun dəni dimdikləməsi kimi) başını sürətlə endirib-qaldıraraq səcdə etməyə başladı. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*):

«Bunu görürsünüzmü? Kim bunun etdiyi kimi edərək ölərsə, Məhəmmədin dinindən olmayan biri kimi ölmüş olacaq. O, namazda, qarğanın leşi dimdikləməsi kimi, başını endirib qaldırır. Rüku edərək səcdəsini (toyuğun dəni) dimdikləməsi kimi edən bir-iki dəne

²⁸ Əhməd Müsnəd: 5 /310; Bax: Səhihul-Cəmi' № 997.

²⁹ Əbu Davud: 1/533; Bax: Səhihul-Cəmi' № 7224.

xurma yemiş ac insana bənzər. Bu onun aclığını azaldarmı?!».³⁰

Zeyd ibn Vahbın belə dediyi rəvayət edilmişdir: Hüzeyfə (Allah o.r.o.) rüku və səcdəni tamamlamayan bir adam gördü. Ona dedi ki:

«Sən namaz qılmadın. (Belə vəziyyətdə) ölsəydin Allahın Məhəmmədi (*səlləllahu əleyhi və səlləmi*) yaratmış olduğu fitri dindən (yəni İslamdan) başqa bir dinə məxsus adam kimi ölmüş olardın».³¹

Namazda arxayınlığı yerinə yetirməyənlərin bu hökmü bildikdən sonra namazın vaxtı bitməyibsə fərzini yenidən qılması və yol verdikləri nöqsanlara görə tövbə etməsi lazımdır. Daha əvvəl (belə səhvlə) qıldığı namazları yenidən qılması lazım deyil. "Dön və yenidən qıl, çünki sən namazı qılmadın" hədisi buna sübutdur.*

NAMAZDA LÜZUMSUZ VƏ ÇOX HƏRƏKƏT ETMƏK

Bu, namaz qılan bir çox adamların qurtula bilmədiyi bir bəladır. Çünki, onlar Allahın:

«*Allaha itaət üçün ayağa qalxın (namaza durun)*». (Bəqərə, 2/238) əmrini yerinə yetirmir və Allah təalanın bu kəlamını anlamırlar:

«*Həqiqətən, möminlər nicat tapmışlar! (Cənnətə nail olmaqla mətləblərinə çatıb əbədi səadətə qovuşmuşlar!). O kəslər ki, namazlarında (hər şeyi unudaraq ruhən və cismən yalnız Allaha) müti olub (Ona) boyun əyərlər! (Allahın qarşısında kiçilərlər)*» (Muminun, 23/1-2).

³⁰ Səhihi ibn Hüzemə: 1/332; Məhəmməd Nasirin «Sıfətu Salətin Nəbi» adlı əsərinə səh: 131-ə Bax:

³¹ Buxari, Bax: Fəthul-Bari: 2/274.

* Peyğəmbərin (s.ə.s.) namazında rüku və səcdəni tam qılmayanlara sadəcə olaraq o namazı yenidən qılmasını əmr etməsi... Bax: Fəthul-Bari: 2/323: hədis № 793 (Dar'ur-reyyən nəşri). (Ərəbcədən çevirən).

Peyğəmbər (səlləllahu əleyhi və səlləm) səcdə üçün torpağın hamarlanması haqda soruşulduqda buyurmuşdur:

«Namaz qılarkən əlini (yerə) sürtmə! Əgər bunu hökmən etmək lazımdırsa, bircə dəfə xırda daşları təmizlə».³²

Elm əhli ehtiyac olmadan bir-birinin ardayca edilən bir çox hərəkətlərin namazı pozduğunu bildirmişlər. Bu halda, namaz zamanı lüzumsuz hərəkətlər edənlərin vəziyyəti necə olar?! Allahın qarşısında dururlar. Biri saatına baxar və yaxud paltarını düzəldər. Digəri barmağı ilə burnunu təmizləyir, sağa-sola və ya havaya göz gəzdirir, kor olmasından və şeytanın, onun qıldığı namazını gizlicə oğurlamasından narahat olmur.

CAMAATLA NAMAZ QILANIN NAMAZ ZAMANI BİLƏRƏKDƏN İMAMDAN QABAQ HƏRƏKƏT ETMƏSİ

Tələsgənlik insanın təbiətindədir:

«İnsan (hər şeydə) tələsəndir (gördüyü işin aqibətini düşünməyə hövsələsi çatmaz)» (İsra, 17/11).

Peyğəmbər (səlləllahu əleyhi və səlləm) belə buyurub:

«Dözümlülük Allahdan, tələsgənlik isə şeytandandır».³³

Adamlar çox vaxt camaatla namaz qılarkən sağ-solunda namaz qılan bəzilərinin rüku və səcdələrində, çox vaxt isə ara təkbirlərdə, hətta namazın sonunda

³² Əbu Davud: 1/581; Bax: Səhihul-Cəmi' № 7452.

³³ Beyhəqi Əs-Sünənül-Kübra: 10/104; Bax: Əs-Silsilə: 1795. (R) Hədis həmçinin Tirmizinin "Sünən" əsərində Abdul Muheymin ibn Abbas ibn Səhl ibn Səd əs-Səidi tərəfindən rəvayət edilmişdir. Lakin bu sənəd adı çəkilən ravi səbəbindən zəif sayılmışdır. Diqqət vermək lazımdır ki, hədisin Beyhəqi tərəfindən rəvayət edilən sənədi səhih, Tirmizi tərəfindən olan sənədi isə zəifdir. Buna görə də Məhəmməd Nasir Tirmizinin "Sünən" əsərində hədisin zəif olduğunu bildirmiş və səhih sənədli mətni, yəni Beyhəqinin və digərlərinin rəvayətini ""Səhih hədislər silsiləsi" əsərinə (4/404, hədis № 1795) daxil etmişdir.

salam verərkən imamdan qabaq hərəkət etdiklərini görürlər. Bəlkə, bəzən özləri də bunu edirlər. Çoxlarının əhəmiyyət vermədiyi bu davranışla əlaqədar Peyğəmbərdən (*səlləllahu əleyhi və səlləmdən*) ağır bir xəbərdarlıq gəlmişdir:

«Başını imamdan əvvəl qaldıran kəs Allahın, onun başını eşşək başına çevirməsindən qorxmurmu!».³⁴

Namaz qılan adamın namaza ağır-ağır və sakitcəsinə gəlməsi tələb olunduğu halda onun namazda necə davranması barədə özünüz düşünün!

Bəziləri, imamdan qabaq hərəkət etməməyi imamdan çox sonra namaza başlamaqla səhv sala bilərlər. Onlar bilsinlər ki, fiqh alimləri – Allah onlara rəhmət etsin! – bu mövzuda gözəl bir meyar irəli sürmüşlər. Camaatla namaz qılan şəxsin imam təkbiri qurtardığı anda hərəkətə gəlməsi lazımdır. İmam “Allahu əkbər” kəlməsinin “ra” hərfini dedikdən sonra camaat hərəkətə başlamalıdır. Nə bundan əvvəl başlamalı, nə də bundan sonra geri qalmalıdır. Namaz bu qayda ilə yerinə yetirilməlidir.

Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) səhabələri (Allah onlardan razı olsun) Ondan (*səlləllahu əleyhi və səlləmdən*) əvvəl hərəkət etməmələri üçün olduqca diqqətli davranırdılar. Onlardan biri – Bəra İbn Azib (Allah o.r.o.) belə deyir:

«Səhabələr Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) arxasında namaz qıldılar. O (*səlləllahu əleyhi və səlləm*), başını rükudan qaldırıdıqdan sonra alnını yerə qoyardı. Mən bu zaman kiminsə belinin əyildiyini görməzdim. (O, alnını yerə qoyduqdan) sonra arxasındakılar səcdəyə gedərdilər».³⁵

³⁴ Müslim: 1/320-321.

³⁵ Müslim: hədis № 474 (Abdulbaqi nəşri).

Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) yaşı artdıqca hərəkətlərində bir qədər ağırlıq yaranmışdı. Buna görə arxasındakıları xəbərdar edərək belə buyurmuşdu:

«Ey insanlar! Mən yaşa dolmuşam, rüku və səcdədə məndən qabaq hərəkət etməyin».³⁶

İmam namaz qıldırın zaman təkbirlərdə Sünnəyə uyğun hərəkət etməlidir. Bu, Əbu Hureyrənin (Allah o.r.o.) rəvayət etdiyi hədisdə bildirilmişdir:

«Rəyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) namaza qalxıb qılmağa başlarkən təkbir deyərdi. Sonra rükuya gedərkən..., səcdəyə əyilərkən, başını səcdədən qaldırarkən, bir də səcdəyə gedərkən və sonra başını (səcdədən) qaldırarkən təkbir deyərdi. Sonra namazı bitirib onu tamamladıqda bunu edərdi. İkinci rükətdən sonrakı oturuşdan qalxarkən də təkbir deyərdi».³⁷

İmam təkbirini hərəkətinə müvafiq və hərəkətilə birgə edirsə və camaat da, bir az öncə yerinə yetirilməsini bildirdiyimiz kimi davranmağa səy göstərsə, camaat namazı gerçəkləşdirilmiş olur.

SOĞAN, SARIMSAQ VƏ YA PİS QOXULU BİR ŞEY YEYƏN ŞƏXSLƏRİN MƏSCİDƏ GƏLMƏSİ

Allah təala belə buyurur:

«Ey Adəm oğulları! Hər ibadət vaxtı (namaz qılarkən, məscidə gedərkən, və ya təvaf edərkən) gözəl libaslarınızı geyin» (Əraf, 7/31).

Cabirdən (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilir:

«Sarımsaq və soğan yeyən bizdən ayrı dursun» və ya belə deyib:

³⁶ Beyhəqi 2/93; Məhəmməd Nasir "İrvau'l Ğalil"də: 2/290. Həsən olduğunu deyib.

³⁷ Buxari, hədis № 756 (Buğa nəşri).

«Məscidimizdən uzaq dursun, evində otursun»³⁸

Müslimin bir rəvayətində belə deyilir:

«Soğan, sarımsaq və kəvər yeyən məscidimizə yaxınlaşmasın. Çünki mələklər adəm övladının narahat olduğu şeylərdən narahat olurlar».³⁹

Ömər İbn Xəttab (Allah o.r.o.) cümə günü adamlara dediyi xütbəsində belə söyləmişdir:

«Sonra isə ey insanlar! Sizlər ancaq pis qoxusu olduğunu gördüyüm iki bitgi yeyirsiniz: soğan və sarımsaq... Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) məsciddə bir adamda bunların qoxusunu duyduğunu və (məsciddən çıxarılmasını) əmr etdiyini görmüşəm. O şəxs Bəqiyyə qədər* uzaqlaşdırıldı. Kim bu iki şeydən yemək istəyirsə, bişirərək (qoxusunu) öldürsün (ondan sonra yesin).»⁴⁰

İşdən çıxandan o saat sonra qoltuğlarının altından və corablarından pis iy gələn halda məscidə daxil olanlar da buraya aiddir. Bundan daha pisi, haram edilmiş siqaret düşgünlərinin məscidlərə gələrək Allahın mələklərini və namaz qılan qullarını narahat etməsidir.

³⁸ Buxari, Bax: Fəthul-Bari: 2/339.

³⁹ Müslim: 1/395.

* Bəqi; Mədinədə, Məscidun' Nəbəvinin yaxınlığında olan qəbristanlıqdır (Ərəbcədən çevirən).

⁴⁰ Müslim: 1/396;

ZİNA

Namusun və nəslin qorunması şəriətin məqsədlərindən biri olmaqla bağlı zina haram edilmişdir. Allah təala belə buyurur:

«Zinaya da yaxın düşməyin. Çünki o çox çirkin bir əməl və pis bir yoldur» (İsra, 17/32).

Şəriət, hətta örtülməyi və baxışlardan çəkinməyi əmr edərək, naməhrəm bir qadınla tək qalmağı belə qadağan etmiş və buna oxşar qaydalarla zinaya yol verə və vasitə ola biləcək hər qapını bağlamışdır.

Zina edən evli şəxs ən pis və şiddətli cəza ilə cəzalandırılır. Gördüyü işin pis nəticəsini dadması üçün vücudunun hər parçası haramdan necə zövq almışdırsa, eyni şəkildə əziyyət çəksin deyə, öluncəyə qədər daşqalaq edilir. Öncədən qanuni nigahla bir qadınla evli olmamış subay zinakara isə şəriət hüddudları çərçivəsində olan ən yüksək sayda – yüz kötək vurulur.^{R1} Möminlərdən bir dəstənin bu cəzavermə prosesini seyr etməsi ilə ləyaqətini alçaldan vəziyyətin yaranması və yaşadığı mühitdən uzaqlaşdırılması, bir il ərzində zina etdiyi ərazidən başqa bir yerə göndərilməsi ilə yaşadığı peşmançılıq hissi hadisənin başqa bir tərəfidir.

Zina edən kişi və qadınların bərzaxdakı əzabları – üstü dar, altı geniş təndir formasında olan bir sobaya qoyulacaqlarıdır. Altında od yanan sobanın içində onlar çılpaq olacaqlar. Alov onlara doğru yaxınlaşdıqca bağıraraq, sobanın ağızından çıxanadək yuxarı qalxacaq, alov yavaşdıqca təkrar oraya enəcəklər. Qiyamət gününə qədər onlarla belə rəftar ediləcək.^{R2}

İnsanın yaşının çoxalmasına, qəbrə yaxınlaşmasına və Allahın ona (tövbə üçün) möhlət verməsinə

^{R1} (R) Bax: ən-Nur: 2.

^{R2} (R) Müəllif Buxarinin "Səhih"ində rəvayət etdiyi (91-ci fəsil, 48-ci bölüm, 7047 №-li) hədisə işarə edir.

baxmayaraq zinakarlığı davam etdirməsi bu vəziyyəti daha çirkinləşdirir. Əbu Hureyrədən (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilir:

Allah Qiyamət günü üç cür insanla danışmaz, onları (günahlardan) təmizləməz və onların üzünə baxmaz. Onlar üçün şiddətli bir əzab vardır: zina edən qoca, yalançı hökmdar, təkəbbürlü kasıb.»⁴¹

Ən pis qazanc, fahişənin zina etməsinə görə əldə etdiyi gəlirdir. Öz bədənini satan qadının duası gecə yarısı göylərin qapısı açılarkən qəbul olunmur.⁴² Ehtiyac içində və kasıb olmaq Allahın qanunlarını tapdalamaq üçün qətiyyənlə bağışlanması mümkün olan bir üzrlü hal deyil. Qədim vaxtlardan belə deyərmişlər: azad qadın ac qalsa da südünü sataraq (yəni başqa uşaq əmizdirərək) qazanc əldə etməz. Necə ola bilər ki, o bədənini satsın!

Bu günümüzdə fahişəlik üçün bütün qapılar açıqdır. Şeytan özünün və dostlarının hiylələri ilə fahişəliyə aparan yolları asanlaşdırmış, əxlaqsızlar və günahkarlar da bu yola yönəldilmişlər. Geyinib-keçinib bəzənərək «məşhurlaşmış», baxışlardan çəkinməmək və harama göz dikmək çoxlarının xoşuna gələn bir hala çevrilmiş, qadın və kişinin bir yerdə olması hər yanı tutmuş, seksə aid filmlər və pornoqrafik (qəzet və) jurnallar piştaxtaları doldurmuş, asanlıqla fahişəlik etmək mümkün olan ölkələrə gediş-gəliş artmış, seks ticarətinin aparıldığı bazarlar qurulmuş, namusa təcavüz edilməsi hadisələri çoxalmış, zinadan dünyaya gəlmiş uşaqların sayı və onların süni doğuşla ana bətnində öldürülməsi halları artmışdır...

Ey Allahım! Rəhmətini, lütfünü və bizi qorumanı diləyirik. Dərgahından bizi çirkinliklərdən qoruyacaq

⁴¹ Müslim: 1/102-103.

⁴² Bununla bağlı hədis Səhihul-Cəmi' № 2971-dədir.

himayəni arzu edirik. Qəlbimizi təmizləməni, bizimlə haram arasında hündür bir sədd çəkməni və maneələr yaratmanı diləyirik.

KİŞİBAZLIQ (HOMOSEKSUALİZM)

Kişibazlıq (homoseksuallıq) Lut qəbiləsinin günahıydı. O, kişilərin (qadınlardan vaz keçib) kişilərlə cinsi əlaqə qurmasıdır. Allah təala belə buyurur:

«Həqiqətənmi siz (şəhvətlə) kişilərə yaxınlaşırsınız, (müsafirlərin namusuna toxunmaq, mallarını əlindən almaq üçün) yol kəsir və məclislərinizdə (bir-birinizlə) çirkin iş görürsünüz?» (Ənkəbut, 29/29).

İyrəncliyi, pisliyi və təhlükəliyinə görə bu günahı işləyənləri Allah, başqa bir xalqa aid etmədiyi bu dörd növ cəza ilə cəzalandırmışdır. Onların gözlərini kor etmiş yurdlarının altını üstünə çevirmiş, başlarına odda bişmiş gildən bərk daşlar yağdırmış və onlara tükürpəşdirici səs göndərmişdir.^{R3}

Kişibazlığın İslam şəriətində cəzası, əksəriyyətin qəbul etdiyi nəzər nöqtəyə görə, qılıncla öldürülmədir. Bu, kişibazlıq edənə cəzasıdır. Öz arzusu ilə kişibazlığın obyektinə olan və öz seçimi ilə onun alətinə çevrilmiş kəslər də eyni qaydada cəzalandırılırlar. İbn Abbasdan (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət olunmuşdur:

*«Lutun qəbiləsinin əməlini (kişibazlığı) edənləri tapdığınız zaman edənə də, edilənə də öldürün».*⁴³

Keçmişdə olmayan və bizim zamanımızda ortaya çıxan SPİD xəstəliyi kimi qorxunc yoluxucu xəstəliklər və epidemiyalar fahişəlikdən, homoseksualizmdən törəyir.

^{R3} (R) Bax: əl-Qəmər: 37 və əl-Hicr: 73-74.

⁴³ Əhməd Müsnəd: 1/300; Bax: Səhihul-Cəmi' № 6565.

ŞƏRİƏTİN GÖSTƏRDİYİ ÜZÜRLÜ HALLAR OLMADIQDA QADININ ƏRİNDƏN UZAQ DURMASI

Əbu Hureyradan (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilir:

«Kişi xanımını (əlaqə üçün) yatağına çağırıqda, xanımı bunu rədd edərsə və o kişi xanımına qarşı əsəbləşdiyi halda gecələyərsə, səhər oluncaya qədər mələklər o qadına lənət oxuyarlar».⁴⁴

Qadınların əksəriyyəti əri ilə öz arasında bir anlaşılmazlıq baş verdikdə onu özü ilə birgə olma haqqından məhrum edərək, zənn edir ki, ərini cəzalandırır. Halbuki, bu məhrumiyyət ərinin harama (zinaya) vadar olması kimi pis nəticəyə yol açma bilər. Bəlkə də işlər qadının əleyhinə döner, əri onun üstünə ikinci bir arvadla evlənmək haqqında düşünməyə başlayar. Qadının əri onu tələb etdiyi zaman, Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) əmrinə müvafiq olaraq, ərinin istəyinə cavab verməyə tələsməlidir.

«Kişi arvadını (əlaqə üçün) yatağa çağırıqda, arvad dəvə üstündə olsa belə, yerə enib ərinin bu istəyinə cavab versin».⁴⁵

Ərin də, arvadının xəstə və ya hamilə və yaxud yorğun olduğu hallarda vəziyyətini nəzərə alması zəruridir. Beləcə birgə yaşayışı davam etdirir və ayrılığa yol vermirlər.

QADININ, ŞƏRİƏTİN TƏLƏB ETMƏDİYİ HALDA ƏRİNDƏN BOŞANMAQ İSTƏMƏSİ

⁴⁴ Buxari, Bax: Fəthul-Bari: 6/314.

⁴⁵ Bax: Zəvaidu'l-Bəzzər: 2/181; Səhihul-Cəmi' № 547.

Qadınların çoxu ən kiçik bir anlaşılmazlıqdan ötrü erlərindən dərhal boşanmaq istədiklərini bildirirlər. Yaxud da əri istədiyi əşyanı-pulu ona verməyəndə boşanmaq istəyir. Qadın bəzi aravuran rəfiqələri və ya qonşuları tərəfindən qızıışdırıla bilər. Bəzən də əsəbləşdirici sözlərlə ərinə meydan oxuyaraq, ona «kişisənsə, boşa məni» deyir.

Boşanma ailənin dağılması və uşaqların başsız qalması kimi olduqca pis nəticələr doğuran bir hadisədir. Qadın bəzən peşmançılığın faydası olmadığı bir məqamda etdiyinə peşmançılıq çəkir. Şəriətin bunu haram etməsindəki hikmət belə anlarda üzə çıxır. Sovbəndən (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilir:

«Heç bir pislik olmadığı halda ərindən onu boşamasını istəyən qadına Cənnət qoxusu haram olar».⁴⁶

Yenə Uqbə İbn Amirdən (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilir:

«Ərlərindən onları boşamalarını, onları buraxmalarını istəyən qadınlar münafiqlərdir».⁴⁷

Ərin namaz qılmağı tərk etməsi, uzun müddət narkotik maddələrdən və içkidən istifadə etməsi, qadını haram bir işə məcbur etməsi, ona işgəncə verərək zülm etməsi və ya da şəriətlə müəyyən edilmiş haqlarını tapdalaması kimi şəriət qanunlarına görə əhəmiyyət kəsb edən hallar olarsa və ərə edilən nəsihətlər fayda vermirsə, özünü düzəltməsi üçün ona göstərilən səylər boşa çıxırsa, bu vəziyyətdə qadının dinini və öz nəfsini saxlamaq üçün boşanmaq istəməsində maneə yoxdur.

ZİHAR*

⁴⁶ Əhməd Müsnəd: 5/277; Bax: Səhihul-Cəmi' № 2703.

⁴⁷ Təbərani Əl-Kəbir:17/339; Bax: Səhihul-Cəmi' №1934.

Zihar müsəlmanlar arasında yayılmış olan qədim cahiliyyə adətlərindən biridir. Kişi arvadına «Sən mənə anam kimi haramsan», «Mənə bacım necə haramdırsa, sən də eləcə haramsan» və başqa xoş olmayan sözlər deyərdi. Qadına əzab verməmək məqsədi ilə şəriət bunu çirkin əməl saymışdır. Allah sübhanəhu bu vəziyyəti belə bildirir:

«Sizdən öz qadınları ilə zihar edən kimsələrin zövcələri [əslində] onların anaları deyillər. Onların anaları ancaq özlərini doğan qadınlardır. Onlar əlbəttə pis və yalan söz danışirlar. Şübhəsiz ki, Allah bağışlayan, əfv edəndir» (Mücadələ, 58/2).

Şəriətdə ziharın kəffarəsi, xəta üzündən adam öldürmənin kəffarəsinə bənzər ağır bir cəza kimi göstərilir. Bu, Ramazan ayında gündüz (orucluqən) arvadıyla əlaqədə olanın kəffarəsinin eynidir. Arvadına zihar edənin bu kəffarəni vermədən ona yaxınlaşması yolverilməzdir. Allah təala belə buyurur:

«Qadınları ilə zihar (qanuni nigahlarını özlərinə haram) edib, sonra sözlərindən dönənlər onlarla yaxınlıq etməzdən əvvəl (kəffarə vermək üçün) bir kölə azad etməlidirlər. Bu sizə (zihar barəsində) verilən öyüddür. Allah nə etdiklərinizdən xəbərdardır. Kim (azad etməyə bir kölə) tapmasa, qadını ilə yaxınlıq etməzdən əvvəl iki ay sərəsər oruc tutmalı, buna da gücü çatmasa, altmış yoxsulu yedirdib doyurmalıdır. Bu, sizin Allaha və Onun Peyğəmbərinə iman gətirməyiniz üçündür. Bunlar Allahın hüduqlarıdır (onları aşmaq olmaz). Kafirləri şiddətli bir əzab gözləyir!» (Mücadələ, 58/3-4).

ƏRİN ARVADIYLA HEYZLİ OLARKƏN YAXINLIQ ETMƏSİ

* *Zihar* ərəbcə "zahı" (arxa, dal) sözündən əmələ gəlmişdir. Cahiliyyə zamanında ərəblər arasındakı adətə görə kim ki, arvadına: "Sən mənə anamın arxası kimisən" desəydi, arvadı ona, anası haram olduğu kimi, haram sayırdı. Allah təala Mücadələ surəsinin 2-ci ayəsində bunun belə olmadığını bildirərək ziharı qadağan etmiş və zihar edənə həmin surənin 3 və 4-cü ayələrində nəzərdə tutulan cəzanı müəyyənləşdirmişdir (Ərəbcədən çesirəndən).

Allah təala belə buyurur:

(Ya Məhəmməd!) *Səndən heyz (aybaşı) barəsində sual edənlərə söylə ki: «Heyz, əziyyətli bir haldır. Heyz zamanı qadınlardan kənar olun, heyzdən təmizlənməyə qədər onlarla yaxınlıq etməyin, təmizləndikdən sonra isə Allahın sizə əmr etdiyi yerdən (buyurduğu qayda üzrə) onlara yaxınlaşın!» Allah (günahından) tövbə edənləri, təmiz və pak olanları sevər!»* (Bəqərə, 2/222).

Allah təala belə buyurur:

«Təmizləndikdən sonra isə Allahın sizə əmr etdiyi yerdən onlara yaxınlaşın» (Bəqərə, 2/222).

Yeri gəlmişkən, qadının heyz vəziyyəti bitdikdən sonra o qüsl alana qədər ərinin onunla əlaqədə olması halal deyil. Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) bu sözü də bu günahın çirkinliyinə işarə edir:

«Heyzli bir qadınla əlaqədə olan, bir qadınla arxadan əlaqəyə girən və yaxud falçıya müraciət edən Məhəmmədə vəhy ediləni inkar edəndir».⁴⁸

Arvadı heyzliyə bilmədən və qədsiz xəta edərək əlaqədə olan şəxs üçün heç nə lazım deyil. Bilərəkdən və qəsdlə bunu edən isə, kəffarə hədisini səhih hesab edən bəzi elm xadimlərinə görə, kəffarə ödəməlidir. Bu kəffarə bir dinar və ya yarım dinardır. Bəzi alimlər «İkisindən birini üstün tutarlar» dedikləri halda, bəziləri də «Qanın çox gəldiyi heyzin ilk anlarında əlaqədə olunarsa bir dinar, qan gəlməsinin azaldığı heyzin son anlarında və ya da heyz bitdiyi halda qüsl etmədən öncə əlaqədə olunarsa yarım dinar kəffarə ödənilməlidir» deyirlər.

⁴⁸ Tirmizi Əbu Hureyrədən: 1/243; Bax: Səhihul-Cəmi' № 5918.

Bir dinar, günümüzdəki valyuta kursu ilə təxminən – 4, 25 qram qızıla bərabərdir. Qızılı və ya onun dəyərini pulla əvəz etmək olar.⁴⁹

QADINLA ARXADAN ƏLAQƏYƏ GİRMƏK

İmanı zəif olan bir qism azğınlar qadınlarıyla arxadan (ifrazat çıxan bağırsağın xarici dəliyindən) əlaqəyə girməkdən çəkinməzlər. Bu böyük günahlardan biridir. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə edəni lənətlənmişdir. Əbu Hureyrədən (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilir:

«Qadınla arxadan əlaqəyə girən mələndur (lənətlənmişdir)».⁵⁰

Yenə, Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurmuşdur:

Heyzli qadınla əlaqədə olan, qadınla arxadan əlaqəyə girən və ya falçıya gedən Məhəmmədə endiriləni inkar etmişdir».⁵¹

Düzgün anlam sahibi olan bir çox qadınların bu tərzdə əlaqəni rədd etməsinə görə, bəzi ərlər onları, özlərinə itaət etməmələri bəhanəsi ilə boşayacaqlarını deyərək qorxudurlar. Bəziləri də arvadlarının alimlərdən soruşmağa həya etməsindən sui-istifadə edərək onları zorla buna məcbur edir və bu işin halal olduğuna inandırirlər. Hətta Allah təalanın bu kəlməsini sübut kimi gətirirlər:

«Qadınlarınız sizin tarlanızdır. İstədiyiniz vaxtda öz tarlanıza gəlin» (Bəqərə, 2/223).^{R4}

⁴⁹ İkisindən birini üstün tutmaq daha düzgündür. İstər aybaşının əvvəlində, ya da sonunda olsun, bir dinar və ya yarım dinar miqdarında sədəqə çıxarmaq olar (Abduləziz ibn Abdullah).

⁵⁰ Əhməd Müsnəd: 2/479; Bax: Səhihul-Cəmi' № 5864.

⁵¹ Tirmizi: 1/243; Bax: Səhihul-Cəmi' № 5918.

Sünnənin Qurani açıqladığı məlumdur və Sünnədə Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) bunu bildirdiyi rəvayət edilir:

«Uşağın doğulduğu yerdən olmaq şərt ilə kişinin arvadıyla önündən və ya arxasından istədiyi şəkildə əlaqədə olması yolveriləndir».^{R5}

Arxa dəliyin uşağın doğum yeri olmadığı və ifrazatın boşalma yeri olması məlum məsələdir. Bu günahın mövcudluğunun səbəblərindən biri də təmiz ailə həyatına, haram olan pozğun əlaqələrlə və seks filmləri səhnələrilə dolu düşüncələrlə, Allaha tövbə etmədən girilməsidir. Qadın və kişinin hər ikisi buna razı olsalar belə bu əlaqə haramdır. Çünki, haram, qarşılıqlı razılığın olması ilə halal ola bilməz.

ARVADLAR ARASINDA ƏDALƏTLƏ RƏFTAR ETMƏK

Allahın Qurani Kərimdə bizə tösiyə etdiyi əməllərdən biri də arvadlar arasında ədalətlə rəftar etməkdir. Uca Allah buyurur: *«Siz hər nə qədər cəhd göstərsəniz də, heç vaxt arvadlar arasında ədalətlə rəftar etməyi bacarmazsınız. Barı, (birisinə) tamamilə meyl göstərib digərini asılı vəziyyətdə (nə ərli kimi ərli, nə də boşanmış kimi boşanmış) qoymayın. Əgər özünüzü islah edib (belə hərəkətlərdən) çəkinsəniz, (Allah sizi bağışlayar). Həqiqətən, Allah bağışlayan və rəhm edəndir!»* (ən-Nisa, 4/29).

Tövsiyə edilən ədalət məişət zəminindədir. Belə ki, gərəkdir ki onları hər birinin (yemək, ismək,) geyim və sairə bu kimi haqqını ödəsin. Burada (yəni ədalətli rəftarla) söhbət qəlbin sevgisindən gedə bilməz. Çünki onun ixtiyarı bəndənin əlində deyildir. Bəzi kişiler bir

^{R4} (R) İbn Kəsir təfsirində (1/351) demişdir: "Yəni: istədiyiniz kimi öz tarlanıza gəlin."

^{R5} (R) Bax: Məhəmməd Nasirin "Evlənmə ədəbi" əsəri, səh. 32.

neçə qadını olan kimi onlardan birinə daha çox meyl edib digərinə əhəmiyyət verməyir. O həmin qadının yanında daha çox gecələyib və ya ona əlavə xərcliklər verib digərindən üz döndərir. Bu haram bir əməldir. Bu insan Qiyamət günü Əbu Hureyrənin (Allah o.r.o.) Peyğəmbərdən (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) rəvayət etdiyi hədisdəki görkəmdə (Allah hüzuruna) gələcəkdir. O belə buyurmuşdur:

«İki arvadı olan kimsə onlardan hər hansı birinə (digərindən üstün) meyl edərsə, Qiyamət günü bir tərəfi əyilmiş gələcək».^{R6}

NAMƏHRƏM BİR QADINLA TƏK QALMAQ

Şeytan üçün insanları fitnə-fəsada salmaq və harama batırmaq olduqca xoşdur. Buna görə Allah təala bu kəlməsi ilə bizi başa salır:

«Ey iman gətirənlər! Şeytanın yolunu tutub getməyin! Kim şeytanın yolu ilə getsə, o, (insanlara) çirkin, pis işlər görməyi əmr edər» (Nur, 24/21).

Şeytan Adəm övladının damarlarında gəzir... Şeytanın əxlaqsızlığa sürükləməsi üsullarından biri də kişinin naməhrəm olan bir qadınla tək qalmasıdır. Buna görə, Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*):

«Kişi (naməhrəm olan) bir qadınla tək qalarsa, üçüncüləri ancaq şeytandır»⁵³ hədisində bildirdiyi kimi şəriət bu yolu bağlamışdır. İbn Ömərdən (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilir:

«Bu gündən sonra kimsə, yanında bir-iki adam olmadan əri yanında olmayan bir qadının yanına qətiyyən girməsin».⁵⁴

^{R6} Əbu Davud, 2/601. "Səhih Cami": 6515.

⁵³ Tirmizi: 3/474; Bax: Mişkatul Məsabih № 3118.

⁵⁴ Müslim: 4/1711.

Kiminsə evdə, iş yerində və ya avtomaşında naməhrəm bir qadınla tək qalması yolverilməzdir. Qardaşının arvadıyla, xidmətçiyə, qadın xəstənin kişi həkimlə tək qalması və buna oxşar hallar da yolverilməzdir. Bir çoxları ya özünə, ya da qarşısındakına güvəndiyi üçün bu məqama laqeydcəsinə yanaşır. Bu isə öz növbəsində pozğunluğa və ya ona yol açan davranışa sövq etmiş olur. Nəticə etibarı ilə kökü soyadı dolaşq düşmüşlərin və zinakarlıqdan doğulanların sayı artmış olur.

NAMƏHRƏM QADINA ƏL VERİB GÖRÜŞMƏK

Bu, ictimai adətlərin Allahın cəmiyyət üçün qoyduğu şəriəti tapdaladığı hallardan biridir. İnsanların batil adət və ənənələri Allahın hökmünü üstələmişdir. Belə ki, birisinə şəriətin mövzuyla bağlı münasibətini izah etdikdə, sübutlar gətirib açıqladıqda, səni mövcud müasir şəraitə qəbul etməməkdə günahlandırırırlar. Geridə qalmaqda, qohumluq əlaqələrini kəsməkdə, xoş niyyətlər barədə şübhəyə düşməkdə və s. günahlandırırırlar. Əmisi qızıyla, dayı və xalası qızıyla, qardaşı arvadıyla, əmi və dayı arvadlarıyla əl verib görüşmək cəmiyyətimizdə su içməkdən daha asan bir şey olmuşdur. Halbuki, hadisənin təhlükəliyinə şəriət nəzərindən baxsalar, bunu etməzlər. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurmuşdur:

«Sizlərdən birinizin başına dəmir iynə batırılması, halal olmayan bir qadına toxunmaqdan daha xeyirlidir».⁵⁵

Naməhrəm bir qadınla əl verib görüşmək şübhəsiz ki, əl zinasıdır. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurmuşdur:

⁵⁵ Təbərani əl-Kəbir: 20/212; Bax: Səhihul-Cəmi' № 4921.

«Gözlər zina edir, əllər zina edir, ayaqlar zina edir, cinsiyyət üzvü zina edir».⁵⁶

Məgər Peyğəmbərdən (*səlləllahu əleyhi və səlləmdən*) daha təmiz qəlbli bir kəs varmı? Bununla belə, O (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) buyurmuşdur:

«Şübhəsiz ki, mən qadınlarla əl verib görüşməyəm».⁵⁷

Yenə buyurmuşdur:

«Mən qətiyyənlə qadınların əlinə toxunmaram».⁵⁸

Aişənin (Allah o.r.o.) belə dediyini rəvayət edirlər:

«Xeyr, Allaha and olsun ki, Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) əli (naməhrəm olan) qadın əlinə dəyməyib. O, qadınlara, sadəcə danışığıla beyət etdirərdi (sədaqət andı içdirərdi)».⁵⁹

Əməlisaleh zövcələrini qardaşlarıyla əl verib görüşməmələri üstündə boşamaqla qorxudan insanlar Allahdan qorxsunlar!...

Bunu da bilmək lazımdır ki, (əlcək geymək kimi) ortaya maneə qoymaq və ya paltarın altından əl verib görüşmək də heç nəyi dəyişmir. Hər iki halda əl verib görüşmə haramdır.

EVDƏN ÇIXARKƏN QADININ ƏTİRLƏNMƏSİ VƏ ƏTİR QOXUSUYLA KİŞİLƏRİN YANINDAN KEÇMƏSİ

Bu, Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*):

«Gözəl ətir vurub, onu hiss etmələri üçün bir qrup insanın yanına gedən qadın zinakardır»⁶⁰ formasındakı

⁵⁶ Əhməd Müsnəd: 1/412; Bax: Səhihul-Cəmi' № 4126.

⁵⁷ Əhməd Müsnəd: 6/357; Bax: Səhihul-Cəmi' № 2509.

⁵⁸ Təbərani əl-Kəbir: 24/342; Bax: Səhihul-Cəmi' № 7054 və Əl-İsabə: 4/354; (Daru'l Kitab Əl-Ərəbi nəşri).

⁵⁹ Müslim: 3/1489.

⁶⁰ Əhməd Müsnəd: 4/418, Bax: Səhihul-Cəmi' № 105. (R) "Səhih Cami": 2701.

ağır xəbərdarlığa baxmayaraq zəmanəmizdə son dərəcə yayılmış bir davranış tərzidir. Bəzi qadınlar qəflət yuxusunda olduqlarından və əhəmiyyət vermədikləri üzündən sürücülərin, satıcıların və məktəb gözətçilərinin yanında bu vəziyyətə diqqət yetirmirlər. Halbuki, şəriət, *özünə ətir vurmaş qadını* evdən bayıra çıxan zaman (o cümlədən, məscidə getsə belə) cənabət qüslü kimi qüsl etməsi barədə xəbərdar edir. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurmuşdur:

«Ətirləndikdən sonra ətrini hiss etdirmək üçün məscidə girən qadının cənabət qüslü kimi qüsl etməyəne qədər namazı qəbul olmaz».⁶¹

Qadınların toylarda, şənliklərdə və qadın yığıncıqlarında çölə çıxmadan öncə çəkdikləri ətirli çubuqlardan və tüstülərdən, təsiretmə xüsusiyyətinə malik bu xoş iylərin bazar-dükanlarda, sərnəşin nəqliyyatı miniklərində, kişi ilə qadının birlikdə olduğu ictimai yerlərdə və hətta Ramazan gecələri məscidlərdə isifadə edilməsindən doğan narahatçılığımızdan Allaha sığınırıq!

Şəriət, qadınların işlətdiyi ətri «rəngi məlum olan və iyi gizli qalan qoxu» kimi bildirmişdir. Allahdan bizi bağışlamasını, arsız kişi və qadınların qəbahəti üzündən əməlisaleh kişi və qadınları cəzalandırmamasını, hər birinə düzgün yol göstərməsini diləyirik.

QADININ YANINDA MƏHRƏMİ OLMADAN SƏFƏR ETMƏSİ

Buxari və Müslimdə İbn Abbasdan (Allah o.r.o.) bu rəvayət edilmişdir ki: Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*):

⁶¹ Əhməd Müsnəd: 2/444; Bax: Səhihul-Cəmi' № 2703.

«Qadın yanında məhrəmi olmadan səfər edə bilməz^{R7}» buyurur.

Bu, bütün səfərlərə, o cümlədən həcc ziyarətinə də aiddir. Qadının yanında məhrəmi olmadan səfərə çıxması pozğunları hərəkətə gətirir və onlar qadına qarşı hücumu keçirlər. Qadın isə zəifdir. Bəlkə də, güclə sürüyüb onu zorlayırlar. Ən azı, namus və şərəfinə toxunurlar.

Qadının yanında məhrəmi olmadan təyyarəyə minməsi də haramdır. Bəzilərinin iddia etdiyi kimi, əgər məhrəmi onu təyyarəyə minənədək ötürərsə və hətta təyyarə enərkən başqa bir məhrəmi qarşılayarsa belə, yenə də fərqi yoxdur. Qadının yanındakı oturacaqda kim oturacaq? Nasazlıq nəticəsində təyyarə başqa bir hava meydanına enərsə, gecikərsə və ya təyyarənin uçuş saatlarında dəyişiklik edilərsə bəs necə olacaq?! Bununla bağlı bir çox məsələlər aydınlaşmalıdır.

Qadınla birgə səfərə çıxmağa haqqı olan şəxs dörd şərtə cavab verməlidir: müsəlman, həddi-buluğa çatmış, ağıllı və kişi olmalıdır. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurur:

«...Atası, oğlu, əri, qardaşı və ya ona məhrəm olan başqa bir kişi».⁶²

NAMƏHRƏM QADINA BİLƏRƏKDƏN BAXMAQ

Allah təala belə buyurur:

«(Ya Məhəmməd!) Mömin kişilərə de ki, gözlərini haram edilmiş şeylərdən çevirsinlər (naməhrəmə baxmasınlar), ayıb yerlərini (zinadan) qorusunlar (və ya örtülü saxlasınlar). Bu, onlar üçün (ədab-ərkan, təmizlik

^{R7} (R) Buxari № 1086-1088, 1862. Muslim № 1338-1341.

⁶² Muslim: 2/977

baxımından) daha yaxşıdır. Şübhəsiz ki, Allah onların nə etdiklərindən xəbərdardır!» (Nur, 24/30).

Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurmuşdur:

«Gözün zinası – baxmaqdır».

(Yəni, Allahın, baxılmasını haram etdiyinə baxmaq).⁶³

Evlənmək məqsədilə qız axtaranın və həkimin şəriətin yol verdiyi qaydada xəstəyə baxması buna aid deyil. Qadının da məhrəmi olmayan bir kişiyyə haram gözlə baxması günahdır. Allah təala buyurur:

«*Mömin qadınlara da de ki, gözlərini haram buyurulmuş şeylərdən çevirsinlər, ayıb yerlərini (zinadan) qorusunlar*» (Nur, 24/31).

Hələ saqqalı-bığı çıxmamış yaraşlıq uşaqlara şəhvətlə baxmaq da haramdır. Kişinin kişi cinsiyyət üzvünə baxması, qadının da qadın cinsiyyət üzvünə baxması haramdır. Cinsiyyət üzvünə aid olan şeyə baxmaq yolverilməzdir. Arada bir pərdə (örtü) olsa belə ona toxunmaq olmaz. Bəziləri, içərisindəki qadınların canlı olmadığını bildirərək jurnallardakı şəkillərə baxır və filmlərə tamaşa edirlər. Bu, şeytanın onlara göstərdiyi oyunlardan biridir. O, hər vəchlə pisliyə və şəhvətə təhrik edir.

DƏYYUSLUQ

İbn Ömərdən (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilir:

«Üç cür insana Allah Cənnəti haram qılmışdır: içki düşgünü olana, ata-anasına pislik edənə və ailəsində pozğunluğa göz yuman dəyyusa».⁶⁴

⁶³ Buxari, Bax: Fəthul-Bari: 11/26.

⁶⁴ Əhməd Müsnəd: 2 /69; Bax: Səhihul-Cəmi' № 3047.

Dəyyusluğun zəmanəmizdəki nümunəsi kimi ailəsindən bir qadının və ya qızın tanımadığı bir kişiylə zəngləşərək, gəzintiyə çıxmaq adı altında, qarşılıqlı əlaqələrinə göz yummaq, evindəki qadınlardan birinin naməhrəm naməlum bir kişi ilə tək qalmasına razı olmaqdır. Bundan başqa, ailəsindən olan bir qadının təkbaşına sürücü və ya başqa naməlum şəxslə avtomobilə minməsinə izn vermək və şəriət qaydasında örtülü olmadan bayıra çıxmalarına, yoldan ötənlərin onları seyr etmələrinə razı olmaqdır. Dəyyuslar pozğunluq və həyasızlıq yayan jurnalları və filmləri evə gətirənlərdir.

QEYRİSİNİN ATASI OLDUĞUNU İDDİA ETMƏK VƏ ÖVLADDAN İMTİNA

Şəriət baxımından müsəlmana başqasının onun atası olduğunu iddia etmək və ya özünü aid olmadığı hər hansı bir nəsiləndən saymaq yolverilməzdir. Bəziləri bu işdə maddi xeyir güdərək onu rəsmi kağızlarda belə təsdiq edirlər. Digərləri isə atasının onu körpə çağlarında atıb getməsinə etiraz əlaməti olaraq belə bir şeyə qəsdən yol verirlər. Bütün bunlar haramdır. Belə insanlar nəticədə valideyn, ailə və miras məhrumiyyəti kimi çoxsaylı fəsadlara məruz qalırlar. Sədin və Əbu Bəkranın (Allah o.r.o.) "Səhih"də olan rəvayətlərində Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) buyurur:

«Bilərəkdən başqasının atası olduğunu iddia edən kimsəyə, Cənnət haram edilmişdir».^{R8}

Şəriətdə insanın əsil-nəcabətinə xələl gətirən hər bir iş haramdır. Bəziləri arvadı ilə mübahisə etdikdə onu zinakarlıqda ittiham edir. O, heç bir əsasa malik olmadan öz doğma övladından imtina edir. Bəzi qadınlar isə

^{R8} Buxari; Bax: Fəthul Bari, 8/45.

erlərinə xəyanət edərək zina nəticəsində hamilə qalır və bu yolla da ərinin nəsilinə yad birini daxil etmiş olur. Əbu Hureyrənin (Allah o.r.o.) hədisində belə bir iş tutana şiddətli əzab veriləcəyi bildirilir. O demişdir: Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) lənət ayəsi endiyi zaman buyurmuşdur:

«Nəsilə ondan olmayan yad birini daxil edən qadının Allah yanında heç bir mükafatı yoxdur. Allah onu Cənnətinə varid etməyəcək. Gözlərini ona dikmiş övladından imtina edən kişini isə Allah (Öz rəhmətindən) uzaqlaşdırar. Onu hamının yanında rüsvay edər».^{R9}

FAİZ YEMƏK

Faiz yeyənlərdən başqa heç kimə Allah təala müharibə elan etməmişdir. Allah təala belə buyurur:

«Ey möminlər! Əgər, doğrudan da iman gətirmişsinizsə, Allahdan qorxub sələmdən qalan məbləğdən (faizdən) vaz keçin! (Onu borclulardan almayın!). Əgər belə etməsəniz, o zaman Allaha və Onun Peyğəmbərinə qarşı müharibəyə girişdiyinizi bilin! Yox, əgər tövbə etsəniz, sərmayəniz (mayanız) sizindir. Beləliklə, nə siz zülm edərsiniz, nə də sizə zülm olunar. (Bəqərə, 2/278-279).

Əziz və cəlil olan Allahın yanında bu günahın pisliyini anlamaq üçün bu qədər bəs edər.

Ölkələrin və ayrı-ayrı şəxslərin həyat səviyyəsinə baxaraq faizlə alver edənlərin düçar olduğu iflası, tənəzzülü və dağıntıları müşahidə edirik. İşlərin kasadlığını və bazarın durğunluğunu görürük.

^{R9} Əbu Davud: 2/695, Bax: Mişkətul Məsabih: 3316. (R) Hədis, sənədlərində naməlum rəvayətçilər olduğuna görə zəif sayılmışdır. Bax: Məhəmməd Nasirin "Zəif Hədislər Silsiləsi" əsəri, 3/617, hədis №1427 və "İrva əl-Ğalil" əsəri, 8/34, hədis №2367.

Borcların ödənilmədiyini, iqtisadi həyatın iflic halına gəldiyini, işsizliyin miqyasının artdığını, bir çox şirkətlərin və müəssisələrin zərərə düşdüyünü, gündəlik qazanc və zəhmətin sələmçilərin bitmək-tükənmək bilməyən faizlərini ödəmək üçün sərf edildiyini, külli miqdarda sərmayənin bir qrup insanların əlində toplanması şəraitində cəmiyyətdə ortaya çıxan təbəqələşməni görürük. Bəlkə də bu, Allahın faizlə müamilə edənləri qorxutmaq üçün bəyan etdiyi müharibənin açıq görünüşüdür.

Faizə qurşanan əsas tərəflərin, dəllalların və onların köməkçilərinin hamısı Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) dili ilə lənətlənmişlər. Cabirdən (Allah o.r.o.) belə dediyi nəql edilir: Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) faiz yeyəni və yedirəni, faizi yazanı və o verilərkən şahidlik edənləri lənətləyərək belə buyurdu:

«Onların hamısı eynidir».⁶⁷

Bilavasitə faizin yazılması, miqdarının bildirilməsi və qeydiyyatı, verilməsi və alınması, əmanət qoyulması və saxlanması ilə bağlı olan işlə məşğul olmaq yolverilməzdir. Başlıca olaraq, hər hansı formada olursa olsun faizə dair işlərə qarışmaq və kömək etmək haramdır.

Abdullah İbn Məsuddan (Allah o.r.o.) nəql edilən hədisdə Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) bu böyük günahın çirkinliyini belə izah edir:

«Faiz yetmiş üç hissədən ibarətdir. Ən sadəsi, kişinin anası ilə evlənməsi kimidir. Faizin ən pisi isə müsəlman olan bir şəxsin namusuna toxunmağa bərabərdir».⁶⁸

⁶⁷ Müslim: 3/1219.

⁶⁸ Hakim Müstədrək: 2/37; Bax: Səhihul-Cəmi' № 3533.

Abdullah İbn Hanzalədən (Allah o.r.o.) nəql edilən hədisdə Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurur:

«Kişinin bilərəkdən yediyi bir dirhəm faiz otuz altı zinadan da pisdir».⁶⁹

Faiz ümumən haramdır. Bəzilərinin güman etdiyi kimi, «varlı ilə kasıb arasında olduqda» şəklində bir qayda yoxdur. Əksinə, bu tələb hər şeyi və hər kəsi əhatə edir. Bir çox varlı adamlar və böyük tacirlər faiz üzündən iflasa uğramışlar. Həyat təcrübəsi buna şahiddir. Faizlə qazanılan malın miqdarı artsa da, bərəkəti itir. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurur:

«Faiz çoxluq gətirsə də, şübhəsiz ki, nəticədə bir azlıq olacaqdır».⁷⁰

Faizin haramlığı onun yüzfaizliyi ilə, qiymətsizliyi, azlığı və çoxluğuyla da nəzərə alınmır. Bunların hamısı haramdır. Faiz yeyən Qiyamət günü cin vurmuş adam, dəlilik və qıcolmaya yoluxmuş kimi, qəbrdən qalxacaq.^{R10}

Allah bu günahın çirkinliyinə görə ondan tövbə ediləcəyini və necə tövbə edilməsi lazım gələcəyini bildirir. Bununla əlaqədar olaraq faizlə bağlı olanlara belə buyurur:

«Yox, əgər tövbə etsəniz, sərmayəniz (mayanız) sizindir. Beləliklə, nə siz zülm edərsiniz, nə də sizə zülm olunar!» (Bəqərə, 2/279).

Fəqət bu ədalətin özü olar!

İman gətirən insan bu böyük günaha nifrət etməli və onun çirkinliyini qəlbində duymalıdır. Pullarını, itirilməsi və oğurlanması qorxusundan məcburiyyət qarşısında faizli banklara qoyanlar da bunun zəruriliyini

⁶⁹ Əhməd Müsnəd: 5/225; Bax: Səhihul-Cəmi' № 3375.

⁷⁰ Hakim Müstədrək 2/37. Bax: Səhihul-Cəmi' № 3542.

^{R10} (R) əl-Bəqərə, 2/275.

bilməlidirlər. Onların vəziyyəti leş yeməyinə və ya daha pis bir hala bənzər. Bununla birgə Allah təaladan bağışlanma diləməli və mümkün olduqca başqa bir çarə tapmaq haqqında düşünməlidirlər. Banklardan pullarının faizini tələb etmək belə yolverilməzdir. Hətta pulunun faizi hesabına görülmüş işlərin belə, şəriətlə yolverilən qaydada, faizindən vaz keçilməsi lazımdır. Faizdən qalan gəlir hətta sədəqə kimi verilə bilməz. Çünki Allah pakdır, ancaq təmiz şeyləri qəbul edir. Hər hansı bir formada pulunun faizindən yararlanmağa nə yeməkdə, nə içməkdə, nə geyimdə, nə ev əşyaları alınmasında, nə arvadına, uşaqlarına, ana və atasına sərf edilən xərclərdə, nə zəkat kimi verməyə, nə vergilərini ödəməyə, nə də hər hansı bir ədalətsizliyi aradan qaldırmaq üçün xərcləməyə yol verilmir. Sadəcə, Allah təalanın intiqamından qorxaraq ondan müəyyən bir şəkildə azad olmaq lazımdır.

MALIN NÖQSANINI BİLDİRMƏMƏK VƏ SATIŞ ANINDA GİZLƏTMƏK

Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) bir ərzaq qalağının yanından keçir. Əlini onun içinə uzadıb ərzaqın dibinə toxundurarkən barmağına yaş dəyir. Belə buyurur:

«Ey ərzağın sahibi! Bu nədir?»

«Ya Peyğəmbər, yağış dəyib» – deyə cavab verir.

Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurur:

«İslanmış hissəni adamlar görsünlər deyə gərək ərzağın üstündə qoyaydın! Bizi aldadan bizdən deyil».⁷¹

Bu gün Allahdan qorxmayan bir-çox satıcı, üstünü örtərək və qutunun ən dərinliyində qoyaraq və yaxud malı yaraşıqlı göstərən kimyəvi və başqa maddələrdən istifadə edərək, maldakı qüsurları gizlətməyə çalışırlar.

⁷¹ Müslim: 1/99.

Məsələn, avtomobil alıcısı ilk anda işə salınan mühərrikin nasazlıqlarını hiss etməyərək, bir qədər uzaqlaşdıqdan sonra, onun əsil keyfiyyətini üzə çıxardır. Bəziləri də satılan malların istehsal tarixini dəyişdirirlər. Müştərinin mala baxıb onu yoxlamasına maneə törədirlər. Avtomobil və alət satan adamların çoxu satdıqları malın qüsurlarını açıqlamırlar. Onların bu hərəkətləri – haramdır. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurmuşdur:

«Müsəlman müsəlmanın qardaşdır. Qardaşına qüsurlu bir şeyi, qüsurlunu ona izah etmədən satması halal sayılmır».⁷²

Yenə, bəziləri açıq-aydın şişirtməylə satışda alıcıya «Bir yığın dəmir satıram, bir yığın dəmir...» (formasında müraciətlə, malın eybini açmadan, əsas şeyləri) bildirərək məsuliyyətdən azad olduğunu güman edir. Bu satış bərəkəti olmayan bir alverdir. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurur:

«Alıcı və satıcı bir-birilərindən aralanmadıqları müddətdə sövdədən boyun qaçırma hüququna malikdirlər. Əgər doğru deyib həqiqəti bildirərsə, alış-verişləri bərəkətli hesab olunur. Yalan söyləyib həqiqəti gizlədərlərsə, alış-verişlərinin bərəkəti itər».⁷³

QİYMƏTİ QALDIRMAQ

Bu, satın almaq istəməyən bir adamın, başqasını aldatmaq, ya da qiyməti qaldırmağa sövq etmək məqsədilə malın qiymətini artdırmasıdır. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurur:

«Bir-birinizi qiyməti qaldırmağa qızıışdırmayın».⁷⁴

⁷² İbn Macə: 2/754; Bax: Səhihul-Cəmi' № 6705.

⁷³ Buxari Bax: Fəthul-Bari: 4/328.

⁷⁴ Buxari Bax: Fəthul-Bari: 10/484.

Şübhəsiz ki, bu, fırldaqçılığın bir növüdür. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurur:

«Hiyləgərlik və fırldaqçılıq Cəhənnəmlidir». ⁷⁵

Açıq surətdə qiyməti artırma, hərraclarda, avtomobil satışı yarmarkalarında çalışan əksər dəllalların (maklerlərin) qazancı işlətdikləri haramlar üzündən çirklidir. Satışın gedişini qızısdırmaq, alıcıya və ya köhnə müştərini aldadıb inandırmaqla iş görmək bunlardan ancaq bir qismidir. Malın qiymətini aşağı salmaq üzrə razılığa gəlirlər. Amma əgər mal onların və ya aralarındakılardan birinidirsə, bunun əksini edirlər. Alıcıların arasına girir, açıq artırma ilə qiyməti qaldırırlar. Allahın qullarını aldadır və onları zərərə salırlar.

CÜMƏ GÜNÜ İKİNCİ ƏZANDAN SONRA SATIŞ

Allah təala belə buyurur:

«Ey iman gətirənlər! Cümə günü namaza çağırıldığınız zaman Allahı zikr etməyə tələsin və alış-verişi buraxın. Bilsəniz, bu sizin üçün nə qədər xeyirlidir!» (Cumə, 62/9).

Bəzi satıcılar ikinci əzandan sonra dükanlarında və ya məscid önündə satışı davam etdirirlər. Misvakı belə onlardan həmin vaxt satın alanlar günaha şərik olurlar. Bu alış-veriş, üstünlük təşkil edən bir nəzər nöqtəsinə görə, batil alış-veriştir. Bəzi yeməxana, çörəxana və fabriklərin sahibləri də cümə namazı vaxtında fəhlələrini işləməyə məcbur edirlər. Onlar bununla qazanclarını artırmağı nəzərdə tutsalar belə, əslində ancaq öz zərərlərini artırırlar. Zəhmət adamının isə Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) kəlamını yerinə yetirməsi üçün həmin vaxt işləməməsi lazımdır.

⁷⁵ Bax: Silsilətu'l-Əhədi's-Sahihə: 1057.

«Yaradana (Allaha) üsyan olan bir işdə bəndəyə itaət edilməz».⁷⁶

QUMAR VƏ BAXT (LOTOREYA) OYUNLARI

Allah Təala belə buyurur:

«Ey iman gətirənlər! Şərab da (içki də), qumar da, bütələr də, fal oxları da Şeytan əməlindən olan murdar bir şeydir. Bunlardan çəkinin ki, bəlkə, nicat tapasınız!»
(Maidə, 5/90).

Cahiliyyə dövrünün adamları uzun-uzadı qumar oynayırdılar. Ən məşhur oyunlarından biri bu şəkildəydi: on nəfər bir dəvəyə eyni bərabərdə şərik olurdular. Sonra qədəhlərdə püşk atılırdı. Yeddi nəfər, qaydaya görə, bildirilən dəyişdirilmiş paylarını alır, yerdə qalan üç nəfərə isə heç nə qalmırdı.

Zəmanəmizdə isə qumarın bir çox növləri mövcuddur. Bunlardan bəzilərini aşağıda göstərək.

- Lotoreya adlanan oyun... Bunun çox müxtəlif formaları var. Ən sadəsi, oynanılacaq lotoreya biletlərinin satılması sayəsində baxtı gətirən bir nəfərə birinci uduşun, başqalarına isə bir-neçə digər müxtəlif uduşların düşməsidir. Bu, özlüyündə xeyirli bir iş adlandırılrsa da belə, haramdır;

- İçərisində adı bilinməyən bir uduşun olduğu bir malı satın almaq və ya malın satışı əsasında uduş qazanacaq şəxslərin məlum olacağını bildirəcək xüsusi nömrələrin, kuponların verilməsi;

- Çağımızdakı qumar formalarından biri də ticarət sığortası müqavilələridir. Həyatın sığortası, əşyaların sığortası, yanğından sığorta, əsas sığorta və sair

⁷⁶ Əhməd Müsnəd: 1/129; hədis № 1065. Əhməd Şakir, isnadının səhih olduğunu söyləyir. Hədisin əslisi Buxari və Müslimdədir (Əbduləziz b. Abdullah). (R) Buxari № 7257. Muslim № 1840.

müxtəlif növ sığortalar... Hətta bəzi müğənnilər səslərini sığorta etdirirlər.⁷⁷

Bunlar və baxt oyunlarının hamısı qumara daxildir. Günümüzdə, bu böyük günahın işləndiyi, içərisində qumar masaları və qumar alətlərinin olduğu xüsusi qumar klubları mövcuddur. Futbol və ona bənzər oyunların gedişində mərcə pul uduşları da qumarın növlərindəndir. Bəzi oyun salonlarında və əyləncə mərkəzlərində qumara bənzər müxtəlif oyunlar mövcuddur.

Müsabiqələr və yarışlar üç növdür:

Birincisi, şəriətə uyğun məqsədlilər... Bunların uduşlu və uduşsuz oynanılması şəriətlə nə qadağandır, nə də həvəsləndirilmir. Dəvə, at yarışları və atıcılıq müsabiqələri kimi. Mühüm bir nəzər nöqtəsinə görə, buraya – Quranın əzbərlənməsi, şəriət elmləri ilə bağlı müsabiqələr də daxildir.

İkincisi, özü mübah (yəni icazəli, amma uduşla oynanılması yolverilməz olan) müsabiqələr... Namazları ötürmək, övrət yerlərini açmaq kimi haramların işlənmədiyi futbol matçları və qaçış yarışları buna nümunədir. Bunların uduşsuz həyata keçirilməsinə yol verilir.

Üçüncüsü, özü haram olan və ya harama aparan yarışlar... «Gözəllik müsabiqələri» adlandırılan fitnə-fəsad yarışları, üzə zərbə endirməyə əsaslanan (üzə zərbə vurmaq haramdır) boks matçları və ya «qoç döyüşü», «xoruz döyüşü» və bu kimi müsabiqələr...*

⁷⁷ Sığorta hadisəsinin hökmü və bunun İslamda müvafiq forması haqqında məlumat almaq üçün Elmi Araşdırmalar Dairəsi Baş Bakantığı tərəfindən nəşr edilən Məcəllətu'l-Buhusi'l İslamiyyənin 17, 19 və 20-ci saylarına Bax:

* Bu, şeyx Abdulmuhsin Əz-Zəmil (Allah onu hifz eləsin) ilə bu mövzuda aparılan danışıqların nəticəsidir. Arzumuz budur ki, şeyx bununla bağlı araşdırma da yazsın (Müəllif).

OĞURLUQ

Allah Təala belə buyurur:

«Oğru kişi ilə oğru qadının gördükləri işin əvəzi kimi, Allahdan cəza olaraq (sağ) əllərini kəsin. Allah yenilməz qüvvət və hikmət sahibidir» (Maidə, 5/38).

Ən böyük oğurluq günahlarından biri, Beytullahə-
ətiqə həcc və ümrə (yəni kiçik həcc) ziyarətinə gələnləri soymaqdır. Bu cür oğrular yer üzünün ən fəzilətli məkanlarında və Beytullahın ətrafında Allahın qoyduğu qaydaları veclərinə almırlar. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) Kusuful namazının** bildirildiyi hədisdə belə buyurur:

«...Cəhənnəm gətirildi. Bu, mənə (namazda) geriye çəkilməyə gördüyünüz anda oldu. Odundan mənə toxunmasından qorxaraq geriye çəkildim. Əl ağacı tutmuş bir adamın Cəhənnəmin içində bağırsaqlarını sürüyərək dolaşdığını gördüm. O adam (bu dünyada) əl ağacıyla⁷⁸ hacıları soyurdu. Hacı bunu görəndə, «əl ağacıma ilişdi» deyirdi, görməyəndə isə, oğurladığını götürüb gedirdi».⁷⁹

Oğurluğun ən böyüklərindən biri də cəmiyyətə məxsus əşyaları oğurlamaqdır. Bunu edən bəzi kəslər belə deyirlər:

«Biz də başqalarının oğurladığı kimi oğurlayırıq». Onlar bilmirlər ki, bu bütün müsəlmanları soymaqdır. Çünki cəmiyyətə məxsus olan əşyalar bütün müsəlmanların malıdır. Allahdan qorxmayanların etdiyi onlara lazım olacaq bir şey deyil. Bəzi insanlar müsəlman olmadıqları üçün kafirlərin mallarını

** Kusuful (Günəşin tutulması) namazı ikirükət qılınır və bütün uləmalara görə hər rükətə iki ruku vardır. Daha ətraflı məlumat almaq üçün Bax: Fiqhus Sünnə/Seyyid Sabıq: 1/223. Pınar Yayınları (Ərəbcədən çevirən).

⁷⁸ Yəni ucu qırmaq kimi olan əyri çomaqla.

⁷⁹ Müslim Hədis № 904.

oğurlayırlar. Halbuki bu doğru deyildir. Çünki mallarının qəsb edilməsi yol verilən kafirlər müsəlmanlarla müharibə vəziyyətində olanlardır. Belə olmadığı halda kafirlərin özləri və bütün mal-dövlətləri bu anlama daxil deyil.

Oğurluğun növlərindən biri də gizlicə başqalarının cibinə əl uzatmaqdır. Bəziləri özgələrinin evinə qonaq kimi gələrək oğurluq edir, müsafirlərin çamadanlarını soyur, iş yerlərinə daxil olaraq cibində və ya paltarında oğurladığını gizlədirlər. Qadınların bir qisminin paltarının altında gizlədərək etdikləri soyğunçuluq da bu qəbildəndir. Bəzi insanlar sadə və ucuz əşyaların oğurlanmasını əhəmiyyətsiz bir şey hesab edirlər. Halbuki Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurmuşdur:

«Yumurta oğurlayıb əli kəsilən, ip oğurlayıb əli kəsilən oğruya Allah lənət etsin».⁸⁰

Kim bir şey oğurlayıbsa, əziz və cəlil olan Allaha tövbə etdikdən sonra onu sahibinə geri qaytarmalıdır. İstəsə ya açıq qaytarsın, ya da özü gizlicə və yaxud bir başqasının vasitəsilə qaytarsın... Mal öz sahibinə və ya onun mirasının iddiaçılarına uzun axtarışdan sonra çatmyıbdırsa, o malı sahibinə, savab kimi niyyət etməklə, sədəqə vermək olar.

RÜŞVƏT ALMAQ VƏ VERMƏK

Hakimə və ya idarə rəhbərinə, haqlının haqsız çıxarılması, ya da ki, haqsız olan bir şeyin haqqlı göstərilməsi üçün rüşvət vermək günahdır. Bu, qərarda haqsızlığa və haqq zülmə düçar olmasına, bədxahlığın yayılmasına yol açır. Allah təala belə buyurur:

⁸⁰ Buxari Bax: Fəthul-Bari: 12/81.

«Bir-birinizin mallarını haqqınız olmadığı halda yeməyin, xalqın mallarından bir qismini bilə-bilə haqsız yerə yemək üçün günah yolu ilə (rüşvətlə) hakimlərə müraciət etməyin!» (Bəqərə, 2/188).

Əbu Hureyradan (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilmişdir:

«Məhkəmədə rüşvət alan və rüşvət verənə Allah lənət etsin».⁸¹

Haqqını almaq və ya haqsızlıqdan nicat tapmaq üçün verilən rüşvət isə, başqa bir yol mümkün olmadıqda, yuxarıdakı təhdidə aid olunmur.

Rüşvət zəmanəmizdə geniş şəkildə yayılmışdır. Belə ki, bəzi məmurlar üçün maaşdan daha yüksək gəlir mənbəyinə çevrilmiş, hətta bir çox müəssisələrin büdcələrində qapalı ödənc adı altında nəzərdə tutulur. İşlərin bir çoxu ancaq rüşvətlə başlayır və rüşvətlə sona yetir. Bu vəziyyətə görə kasıblar çox böyük zərərlər çəkirlər. Rüşvətə görə məmurlar vəzifələrini olduqca yarıtmaz tərzdə yerinə yetirirlər. Rüşvət işçilərin iş sahiblərinə qarşı düzgün davranmamasına yol açmışdır. Yaxşı xidmət ancaq rüşvət verənə göstərilir. Verməyəne ya pis xidmət edilir, ya da gecikdirilərək, əhəmiyyətsizləşdirilir. Ondan sonra gəlib rüşvət verənlər ondan daha əvvəl işlərini görüb qurtarırlar. Rüşvətə görə iş sahibinin haqqı olan satış və müştəri pulları dəllalların ciblərinə axır. Bu və bu kimi səbəbləri görəncə Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) bu günaha şərikinə, rüşvət alan və verən tərəfə Allahın onları Öz rəhmətindən uzaqlaşdırmasını diləmişdir. Bu bəd duaya tuş gəlməmək lazımdır. Abdullah İbn Amrdan (Allah o.r.o.) belə dediyi rəvayət edilir: Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*):

⁸¹ Əhməd Müsnəd: 2/387; Bax: Səhihul-Cəmi' № 5069.

«Allahın lənəti rüşvət alan və rüşvət verənə olsun»
buyurdu.⁸²

ƏRAZİ İŞĞAL ETMƏK

Kobud qüvvə və hiyləgərlik, Allah qorxusu olmayınca, sahibini pis yola sürükləyər. O, özünün bu xüsusiyyətlərini başqalarının mal-mülkünə göz dikməklə, onları zəbt edib ələ keçirməklə zalımlıq edər. Ərazi işğalı da bunlardan biridir. Onun cəzası son dərəcə şiddətlidir. Abdullah İbn Ömərdən (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilir:

«Kim haqqı olmayan bir torpaq parçasını alsın, Qiyamət günü yeddi qat yerin dibinə basdırılacaqdır».⁸³

Yəla İbn Mərradan (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilmişdir:

«Kim bir qarış torpağı belə haqqı olmadan alsın, yeddi qat yerin dibinə qədər o torpağı qazmaq (Təbərənədə: gətirmək) ona həvalə ediləcək. Sonra, Allah Qiyamət günü insanlar arasında hökmünü verənədək, o torpağı həmin şəxsin çiyinə yükləyəcək».⁸⁴

Ərazi nişanlarını və sərhədlərini dəyişdirmək də buna aiddir. Məsələn, bir nəfər qonşusunun hesabına ərazisini genişləndirir. Bu vəziyyətlə əlaqədar, Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurmuşdur:

«Ərazilərin sərhəd nişanlarını dəyişdirənə Allah lənət etsin!».⁸⁵

VASİTƏÇİLİK ÜÇÜN HƏDİYYƏ ALMAQ

⁸² İbn Macə: 2313; Bax: Səhihul-Cəmi' № 5114

⁸³ Buxari Bax: Fəthul-Bari: 5/103.

⁸⁴ Təbərani Əl-Kəbir: 22/270; Bax: Səhihul-Cəmi' № 2719.

⁸⁵ Müslim Bax: Şərhun-Nəvəvi: 13/141. (R) Bax: 9-cu haşiyəyə.

İnsanlar arasında vəzifə və mövqe sahibi olmaq Allahın şükr edən bəndəsinə verdiyi nemətlərdən biridir. Bu nemətin şükrünü yerinə yetirmənin bir forması da vəzifə və mövqe verilən şəxsin bunları müsəlmanların faydalanmasına yönəltməsidir. Bu, Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) ümumi şəkildə dediyi aşağıdakı sözüne aiddir:

«Sizdən qardaşı üçün faydalı olmağa gücü çatan bunu etsin».⁸⁶

Mövqeyinin yol verdiyi qanuni imkandan istifadə edərək, hər hansı bir haram işlətmədən və ya başqasının haqqına toxunmadan, təmiz niyyətlə müsəlman qardaşını bir haqsızlıqdan qurtararsa və yaxud ona bir xeyir verən şəxs əziz və cəlil olan Allah dərğahında mükafatlandırılır. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) bunu bu sözü ilə bildirmişdir:

«(Yaxşılıq üçün) vasitəçilik edin ki, savaba çatasınız».⁸⁷

Belə vasitəçilik və xahiş etməyə görə əvəzində bir şey almaq qəbul olunmazdır (caiz deyil). Əbu Əmame (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğunu rəvayət etmişdir:

«Kim bir vasitəçilik işində xahiş edir və buna görə ona verilən hədiyyəni qəbul edərsə, faiz qapılarından ən böyüyünə girmiş olur».⁸⁸

Bəzi adamlara müəyyən bir məbləğin əvəzi olaraq mövqeyindən istifadə etməklə vasitəçi olması və birinin təyinatı və yaxud işə götürülməsi, başqa birisinin bir yerdən başqa bir rayona göndərilməsi, bir xəstənin

⁸⁶ Müslim 4/1726.

⁸⁷ Əbu Davud 5132; Hədis Səhihi Buxari və Səhihi Müslimdə var. Bax: Fəthul-Bari: 10/450. «Ədəb kitabı»: «Möminlərin bir-birinə kömək etməsi» fəslü.

⁸⁸ Əhməd Müsnəd: 5/261; Bax: Səhihul-Cəmi' № 6292.

müalicə edilməsi və buna bənzər işləri həll etməsi şərtləri qoyulur. Bir az əvvəl yada salınan Əbu Əmamanın bizə nəql etdiyi hədisin təbirincə, daha düzgün nəzər nöqtəsinə görə, əvəzi alınan vasitəçilik haramdır. Bu, hətta (hədisdən kənar olsa da) əvvəlcədən hər hansı bir şərt qoyulmamasına baxmayaraq, vasitəçiliyin əvəzinə bir şey almaq mənasını verir.⁸⁹

Xeyirxahlıq edənə Qiyamət günü Allah yanında qarşılaşacağı mükafat bəş edəcək. Həsən bin Səhlin yanına bir adam gəlir və bir işində vasitəçi olmasını istəyir. O da bu işi həll edir. Buna görə həmin adam təşəkkür etməyə gəlir. Həsən b. Səhl ona belə deyir:

«Nə üçün bizə təşəkkür edirsən? Biz, malın bir zəkati olduğu kimi, mövqeyin (vəzifənin) də bir zəkati olduğunu qəbul edirik».⁹⁰

Burada nə demək istənilirdi aydındır. Vəzifə borcları və mövqeyi hesabına təmənnəsiz olaraq hər hansı bir müraciəti, işi, xahişi yerinə yetirmək, aldığı maaşın müqabilində hər hansı bir məsələni şəriət tələbləri çərçivəsində həll etmək yol verilən fəaliyyətdir. Vəzifəsindən və mövqeyindən istifadə edərək pul alıb vasitəçilik etmək isə qadağandır.

İŞÇİYƏ İŞÇİNİN HAQQINI VERMƏMƏK

Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) işçiyə haqqının gecikdirilmədən dərhal verilməsini məsləhət görmüşdür. O (*səlləllahu əleyhi və səlləm*), belə buyurmuşdur:

«Əmək haqqı alan işçiyə haqqını təri qurumamışdan əvvəl verin».⁹¹

⁸⁹ Bu, şeyx Əbdüləziz b. Abdullahın şifahi olaraq etdiyi əlavələridir.

⁹⁰ Əl-Ədəbuş-Şəriyyə/İbni Muflih: 2/176.

⁹¹ İbn Macə, 2/817; Bax: Səhihul-Cəmi' № 1493. (R) Bu haşiyədə Abdüləziz b. Abdullahın: "Hədisdə zəiflik var və bu səbəbdən də yaxşı olardı ki, onu zəiflik nişanəsi ilə rəvayət etsinlər" sözləri tərcümə edilməmişdir.

İşləyənlərə, fəhlə və məmurlara əmək haqlarının verilməməsi müsəlmanlar arasında mövcud olan haqsızlıqlardan biridir. Bunun müxtəlif formaları vardır:

- İşləyənin haqqını tamamilə inkar etməsi və işçinin əlində heç bir sübutun olmaması. Bu haqq dünyada tapdalansa da, Qiyamət günü Allah yanında itməyəcəkdir. Onun yanına məzlumun malını yeyən zalım gəlir. Orada zalımın xeyirxahlıqlarından (savablarından) alınıb məzluma verilir. Zalımın yaxşılıqları tükəndikdə, məzlumun günahlarından alınıb zalıma yüklənir. Sonra da Cəhənnəmə atılır.^{R11}

- İşləyəne haqqını cinayətkarcasına verməmək və əmək haqqını tam ödəməmək, haqsızcasına çətinlik yaratmaq. Allah təala belə buyurur:

«Vay halına çəkiddə və ölçüdə aldadanların!»
(Mutaffifin, 83/1).

Buna bir nümunə kimi, bəzi iş adamlarının öz həmyerlilərindən olan işçilərə qarşı etdikləri haqsızlıqdır. Onlara müəyyən bir əmək haqqı ödəmək barədə müqavilə bağlayırlar. İşçi işverənin zəmanət verməsinə inanaraq işə başlayan kimi iş müqaviləsi, daha az əmək haqqı göstərməklə, dəyişdirilir. Buna baxmayaraq

Məhəmməd Nasir "İrva əl-Ğalil" (5/320, hədis №1498) əsərində hədisin bu və digər sənədlərini araşdırdıqdan sonra nəticə olaraq onlardan (yəni sənədlərdən) birinin özlüyündə və başqalarının ona qoşulması yolu ilə səhih olduğunu bildirmişdir.

^{R11} (R) Əbu Hureyrənin rəvayət etdiyi hədisdə Peyğəmbər (s.ə.s) buyurmuşdur: "Bilirsinizmi müflis kimdir? (Sahabələr) dedilər: Biz pulu və malı olmayana müflis deyirik. O buyurdu: "Mənim ümmətimdən həqiqi müflis olan kəs Qiyamət günü namaz, oruc və zəkatla bərabər kimisə söyməsi, (böhtan ataraq) adını ləkələməsi, malını (haqsızcasına) yeməsi, qanını axıtması və döyməsi kimi işlərlə (Allahın hüzuruna) gələcək. Onun savablarından haqlarını tapdaladığı bu və digər şəxslərə (əvəz olaraq) veriləcək. Əgər onların haqlarını ödəyib sona çatdırmadan müflisin savabları qurtararsa, (zülm etdiyi şəxslərin) günahlarından götürülüb ona verilir. Sonra isə Cəhənnəmə atılır". "Səhih Muslim", 45-ci fəsil, 15-ci bölüm: Zülm etmənin haram olması, hədis: 2581.

fəhlələr istər-istəməz onun yanında qalıb işləməyə məcbur olurlar. Çünki onların öz haqqlarını sübut etməyə gücləri çatmır və bütün çətinliklərini Allaha tapşırırlar. Zülmkar iş sahibi müsəlman və işçilər kafirdirsə belə, azaldılmış əmək haqqı müsəlmanı Allahın yolundan uzaqlaşdırar və günaha batırar.

- İşçiyə əlavə işlər verib, ya da iş vaxtını uzadıb, əvəzində ancaq müqavilə maaşını vermək və əlavə haqqını verməmək.

- İşçini öz haqqını tələb etməkdən yayındıraraq uzun-uzadı mübahisələrdən, ora-bura qaçmaqdan, şikayətlərdən və məhkəmələrə müraciətdən sonra onun haqqını ödəmək. İş sahibinin fəhlənin əmək haqqının ödənməsini gecikdirməkdə məqsədi onu bezikdirib ya öz haqqını almaqdan çəkəndirmək, ya da onların pullarını müəyyən müddət ərzində istifadə edərək əlavə xeyir götürməkdir. Bəziləri bu pulları faizlə verir. Əcnəbi işçi isə gündəlik yeməyini, qürbətə getdikdən sonra ehtiyac içində qoyduğu ailəsinə və uşaqlarına göndərəcəyi pulu ala bilmir. Tükürpədicisi bir günün əzabına uğrayacaqları zaman vay zalımların halına!

Əbu Hureyrə (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğunu rəvayət etmişdir:

«Allah təala belə buyurur: Mən Qiyamət günü üç nəfərlə düşmənçilik edəcəyəm. Mənim adımlı çəkərək əqd bağlayan, sonra isə əqdinə sadıq olmayanla, azad bir adamı qul kimi satıb pulunu yeyənlə, fəhlə tutub iş gördürən və işini tam gördükdən sonra onun haqqını verməyənlə».⁹²

UŞAQLARINA HƏDİYYƏ VERMƏKDƏ ƏDALƏTLİ OLMAMAQ

⁹² Buxari Bax: Fəthul-Bari: 4/447. (R) "İrva əl-Ğalil": 5/308.

Bir qism insanlar hədiyyə verərkən uşaqlarının birini digərlərindən qəsdlə fərqləndirirlər. Bu uşaqlardan birinin xəstəliyinə, borclu və digərinə nisbətən ehtiyac içində olmasına və yaxud Quranı əzbərləməsinə, işsiz və ya böyük bir ailəyə sahib olmasına, elmlə məşğul olmasına və şəriətin saydığımız bu və digər oxşar zəruri şərtləri səbəbilə fərqləndirməsi olmadıqda, yekun araşdırmaya görə o, haram buyrulmuş rəftardır.⁹³

Ata uşaqlarından birinə şəriət qaydası ilə hədiyyə verərkən digər uşaqlarına da eyni şəkildə hədiyyə verməsini niyyət tutması lazımdır. Bunun ən yaxşı sübutu Allah Təalanın bu kəlməsidir:

«Ədalətli olun! Bu, təqvaya daha yaxındır. Allahdan qorxun» (Maidə, 5/8).

Bu mövzuyla birbaşa əlaqəsi olan dəlil isə Numən İbn Bəşirdən (Allah o.r.o.) bizə gəlib çatandır. Atasını onu Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) yanına aparır və deyir:

«Mən bu oğluma bir kölə bağışlamışam».⁹⁴

Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) ondan soruşur ki:

«Eynisini bütün uşaqlarına bağışlamısanmı?»

Uşağın atası: *«Xeyir»* dedikdə, Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*):

«Onu geri al» buyurur.⁹⁵

Başqa bir rəvayətdə isə Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurur:

«Allahdan qorxun və uşaqlarınızla ədalətli rəftar edin».

⁹³ Bu mövzuda başlıca olaraq uşağın gücünün çatmaması və atanın imkanının olduğu təqdirdə yaşayış üçün nəzərdə tutulmuş vəsaitdən alınan hədiyyə mübah olur (Əbdüləziz b. Abdullah).

⁹⁴ Yəni özünün olan bir köləni əvəzsiz olaraq ona verir.

⁹⁵ Buxari Bax: Fəthul-Bari: 5/211.

Numan İbn Bəşir deyib ki, (atam evə) döndü və verdiyini geri aldı. Bir rəvayətdə də Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurur:

«Belə olduqda mənə şahid tutma. Çünki mən haqsızlığa şahidlik etməyəm».

Kişiyə, miras bölgüsündə olduğu kimi, qadına çatasının iki nisbəti verilir. Bu, imam Əhməd (Allah o. r. e.) nəzər nöqtəsidir.^{R12}

Bəzi ailələrdə ataların, Allahdan qorxmadan, uşaqlarından bir hissəsinə verdikləri hədiyyələrdə onları digərlərindən üstün tutduqlarını görürük. Beləliklə, bu münasibət onların bir-birilərinə nifrət bəsləməsinə səbəb olur. Aralarına kin-küdurət və düşmənçilik düşür. Misalımızdakı ata uşaqlarının birinə hədiyyəni əmisinə bənzədiyi üçün verir, digərinə isə dayısına oxşadığı üçün hədiyyə vermir. Yaxud da iki arvadından birinin uşaqlarına digərinin uşaqlarına vermədiyini verir. Birinin uşaqlarını xüsusi məktəblərə qoyduğu halda, o birisinin uşaqlarını qoymur. Bu ayrı-seçkilik atanın özünə qayıdacaqdır. Çünki, əksəriyyətcə, vaxtı ilə ona eyni hədiyyə verilməyən uşaq atası ilə sonradan yaxşı davranmır. Hədiyyə verilməsi məsələsində uşaqları arasında ayrı-seçkilik salan ata haqqında Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurmuşdur:

«Onların sənə qarşı yaxşı davranışında bərabər olması səni sevindirmirmi?».⁹⁹

EHTİYACI OLMADIĞI HALDA İNSANLARDAN BİR ŞEY İSTƏMƏK

^{R12} (Əbu Davudun "Məsəil imam Əhməd" əsəri: 204. İbn Qeyyim bu əsərə yazdığı araşdırmada məsələni tam şəkildə izah etmişdir.

⁹⁹ Əhməd Müsnəd: 4/269; Bax: Səhih Müslim hədis № 1623. (R) 95-ci qeyddən 99-cu qeydə qədər olan hədislərin hamısı Buxari və Muslimin "Səhih"ində rəvayət edilmişdir. Bax: Buxari № 2586, 2587, 2650. Muslim № 1623.

Səhl ibn Hənzalədən (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilmişdir:

«Ehtiyacının ödəniləcəyi yetərinə imkanı olduğu halda başqasından istəyən ancaq Cəhənnəm atəşini artırmaq istəyir».

Soruşdular ki:

«Bəs onda ehtiyacı ödəməyən yetərlik nədir?», cavab verdi ki:

«Səhər və axşam yeyəcəyi qədər».¹⁰⁰

İbn Məsuddan (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) bu hədisi rəvayət edilmişdir:

«Özünə çata biləcək qədər malı olmasına baxmayaraq dilənən adam Qiyamət günü üzündə yara və siyrintilər olduğu halda gələcəkdir».¹⁰¹

Bəzi dilənçilər məscidlərdə camaatın qarşısında duraraq yalvarır və ibadət etməyə mane olurlar. Bunlardan bir hissəsi yalan danışır, saxta sənədlər düzəldərək bir sıra hekayətlər uydururlar. Bəzən də ailə üzvlərini məscidlərə yollayaraq, sonradan bir yerə yığırlar. Allahdan başqa heç kimin bilmədiyi var-dövlətə sahib olmalarına baxmayaraq bir məsciddən digərinə gedirlər. Mirasları, onlar öldükləri zaman üzə çıxır. Bunlardan kənarında, həqiqətən ehtiyac içində olanları isə, tanımayanlar, abır-həyalı olduqlarına görə, var-dövlətli zənn edərlər. Onlar, adamlardan utanaraq, bir şey istəməzlər. Onları nəzərə alıb sədəqə verməzlər.

¹⁰⁰ Əbu Davud 2/281; Bax: Səhihul-Cəmi' № 6280.

¹⁰¹ Əhməd Müsnəd: 1/388; Bax: Səhihul-Cəmi' № 6255.

Müslimin Səsihində (h.№ 1041) Əbu Hureyrədən (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (*s.ə.s.*) bu hədisi rəvayət edilmişdir: «**İnsanlardan öz malını (az və ya çox) çoxaltmaq üçün onların mallarını istəyən şübhəsiz ki, bir od parçası istəmişdir**» (Əbdüləziz b. Abdullah).

QAYTARMAQ İSTƏMƏDİYİ HALDA BORC ALMAQ

Allah yanında bəndələrinin haqqı böyükdür. İnsan tövbə etdikdə Allaha olan borclarından nicat tapar, lakin bəndələrin haqqı, pul və qızılla deyil, günah və savablarla hesablanacağı gün gəlməmişdən qabaq, mütləq ödənilməlidir. Allah sübhənəhu və təala belə buyurur:

«Allah sizə əmanətləri öz sahiblərinə qaytarmanızı əmr edir» (Nisa, 4/58).

Cəmiyyətdə yayılmış davranışlardan biri də borc almaqla bağlı kifayət qədər həssas davranmamaqdır. Bəzi insanlar zəruri ehtiyacları çərçivəsində deyil, bolluq içində yaşamaq arzusuyla və avtomobil, ev əşyası, başqa müvəqqəti və faniyyə məhkum dünya malını təzələmək, başqaları ilə bəhsə girmək üçün borc alırlar. Belələri, ümumiyyətlə, çox zaman haram və şübhə doğuran kredit götürmə girdabına düşürlər.

Borc almazdan əvvəl götür-qoy etmək lazımdır ki, onu gecikdirmədən qaytara biləsən, sənə etibar edən şəxsin pulunun dəyərsizləşdirilməsinə və itirilməsinə səbəb olmayasan. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə halın nəticələrinə diqqət yetirərək buyurmuşdur:

*«İnsanların malını geri qaytarmaq üçün alan şəxsə Allah zəmin durur. O, mala zərər vurmaq üçün alanı isə zərəre məruz qoyur».*¹⁰²

İnsanlar öz borclarına dair çox anlaşılmaz rəftar edir və bunun adi bir şey olduğunu düşünürlər. Halbuki, borc məsələsi Allah yanında böyük məsələdir. Belə ki, hətta şəhid də öz yüksək məziyyətlərinə, çoxlu savab qazanmalarına və yüksək mövqelərinə baxmayaraq, borcun məsuliyyətindən nicat tapa bilmir. Bunun sübutu Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) bu kəlməsidir:

¹⁰² Buxari. Bax: Fəthul-Bari: 5/54.

«Sübhənəllah! Allah borca aid nə qədər ağır hökmlər endirmişdir. Nəfsim əlində olana (Allaha) and olsun ki, əgər bir nəfər Allah yolunda öldürülsə, sonra dirildilib təkrar öldürülsə və sonra bir də dirildilib öldürülsə və ödənilməmiş borcu olarsa, onu qaytarana qədər Cənnətə düşə bilməz».¹⁰³

Bu açıqlamadan sonra əndazəsiz borc alaraq həddini aşanlar bu xətdən əl çəkməyəcəklərimi!?

HARAM YEMƏK

Allahdan qorxmayan kəslər pulu necə qazandıqlarına, haraya xərclədiklərinə baxmırlar. Onların bütün arzu və istəkləri var-dövlətini daha da artırmaq olur. Oğurluq, rüşvət, qəsbkarlıq, saxta sənəd düzəltmək, haram şeyləri satmaq, sələmçilik etmək, yetim malı yemək, musiqi, pozğunluq və falçılıq kimi haram edilmiş işlərin hesabına qazanc əldə etmək, müsəlmanların beytülmalından və cəmiyyətə məxsus mallardan haqqı olmadan ələ keçirmək, başqalarının pulunu əlindən zorla almaq, ehtiyacı olmadığı halda dilənmək və buna oxşar yolverilməz, haram üsullardan istifadə etməklə olsa da belə... Sonradan bu pullarla yeyib-içir, geyinib-keçinir, avtomobillərdə gəzir, ev tikdirir və ya kirayəyə götürür, ev əşyası alır. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurmuşdur:

«Haramla bəslənən bədən ancaq Cəhənnəm oduna layiqdir».¹⁰⁴

Qiyamət günü hər bir kəsdən malını necə qazandığını və haraya xərclədiyini soruşacaqlar. Haram qazanc əldə edənlər və gəlirlərini haram işlərə sərf edənlər elə oradaca məhv olub zərəre düşəcəkdir. Üstündə

¹⁰³ Nəsai. Bax: Əl-Müctəba: 7/314; Bax: Səhihul-Cəmi' № 3594.

¹⁰⁴ Təbərani Əl-Kəbir: 19/136; Bax: Səhihul-Cəmi' № 4495.

haram mal qalan şəxs ondan azad olmağa tələsməsi, bəndənin onda olan haqqının isə pul və qızılla deyil, savab və günahlarla müəyyənləşdiriləcəyi gün gəlməmişdən qabaq, sahibinə qaytarması və hallallıq alması haqqında düşünməlidir.

BİR DAMLA DA OLSA İÇKİ İÇMƏK

Allah Təala belə buyurur:

«Ey iman gətirənlər! Şərab da, qumar da, bütələr də, fal oxları da şeytan əməlidən olan murdar bir şeydir. Bunlardan çəkinin ki, bəlkə, nicat tapasınız!» (Maidə, 5/90).

Hər hansı bir şeyin haram edildiyinin ən qüvvətli dəlillərindən biri ondan çəkinməyin əmr edilməsidir. İçki, kafirlərin tanrıçaları və bütələri olan dik daşlarla bərabər tutulur. (Allah) içkinin haram olduğunu deməyib, sadəcə olaraq «ondan çəkinin» buyurdu» deyən şəxslərin heç birinin buna gətirə biləcəyi bir sübutu yoxdur.

Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) Sünnəsində içki içənlə bağlı belə bir təhdid vardır. Cabirin hədisində Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurmuşdur:

«Əziz və cəlil Allah içki içən şəxsə «tinətül-xabəldən» içiriləcəyinə söz vermişdir».

Soruşurlar ki:

«Ey Allahın Peyğəmbəri! «Tinətül-xabəl» nədir? Cavabında belə buyurur:

«Cəhənnəm sakinlərinin təri ya da (yanmalarının nəticəsində) bədənlərindən axan sudur».¹⁰⁵

İbn Abbasın rəvayət etdiyi bir hədisdə isə belə deyilir:

«İçki düşgünü olaraq ölənlər şəxs bütə sitayiş edənlər kimi Allahın hüzuruna gələcək».¹⁰⁶

¹⁰⁵ Müslim: 3/1587.

¹⁰⁶ Təbərani 12/45; Bax: Səhihul-Cəmi' № 6525.

Zəmanəmizdə içki və şərabin çeşidləri xeyli artmış: pivə, arpa suyu, alkoqol, raki, araq, şampan şərabi və s. adlarla adlandırılmışdır. Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*):

«Ümmətimdən olan adamların bir hissəsi içki içib onu başqa adla adlandıracaqlar»¹⁰⁷ buyruğunda göstərdiyi bir qrup insanlar cəmiyyətin içində zühur etmişdir. Bunlar ağılları çaşdırmaq və həqiqətdən yayındırmaq məqsədi ilə içkini «ruhun qidası» adlandırırlar.

«Onlar elə güman edirlər ki, (qəlblərində olan küfrü gizlətməklə) Allahı və möminləri aldadırlar. Bilmirlər ki, əslində ancaq özlərini aldadırlar» (Bəqərə, 2/9).

Şəriət bu məsələnin əsasını açıqlayan və onu hər hansı istiqamətə sürükləməyə fürsət verməyən əhəmiyyətli bir norma yaratmışdır. Bu, Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) aşağıdakı ifadəsində buyrulmuşdur:

«Bütün sərxoşedici şeylər içkidir və sərxoşedici nə varsa haramdır».¹⁰⁸

Ağlı dumanlandıran və sərxoş edən hər şey az və ya çox olmasından asılı olmayaraq haramdır.¹⁰⁹

Haram olan şeylər nə qədər çox və müxtəlif olsalar da onlara aid hökmlər məlumdur.

Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) içki haqqında sonuncu tapşırığına qulaq asaq:

«Kim içki içərək sərxoş olarsa, qırx gün namazı qəbul olunmaz, beləcə ölərsə Cəhənnəmə düşər, tövbə edərsə Allah tövbəsini qəbul edər. Sonra təkrarən yenə də içib sərxoş olarsa qırx gün namazı qəbul olunmaz, beləcə ölərsə Cəhənnəmə düşər, tövbə edərsə Allah

¹⁰⁷ Əhməd Müsnəd: 5/342; Bax: Səhihul-Cəmi' № 5453.

¹⁰⁸ Müslim 3/1587.

¹⁰⁹ «Sərxoşedici şeylərin azı da, çoxu da haramdır» hədisi. Bunu Əbu Davud rəvayət etmişdir. Hədis № 3681; Bax: Səhihi Əbi Davud hədis № 3128.

tövbəsini yenə qəbul edər. Sonra bunu yenə təkrar edərək sərxoş olarsa, qırx gün namazı qəbul olunmaz, beləcə ölərsə Cəhənnəmə düşər, tövbə edərsə Allah tövbəsini qəbul edər. Lakin yenidən tövbəsindən dönərsə Allahın Qiyamət günü ona «radğatul xabəl» içirməsi haqqınadır».

Soruşdular ki:

«Ey Allahın Peyğəmbəri! «Radğatul xabəl» nədir?

Belə buyurdu:

«Cəhənnəm əhlinin (yanması nəticəsində) bədənlərindən axan sudur».¹¹⁰

Kefləndirici şeylərə aludə olanların halı budursa, ondan daha da pis mərzə çevrilən narkotik maddələrə alışanların vəziyyəti görəsən necə olacaq!?

QIZIL VƏ GÜMÜŞ QABLAR İŞLƏTMƏK VƏ ONLARDA YEYİB-İÇMƏK

Bu günkü günümüzdə mətbəx qab-qacaqları satılan mağazalarda qızıl-gümüş və ya qızıl-gümüş suyuna çəkilmiş qablar hər yerdə rastımıza gəlir. Varlıların evlərində və mehmanxanalarda da bu vəziyyət eynilədir. Bu qəbildən olan qablar adamların qonaq gedərkən bir-birinə bağışladığı əşyalar içində ən birincidir. Bəzi adamların evində bu qablar olmasa da, onlar getdikləri başqa evlərdə və qonaqlıqlarda belə qablardan istifadə edirlər. Bunların hamısı şəriətlə haram edilmişdir. Peyğəmbərdən (*səlləllahu əleyhi və səlləmdən*) belə qabların işlədilməsi ilə bağlı bizə qəti bir xəbərdarlıq gəlib çatmışdır. Ummu Sələmədən rəvayət edilən hədisdə Peyğəmbər (s.ə.s.) belə buyurur:

¹¹⁰ İbn Macə hədis № 3377; Bax: Səhihul-Cəmi' № 6313.

«Qızıl və gümüş qablarda yeyən və ya içənin qarnında, şübhə yox ki, Cəhənnəm atəşi qaynayacaqdır».¹¹¹

Bu hökm boşqab, nəlbəki, çəngəl, qaşiq, bıçaq, məclislərdə desert üçün nəzərdə tutulan digər qablara və onlara oxşar şeylərə şamil edilir.

Bəzi adamlar: «biz bu qablardan istifadə etmirik, onları sadəcə olaraq bəzək şeyləri kimi saxlayırıq» deyirlər. Saxlanılan şeylər işlədilər bilər deyər, onların saxlanması da yolverilməzdir.¹¹²

¹¹¹ Müslim 3/1634.

¹¹² Şeyx Əbdüləziz b. Abdullahın şifahi ifadələrindən.

YALANDAN ŞAHİDLİK ETMƏK

Allah təala belə buyurur:

«Murdar bütlərdən qaçın, yalan sözlərdən də çəkinin – batıldən haqqa dönərək yalnız Allaha təslim olduğunuz və Ona şərikin qoşmadığınız halda!» (Həcc, 22/30-31).

Abdurrahman İbn Əbu Bəkr atasının (Allah o. r. o.) belə dediyini nəql edir: Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) yanındaydıq, O bizə belə buyurdu:

«Sizə böyük günahların ən böyüyünü bildirimmi?»

Bunu üç dəfə təkrar etdi.

«Allaha şərikin qoşmaq, ata-anaya pislik etmək, (böyrü üstə uzandığı halda dikələrək, daha sonra belə buyurdu) yalandan şahidlik etmək...» və bunu o qədər təkrar etdi ki, biz məcbur olub «Nə olaydı susaydı!» dedik.¹¹³

Yalan şahidlikdən çəkinmənin burada təkrar-təkrar bildirilməsi, insanların yalandan şahidlik etməsini sadə bir şey kimi qəbul etməsi, həsəd və düşmənçilik kimi mənfi hallardan doğan yalançı şahidliyin səbəblərinin olduqca saysız-hesabsız olmasından irəli gəlmişdir. Yalançı şahidliklərin nəticəsində nə qədər insanların haqları tapdanmış və günahsızlara necə zümlər edilmişdir. Elə də olub ki, bir qrup adamlar haqqı olmadan müəyyən şeylər əldə etmiş, yalançı şahidlikdən istifadə edərək özlərini başqalarına qohum çıxartmışlar.

Bu sahədə heç nədən çəkinmədən atılan addımlardan biri də bəzi adamların məhkəmələrdə etdikləri aşağıdakı hərəkətlərdir: oradaca qarşılaşdığı adama: «Sən mənə şahidlik et, mən də sənə şahidlik edirəm» deyirlər. Ərazi, ev əşyaları və ya nəzərdə tutduğu hadisənin özünə məxsusluğunun düzgünlüyünə, o

¹¹³ Kitabın türkçə əslində izahati yoxdur. (R) Buxari: 52-ci fəsil, 10-cu bölüm, hədis № 2654. Muslim: 1-ci fəsil: İman, 38-ci bölüm, hədis № 87.

barədə heç bir məlumatı olmadan, yalançı şahidlik edirlər. Halbuki onunla ancaq məhkəmə qapısı ağzında və ya dəhlizində rastlaşmış olduqları halda bu işə razılaşırlar. Bu, yalançılıq və saxtakarlıqdır. Şahidlik, Allahın Kitabında bildirildiyi kimi olmalıdır:

«Biz ancaq bildiyimiz şey barəsində şahidlik edirik!»
(Yusif, 12/81).

MUSİQİYƏ VƏ ÇALĞI ALƏTLƏRİNƏ QULAQ ASMAQ

İbn Məsud (Allah o.r.o.) Allah təalanın:

«İnsanlar içərisində eləsi də vardır ki, nadanlığı üzündən xalqı Allah yolundan döndərmək və bu minvalla onu məsxərəyə qoymaq üçün mənasız, oyun-oyuncaq sözləri satın alar» (Loğman, 31/6) kəlamının musiqiyə aid olduğuna Allaha and içirdi.¹¹⁴ Əbu Amir və Əbu Malik Əl-Əşari (Allah o. r. o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğunu rəvayət etmişdir:

«Ümmətimdən zina etməyi, ipək geyməyi, içki içməyi və çalğıya qulaq asmağı halal qəbul edən insanlar çıxacaq...»¹¹⁵

Ənəs (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğunu rəvayət etmişdir:

«Bu ümmətin içərisində yerə basdırılma (yəni zəlzələ və ya torpaq sürüşməsi), göydən daş yağma və heyvana çevrilmə olacaq. Bu içki içilərkən, qadın müğənnilər və musiqi alətləri zühur edərkən baş verəcək».¹¹⁶

Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) nağaranı qadağan etmişdir. Nağara təbildir. Nəfəsli çalğı alətini pozğun axmağın səsi kimi tanıtdırmışdır. Keçmiş dövrün alimləri, məsələn, imam Əhməd (Allah o.r.o.) əyləncə və

¹¹⁴ İbn Kəsir Təfsiri. 6/333.

¹¹⁵ Buxari Bax: Fəthul-Bari, 10/51.

¹¹⁶ Bax: Əs-Silsilətüs-Səhihə, 2203; İbn Əbid-Dünyanın "Zəmmul Mələhi"də rəvayət etdiyini söyləyir. Hədisi Tirmizi rəvayət etmişdir. Hədis № 2212.

musiqi alətlərinin haram olduğunu bildirmişdir. Ud, tambur, qaval, kamança və zəng bu qəbildəndir. Kamança, kanon, orqan, pianino, gitara və onlara oxşar müasir əyləncə və musiqi alətlərinin Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) hədisində qadağan etdiyi alətlər sırasına aid olmasına şübhə yoxdur. Bunlar, üstəlik, insanları coşdurub həvəsə salmaqda, bəzi hədislərdə qadağan edilən alətlərdən, daha böyük təsir qüvvəsinə malikdirlər. Hətta, İbn Qeyyim və ona yaxın elm adamlarının dediyi kimi, musiqidən yaranan coşğunluq və baş dumanlanması içkinin sərxoşluğundan daha qüvvətlidir. Musiqi, mahnının sözləri və çalıb oxuyan müğənni qadınların səsləri əlavə olunduqca şübhəsiz ki, günah daha da böyüyür və bunun haramlığı daha da şiddətlənir. Bu səbəbdən, alimlər mahnını zina edənin poçtalyonu olduğunu və qəlbə əxlaqsızlıq yuvası yaratdığını söyləmişlər. Ümumiyyətlə, mahnı və musiqi indiki zamanın ən böyük fitnətöredicilərindən biridir.

İndiki vaxtda saatlarda, zənglərdə, uşaq oyuncaqlarında, kompüterlərdə və telefon cihazlarına, əşyalara musiqi qoyulması məsuliyyəti daha da artırmış, musiqidən qaçmaq qəti qərarlar qəbul edilməsini tələb edən bir iş səviyyəsinə çatmışdır. Allah köməyimiz olsun!

QEYBƏT

Müsəlmanların qeybətini qılmaq və onların əleyhinə danışmaq bir çox yığıncaqların əyləncəsinə çevrilmişdir. Halbuki, Allah bu davranışı qadağan edir, bəndələrinə belə hərəkətlərə nifrət bəsləmələrini tapşırır və insan nəfsinin ikrah etdiyi çirkin bir misalı nümunə göstərir. Əziz və cəlil Allah belə buyurur:

«(Bir-birinizin eybini, sirrini) arayıb axtarmayın, bir-birinizin qeybətini qılmayın! Sizdən biriniz ölmüş qardaşının ətini yeməyə razı olarmı?!» (Hucurat, 49/12).

Qeybətın hansı mənanı verdiyini Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) bu sözləriylə açıqlamışdır:

«Qeybətın nə olduğunu bilirsinizmi?»

Cavab verirlər ki:

«Allah və Rəsulu daha yaxşı biləndir». Onda Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurdu:

«Qardaşını, onun xoşuna gəlməyəcəyi bir tərzdə yada salmaqdır».

«Əgər söylədiklərim (xüsusiyyətlər) qardaşımda olsadamı?» deyildikdə, buyurdu ki:

«Söylədiyın ona aiddirsə, onun qeybətini qırmış, yox əgər aid deyilsə, şübhəsiz ki, ona böhtan atmış olacaqsan».¹¹⁷

Qeybət, müsəlmanı onda olan xoşlamadığı bir xüsusiyyətlə əlaqədar yada salmaqdır. Bu, onun bədəni, dini, yaşayışı, ruhi vəziyyəti, əxlağı, doğruluşuyla bağlı ola bilər. Bu xüsusiyyətlərin müxtəlif formaları vardır. Hər hansı bir şəxsin qüsurlarını bildirmək və yaxud məkrli məqsədlə onun müəyyən bir davranış tərzindən danışmaq...

İnsanlar qeybətlə bağlı dərin düşünmədən hərəkət edirlər. Əslində qeybət Allah yanında pis və çirkin bir əməldir. Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) aşağıdakı sözləri belə qənaətə gəlməyə imkan verir:

«Faiz yetmiş iki qrupdan ibarətdir. Ən kiçiyi kişinin anasıyla zina etməsi kimidir. Şübhəsiz ki, faizin ən şiddətli isə kişinin (qeybət edərək) qardaşının namusuna əl uzatması kimidir».¹¹⁸

¹¹⁷ Müslim. 4/2001.

¹¹⁸ Əs-Silsilətüs-Səhihə. 1871.

Qeybət edilən yığıncaqlarda olan adamların bu pis davranışa mane olması və qeybəti qılınan qardaşını müdafiə etməsi lazımdır. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) bu sözləri ilə bunu təşviq etmişdir:

«Qardaşının namusunu müdafiə edənin üzünü Allah Qiyamət günü Cəhənnəmdən qoruyur».¹¹⁹

ADAMLAR ARASINDA SÖZ GƏZDİRMƏK

İnsanların birindən digərinə, özünü onlara yaxın göstərmək üçün söz gəzdirilməsi, insanların arasında kin-küdurəti və düşmənçilik atəşini alovlandırmaqda, əlaqələrin qırılmasında ən böyük səbəblərdən biri olmaqda davam etməkdədir. Allah təala belə əməl sahibi olanları pisləmişdir. Əziz və cəlil Allah belə buyurur:

«*Və həm də itaət etmə hər and içənə, alçağa; qeybət edənə, söz gəzdirənə*» (Nun, 68/10–11).

Nüzeyfə (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğunu rəvayət etmişdir:

«Qəttat Cənnətə düşməz».¹²⁰

İbn Abbasdan (Allah o.r.o.) aşağıdakılar rəvayət edilir: Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) Mədinə bağçalarının¹²¹ birinin yanından keçərkən qəbirlərində onlara əzab verilən iki insanın səsini eşitdi. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurdu:

«Onlara əzab verilir. Əzab böyük bir şeydən ötrü verilmir».

Sonra isə belə buyurdu:

«Əksinə (o böyük bir şeydir)».

¹¹⁹ Əhməd Müsnəd: 6/450; Bax: Səhihul-Cəmi' № 6238.

¹²⁰ Buxari Bax: Fəthul-Bari, 10/472; İbn Əsir "ən-Nihəyə" adlı əsərində (4/11) belə deyilir: «Qəttatın (yəni söz gəzdirənin), başqalarının xəbəri olmadan onların danışığına gizlicə qulaq asaraq digər insanlara çatdıran bir adam olduğu söylənilir».

¹²¹ Bir bostanın...

Başqa bir rəvayətdə isə belə buyurduğu bildirilir:

«Şübhəsiz ki, o, böyük bir şeydir. Onlardan biri sidiyindən azad olmaq istərkən onun üstünə sıçramasından qorunmazdı. Digəri isə söz gəzdirərdi».¹²²

Belə davranışın çirkin formalarından biri də əri arvadına və arvadı ərinə qarşı qaldırmaqdır. Bu, onların arasında əlaqələri pozmaq məqsədi daşıyır. Bundan başqa, bəzi vəzifəli şəxslərin digər şəxslərin sözlərini, onları pis vəziyyətə salmaq və onlara zərər vurmaq üçün, idarə rəhbərlərinə və yaxud məsuliyyət sahiblərinə təhrif edilmiş şəkildə çatdırmasıdır. Bütün bunlar haram edilmiş davranış tərzləridir.

ÖZGƏLƏRİNİN EVİNƏ İCAZƏSİZ BAXMAQ

Allah təala belə buyurur:

«Ey iman gətirənlər! Başqalarının evlərinə sahiblərindən icazə almadan və onlara salam vermədən girməyin» (Nur, 24/27).

Peyğəmbər (səlləllahu əleyhi və səlləm) icazə istəməni, ev sahibinin görülməsi cayız olmayan ailə üzvlərini görmə qorxusu olduğuna görə belə buyurmuşdur.

«İcazə istəmə (qaydası) görmə ilə əlaqədar olaraq qoyulmuşdur».¹²³

Bugünkü günümüzdə binaların yaxınlığı, mənzillərin bitişik, qapı və pəncərələrin üz bəüz olması qonşuların bir-birini müşahidə etmək ehtimalını daha da artmışdır. Hətta əksəriyyət baxışlarını belə bir-birindən yayındırmırlar. Yuxarı mərtəbələrdə yaşayanların bəziləri pəncərə və balkonlarından özlərindən aşağıdakı qonşu mənzillərə bilərəkdən baxırlar. Bu bir xəyanətdir. Qonşunun hüququnu tapdalamaq və harama səbəb olan

¹²² Buxari Bax: Fəthul-Bari, 1/317.

¹²³ Buxari Bax: Fəthul-Bari, 11/24.

bir vasitədir. Bu səbəbdən bir çox bəlalar və fitnələr baş verir. Belə olayların təhlükəliyinin sübutu – şəriətlə başqasını gizlicə müşahidə edən (güdən) şəxslərin gözünün çıxarılmasına yol verilməsi müddəsidir. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurmuşdur:

«Kim başqasının evinə icəzəsi olmadan baxarsa, onların o adamın gözünü çıxarması halaldır». ¹²⁴

Başqa bir rəvayətdə isə bu hədis belə şəkildədir:

«O adamın gözünü çıxararlarsa, nə qan bahası verilməlidir, nə də qisas alınmalıdır». ¹²⁵

İKİ NƏFƏRİN ÜÇÜNCÜDƏN GİZLİCƏ DANIŞMASI

Bu, yığıncaqlara məxsus bir azar olaraq müsəlmanların arasını vurmaq, onların qəlbini bir-birinə qarşı kinlə doldurmaq üçün şeytanın atdığı addımlardan biridir. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) bu məsələnin hökmü və səbəbini bildirərək belə buyurmuşdur:

«Üç nəfər bir yerdə olduqları halda, başqa adamlarla birləşənədək iki nəfər üçüncüdən gizlicə öz aralarında danışmasınlar. Çünki bu, üçüncüyə pis təsir göstərir». ¹²⁶⁻¹²⁷

Buraya üç nəfərin dördüncüsündən gizlicə danışması da aiddir. Bir də, iki nəfərin öz aralarında üçüncünün başa düşmədiyi dildə danışması da bu qəbildəndir. İki nəfərin üçüncüdən ayrıca öz aralarında danışması onu bir növ alçaldır və ya onda onun əleyhinə danışmaları haqqında zənn yaradır.

¹²⁴ Müslim. 3/1699.

¹²⁵ Əhməd Müsnəd: 2/385. Bax: Səhihul-Cəmi' № 6022.

¹²⁶⁻¹²⁷ Bəzi rəvayətlərdə bildirildiyi kimi qadağanın səbəbi budur. Buxari Bax: Fəthul-Bari, 11/83. Kitabın türkcə əslində müəyyən fəsillərin ixtisar edilməsinə görə burada (127 ilə 132 arasında) və bir sıra digər hissələrdə sıralar ötürülmüşdür (FSS).

GEYİMİN UZUN OLMASI

Uzun geyim insanların kiçik hesab etdikləri, lakin Allah dərğahında böyük hesab edilən məsələlərdən biridir. Söhbət geyimin topuqdan aşağı uzadılmasından bəhs edir. Bəzilərinin geyimləri yerə dəyir, digərlərinin ki, işə arxaları ilə sürünür.

Əbu Zərin (Allah o.r.o.) rəvayətində Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) buyurur:

«Allah Qiyamət günü üç şəxsi danışdırmaz, onlara tərəf baxmaz və onları (günahlardan) təmizləməz. Onlara şiddətli bir əzab var. Uzun geyimi (başqa bir rəvayətdə: izarı) olan, minnət qoyan (başqa bir rəvayətdə: verdiyi hər şeyə minnət qoyan) və malını yalan andla satan».^{R13}

"Mənim geyimim təkəbbürlük səbəbilə uzadılmayıb" deyərək özünü təmizə çıxarmaq istəyən kəsə gəlincə onun bu açıqlaması məqbul deyildir. Çünki uzun geyimə qoyulan hədd ümumdür. İstər təkəbbürlük məqsədi ilə olsun, istərsə də olmasın. Necə ki, Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) sözləri buna sübutdur:

«Topuqdan aşağıda olan geyim oddadır».^{R14}

Əgər geyim təkəbbürlük səbəbilə uzadılsa, onun aqibəti daha şiddətli və böyük olar. Bu, Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) kəlamlarında varid olmuşdur:

«Kim geyimini təkəbbürlüklə (arxası ilə) sürüyərsə, Allah Qiyamət günü ona tərəf baxmaz».^{R15}

Buna səbəb onun iki haramı cəm etməsidir. Uzunluq hər bir geyimə aiddir. Necə ki, İbn Ömər (Allah o.r.o.) rəvayətində Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) buyurur:

«Geyimdəki uzunluq izarda, köynəkdə və əmmamədə olur. Kim bunlardan birini təkəbbürlüklə

^{R13} Muslim 1/102. (R) "İzar" qurşaqdan aşağı bədənə bürülən parçadır.

^{R14} İmam Əhməd 6/254. "Səhih Cami": 5571.

^{R15} Buxari: 3465. Buğa nəşri.

(arxası ilə) dartarsa, Allah Qiyamət günü ona tərəf baxmaz».^{R16}

Qadınlara külək və sairə səbəblərdən pəncələrini örtmək məqsədi ilə geyimlərini bir qarış və ya bir dirsək uzatmağa icazə verilir. Lakin onun bu həddi aşması yolverilməzdir. Necə ki, bəzi gəlinlik paltarlarında bir neçə qarış və metr uzadılır. Hərdən gəlinin ardınca paltarı belə daşınılır.

HƏR HANSI FORMADA OLURSA OLSUN KİŞİLƏRİN QIZIL ŞEYLƏR TAXMASI

Əbu Musa əl-Əşaridən (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilir:

«İpək və qızıl ümmətimin qadınlарına halal, kişilərinə isə haram edildi».¹³²

Bugünkü günümüzdə bazarlarda kişilər üçün müxtəlif ölçülərdə qızıldan düzəldilmiş və yaxud tamamilə qızıla tutulmuş saatlar, gözlüklər, düymələr, qələmlər, boyunbağlar və nişanlar satılır. Şəriətə görə qadağan olan əşyalardan biri də bəzi yarışların mükafatları arasında elan edilən «qızıl kişi saatıdır».

İbn Abbasdan (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) bir nəfərin əlində qızıl üzük gördüyü, onu çıxarıb atdığı və belə buyurduğu rəvayət edilir:

«Sizlərdən kimsə Cəhənnəm atəşinin bir tikəsini götürüb əlinə alarmı?»

Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) getdikdən sonra o adama:

«Üzüyü götür və başqa bir işə sərf et» deyirlər. O isə belə cavab verir:

^{R16} Əbu Davud 4/353. "Səhih Cəmi": 2770.

¹³² Əhməd Müsnəd: 4/393.; Bax: Səhihul-Cəmi' № 207.

**«Allaha and içirəm ki, heç vaxt Peyğəmbərin
(*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) atdığı şeyi qətiyyən geri
götürməyəm».**¹³³

¹³³ Müslim. 3/1655.

QADINLARIN QISA, NAZİK VƏ DAR PALTAR GEYMƏLƏRİ

Düşmənlərimizin indiki zamanda bizə qarşı mübarizədə istifadə etdikləri şeylərdən biri də insanın bədən quruluşunu və cizgilərini biruzə verən və müsəlmanlar arasında yayılan geyim modaları və paltarlarıdır. Bunlar qısa, şəffaf və dar olmasına görə ayıb yerlərini örtmür. Belə paltarların bir çoxunun hətta qadınlar arasında və onların məhrəmlərinin yanında geyilməsi belə qəbulolunmazdır. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) bu qəbildən olan geyimlərin son dövrlərin qadınları arasında meydana gələcəyini bizə vaxtı ilə bildirmişdi. Əbu Hureyrədən (Allah o.r.o.) gələn bir hədisdə belə buyrulur:

«İki cür Cəhənnəm əhli var ki, mən onları görmədim: biri inək quyruğu kimi qamçıları olanlardı ki, onlarla insanları döyərlər. Digəri isə paltar geyinmiş, lakin çılpaq olan (kişiləri özlərinə) cəlb etdirən, (yanlara) əyilə-əyilə yeriyən, başları dəvə hürgücü kimi (düzəldilmiş) qadınlar... Bunlar Cənnətə girə bilməzlər və Cənnətin qoxusunu belə duya bilməzlər. Halbuki onun qoxusu filan məsafədən duyulur».¹³⁴

Bu paltarlara arxası uzun kəsiklər və ya bir-neçə yanından kəsiklər olan geyimlər də daxildir ki, qadınlar oturan zaman ayıb yerlərinin bir hissəsi görünür. Burada kafirlərə bənzəmə, son modelli abırsız geyimlərdə onlara uyğunlaşma istəyi vardır. Allahdan sağlamlıq arzulayaq! Bəzi paltarların üstünə çəkilmiş çirkin şəkillər də uzaq durmalı şeylərdəndir. Müğənnilərin, musiqi truppalarının, içki şüşələrinin və şəriətə görə haram olan canlıların şəkilləri, xaç işarəsi, əxlaqsız klub və

¹³⁴ Müslim. 3/1680. Burada nəzərdə tutulan dəvələr uzunboylu dəvələrdir.

birliklərin rəmzləri və yaxud da başlıca olaraq əcnəbi dillərdə yazılmış şərəf və namusa yad olan sözlər kimi...

QADINLARIN VƏ KİŞİLƏRİN PARİK (SÜNİ SAÇ) QOYMASI

Əsma bint Əbu Bəkrdən (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə dediyi rəvayət edilmişdir.

Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) yanına bir qadın gəlmişdi və belə demişdi:

«Ey Allahın Peyğəmbəri! Gəlinlik yaşında bir qızım var. Qızılça keçirdiyi üçün saçları tökülmüşdür. Ona süni saç qoydura bilərəmmi?»

Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurdu:

«Allah süni saç qoyana da, qoydurana da lənət etsin!».¹³⁵

Cabir b.Abdullahdan (Allah o.r.o.) bu rəvayət edilmişdir:

«Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) qadının başına bir şey (süni saç) qoymasını qadağan etdi».¹³⁶

Bunun nümunələrindən biri də bu gün parik adlanır. Günümüzün süni saç qoyan ustaları – salonları rəzalətlə dolu qadın bərbərləridir.

Bəzi arsız kişi və qadın artistlərinin tamaşa və teatrlarda taxdıqları pariklər də eyni haram nümunələridir.

GEYİMDƏ, DANIŞIQ TƏRZİNDƏ VƏ DAVRANIŞDA KİŞİLƏRİN QADINLARA VƏ QADINLARIN ÖZLƏRİNİ KİŞİLƏRƏ BƏNZƏTMƏSİ

Allahın bəndələri üçün qoyduğu təbii qanunlardan biri də kişinin, Allahın onun üçün yaratdığı kişiliyini qoruması, qadının isə, Allahın onun üçün yaratdığı qadınlığını qorumasıdır. Bu, insan həyatının

¹³⁵ Müslim. 3/1676.

¹³⁶ Müslim. 3/1679.

nizamlanması üçün qaçılmaz məsələlərdən biridir. Kişilərin qadınlara bənzəməsi və qadınların kişilərə bənzəməsi onların təbiətinə ziddir, pisliyə aparan qapıların açılması və cəmiyyətdə pozğunluğun yayılmasıdır. Bu davranış şəriətə görə haram edilmişdir. Bir şəriət əhkamında hər hansı bir işi görmüş şəxs haqqında lənət nəzərdə tutulursa, bu, o işin haram edildiyinə və böyük günahlardan olduğuna dəlalət edir. İbn Abbasdan (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə dediyi rəvayət edilir:

«Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) kişilərdən qadınlara bənzəyənlərə və qadınlardan kişilərə bənzəyənlərə lənət etdi».¹³⁷

Yenə də İbn Abbasın (Allah o.r.o.) belə dediyi rəvayət edilir:

«Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) qadınlaşan kişilərə və kişiləşən qadınlara lənət etdi».¹³⁸

Bu bənzəmə duruşda və hərəkətlərdə və yaxud da yerləşdə vücudu qadınlaşdırmaqla, danışığda və yerləşdə qadinsayağı davranmaqla özünü biruzə verir.

Bu bənzərlik geyimdə də olur. Kişinin – xippi və metalçı qrupları arasında yayılmış olduğu kimi – boyunbağı, bilərzik, ayağa taxılan metal və ya digər halqalar, sırğa və s. taxması yolverilməzdir. Qadının, kişilərə məxsus paltar, köynək və sairəni geyinməsi yolverilməzdir. Qadın daha sonra, formaca və ayrı-ayrı təfərrüatlarda kişilərdən fərqlənməlidir. İki cinsin hər birinin digərindən seçilməsinin zəruriliyinə sübut Əbu Hureyradan (Allah o.r.o.) nəql edilən hədisdir:

«Qadın paltarı geyən kişiyyə və kişi paltarı geyən qadına Allah lənət etsin!».¹³⁹

¹³⁷ Buxari Bax: Fəthul-Bari, 10/332.

¹³⁸ Buxari Bax: Fəthul-Bari, 10/333.

¹³⁹ Əbu Davud. 4/355; Bax: Səhihul-Cəmi' № 5071.

SAÇ VƏ SAQQALI QARA RƏNGLƏ BOYAMAQ

Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) bu sözündə təhdid nəzərdə tutulduğuna görə düzgün olanı budur ki, belə davranış haramdır:

«Axır zamanlarda saç və saqqalını göyərçin sinəsi kimi qara rəngə boyayan insanlar olacaq. Onlar Cənnətin qoxusunu duymayacaqlar».¹⁴⁰

Bu hal, saçı və ya saqqalı ağaramağa başlayan kişilərin bir çoxunun arasında yayılmışdır. Ağarmış saç-saqqalı qara rənglə qaraldırlar. Bu hərəkətin başqalarını azdırmaq, adamlardan həqiqəti gizlətmək, olduğu şəkildən başqa bir şəkllə düşmək kimi pis nəticələri var. Bunun kişi davranışına təsiri olması şübhəsizdir. Belə davranışın bir sıra səbələri mövcuddur.

Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) saç-saqqalında ağarmış tüklərin sarı, qızılı və yaxud qəhvə rəngi çalarlı xına və ya başqa boya ilə rənglənməsi müəyyən olunmuşdur. Məkkənin fəthi günü Əbu Quhafə saç-saqqalı ağappaq halda hüzuruna gətiriləndə Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurmuşdu:

«Bunu bir şeylə dəyişdirin¹⁴¹ və (bu işdə) qara rəngdən çəkinin».¹⁴²

Əslində, bu, qadına da, kişiyyə də eynilə aiddir. Qara olmayan saçların qaraya boyanmasına yol verilməməlidir.

CANLILARIN ŞƏKLİNİ PALTARA, DİVARA, KAĞIZA VƏ B. YERLƏRƏ ÇƏKMƏK

¹⁴⁰ Əbu Davud. 4/319; Bax: Səhihul-Cəmi' № 8153. Nəsai də səhih bir isnadla bunu rəvayət edir (Abduləziz b. Abdullah).

¹⁴¹ Yazıçı «Bu ağılı» nəzərdə tutur. Düzəliş şeyx Abduləziz b. Abdullaha aiddir.

¹⁴² Müslim. 3/1663.

Abdulla İbn Məsuddan (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilir:

«İnsanların Qiyamət günü Allah yanında ən şiddətli əzab çəkəni şəkil çəkənlər olacaq».¹⁴³

Əbu Hureyradan (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) bu sözləri nəql edilir:

«Allah təala buyurur ki: «Mənim yaratdığım kimi yaratmaq istəyənlərdən daha zalım kimsə yoxdur! Qoy bir toxum yaratsınlar! Qoy bir zərrə dənəsi yaratsınlar!...».¹⁴⁴

İbn Abbasdan (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) bu sözləri rəvayət edilir:

«Hər şəkil çəkən (ruh daşıyıcısı olan canlının şəklini çəkən) adam Cəhənnəmdir. Yaratdığı hər (canlı) bir şəkil üçün bir ruh yaradılır və onlar ona Cəhənnəmdə əzab verirlər».

İbn Abbas (Allah o.r.o.) deyir ki:

«Əgər hökmən şəkil çəkmək istəyirsənsə, onda ağacların və ruhsuz varlıqların şəklini çək».¹⁴⁵

Bu hədislərdə göstərilənlər insanın, heyvanların, ruh daşıyıcısı olan digər varlıqların kölgəli və ya kölgəsiz şəkillərini çəkməyin, çap etməyin, cızmağın, oymağın, yonmağın və ya hər hansı formada işləməyin haram olmasına sübutdur. Deyilənlərin təsvirlərinin haramlığı barədəki hədislər bütün bunları əhatə edir.

Müsəlman şəriətin normalarına riayət etməli və «mən şəkllə ibadət və səcdə etməyəm ki!» deyər, mübahisə etməməlidir. Ağıllı insan indiki vaxtda şəkil çəkmənin geniş yayılması nəticəsində ortaya çıxan bir pisliyə dərinədən nəzər salaraq düşünərsə, şəriətin şəkil çəkilməsinə dair qoyulan qadağaların hikmətinin bir qismini anlaya bilər. Bu pislik, şəkillərin səbəb olacağı

¹⁴³ Buxari Bax: Fəthul-Bari, 10/382.

¹⁴⁴ Buxari Bax: Fəthul-Bari, 10/385.

¹⁴⁵ Müslim. 3/1671.

daxili niyyətlərin baş qaldırması və şəhvətə təhrik etməsi formasında, hətta pozğunluğa qədər aparan bir fəsaddır.

Müsəlman evində ruh daşıyıcısı olan varlıqların şəklini saxlamamalıdır ki, mələklərin onun evinə girməkdən çəkinmələrinə səbəb olmasın. Bununla əlaqədar Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) bunları buyurmuşdur:

«Mələklər it və şəkil olan evə girməzlər».¹⁴⁶

Bəzi evlərdə bir sıra kafirlərin ibadət etdiyi tanrıçaların bütləri bəzək və ya incəsənət əsəri kimi saxlanılır. Bunların haramlığı digərlərindən daha çoxdur. Bir də, asılmış şəkil asılmamış şəkildən daha pisdir. Bu şəkillər çox vaxt onlardakı surəti əks edilmiş adamın ucaldılması, qəm-qüссə içində olan adamın dərdinin təzələnməsi və ya onların fəxrlə yad edilməsi üçün şərait yaradır. «Şəkillər xatirə üçündür» deyilməməlidir. Çünki yaxın və əziz müsəlmanların xatirəsi qəlbə saxlanılır. Onlara Allahın rəhməti və bağışlanmasını diləyərək, dua edilir. Evdə asılmış şəkillərin götürülməsi və ya üzlərinin örtülməsi lazımdır. Fəqət, qutuların üzərindən götürülməsi mümkün olmayan şəkillər, lüğətlər, mənbə rolu oynayan əsərlər və istifadə edilən kitablardakı çıxarılması çətin və mürəkkəb olan şəkilləri, imkan düşdükcə, məhv edilməsinə səy göstərməklə, onları istisna etmək olar. Bunların bir hissəsində olan pozğun şəkillərdən də uzaq olmaq lazımdır. Ayrıca olaraq, şəxsi rəsmi sənədlərdə məcburi tələb olunan şəkilləri saxlamaq mümkündür. Elm əhlinin bir hissəsi saxlanması zəruri olan şəkillərin saxlanclarda mühafizə edilməsinə icazə vermişlər.

Uca Allah buyurur:

¹⁴⁶ Buxari Bax: Fəthul-Bari, 10/380.

«Allahdan bacardığınız qədər qorxun» (Təğabun, 64/16).

YUXUYA YALAN QATMAQ

Bəzi adamlar görmədikləri halda qəsdən yuxu gördüklerini uydururlar. Bunu, insanlar arasında bir mövqe tutmaq, ad çıxarmaq, maddi gəlir əldə etmək və ya aralarında düşmənçilik olan şəxsləri qorxutmaq və yaxud da başqa səbəblərə görə edirlər. İnsanların bir çoxunun yuxuya inamı və yuxugörməyə sıx bağlılığı var. Buna görə onları yalan yuxularla aldadırlar. Belə edənlərə qarşı ağır bir xəbərdarlıq var. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurmuşdur:

«Bir nəfərin atasından başqa birisinin atası olmasını iddia etməsi, görmədiyini görmüş kimi göstərməsi və ya Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) demədiyi bir şeyi Onun adından deməsi şübhəsiz ki, ən böyük iftiralardandır».¹⁴⁷

Daha sonra Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurmuşdur:

«Kim görmədiyi bir yuxunu gördüyünü deyərsə, iki arpa dənəsini bir-birinə düyünləməyə məcbur ediləcək və bunu bacarmayacaqdır».¹⁴⁸

İki arpa dənəsini bir-birinə düyünləmək mümkün olmayan bir işdir və bunun cəzası törədilən cinayətə uyğundur.

¹⁴⁷ Buxari Bax: Fəthul-Bari, 6/540.

¹⁴⁸ Buxari Bax: Fəthul-Bari, 12/427.

QƏBRİN ÜSTÜNDƏ OTURMAQ, ONA AYAQ BASMAQ VƏ QƏBRİSTANLIQDA TƏBİİ EHTİYACI YERİNƏ YETİRMƏK

Əbu Hureyradan (Allah o.r.o.) belə dediyi rəvayət edilir. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) buyurdu ki:

Sizlərdən birinizin bir od parçası üstə oturaraq paltarını yandırması və odun dərisinə qədər çatması onun üçün bir qəbrin üstünə oturmaqdan daha xeyirlidir». ¹⁴⁹

Bəzi insanların ölülərini basdırarkən qəbirlərin üstünə ayaq basdıqlarını görürsən. Başqa ölülərə ehtiramsızlığın əlaməti olaraq, yaxınından keçdikləri qəbirləri baslayar, hətta onların üstünə ayaqqabı ilə çıxar və bundan çəkinməzlər. Bu yanlış davranışın böyüklüyü ilə əlaqədar Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurmuşdur:

«Od parçası və ya qılınc üstə yeriməyim və yaxud da ayaqqabılarımın ayağıma tikilməsi mənə bir müsəlmanın qəbri üstündə yeriməkdən daha xoşdur...». ¹⁵⁰

Belə olduğu halda, bəs onda qəbristanlıq ərazisini işğal edib orada dükan və yaxud ev inşa edənin halı necə olar?!

Qəbristanlıqda təbii ehtiyacları ödəmək və pozğunluq etmək isə bəzi əxlaqsızların etdikləri əməldir. Təbii ehtiyac tutduqda qəbristanın divarının dibinə yaxınlaşıb və ya içəriyə girib çirkin qoxusu və üfunəti ilə ölülərə əziyyət verirlər. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurmuşdur:

¹⁴⁹ Müslim. 2/667.

¹⁵⁰ İbn Macə. 1/499; Bax: Səhihul-Cəmi' № 5038.

«Qəbirlərin arasında təbii ehtiyacını ödəyənlə bunu bazarın ortasında edənin ikisi də mənim üçün eynidir».¹⁵¹

Yəni, qəbristanlıqda təbii ehtiyacı ödəməklə bazarda, insanların önündə övrət yerlərini açıb təbii ehtiyacın ödənilməsinin çirkinliyi kimidir. Bu xəbərdarlıq və təhdid natəmizlikləri və zibilləri bilərəkdən qəbristanlıqlara (xüsusilə də divarları uçmuş və tərk edilmişlərə) atanlar üçün nəzərdə tutulmuşdur. Qəbirləri ziyarət edərkən gözlənilməsi vacib olan qaydalardan biri də qəbirlərin arasından getmək istəyənlərin ayaqqabılarını çıxarmasıdır.^{R17}

SİDİYİN SIÇRANTISINDAN QORUNMAMAQ

Şəriətin gözəl xüsusiyyətlərindən biri də insanın həyat tərzinə uyğun olan bütün sahələrə aid normalar müəyyənləşdirməsidir. Bunlardan biri də natəmizliyin təmizlənməsidir. Bunun üçün «istinca»^{*} və «isticmar»^{**} qaydaları müəyyən edilmiş və bu şəkildə təmizlənmənin və paklaşmanın necə yerinə yetiriləcəyi açıqlanmışdır.

Bəzi adamlar (ayaqyolundan çıxdıqdan sonra) natəmizliyin təmizlənməsində tənbellik edirlər. Bu da özlüyündə paltarın və ya bədənin natəmiz olmasına və beləliklə də qıldığı namazın səhih olmamasına səbəb

¹⁵¹ Bax: Əvvəlki hədisin izahı.

^{R17} (R) Bəşir ibn Xasasiyənin (Allah o.r.o.) rəvayətində Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) qəbirlərin arasında ayaqqabı ilə gəzən şəxsi görərək buyurmuşdur: «Ey dəri ayaqqabıların sahibi! Çıxart onları». "Səhih Sünən Əbu Davud", hədis: 3230. Məhəmməd Nasir, "Cənazə əhkamları": səh. 173.

* Öndən və arxadan çıxan nəcəsətdən təharətlə təmizlənməsidir (Ərəbcədən çevirən).

** Öndən və arxadan çıxan nəcəsətin daş və ona oxşar bərk, təmiz və nəcəsəti silməyə haram edilməmiş müvafiq əşyalarla təmizlənməsidir. (Ərəbcədən çevirən).

olur. İbn Abbasdan (Allah o.r.o.) aşağıdakılar rəvayət edilir: Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) Mədinə bağçalarının¹⁵² birinin yanından keçərkən qəbirlərində onlara əzab verilən iki insanın səsini eşitdi. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurdu:

«Onlara əzab verilir. Əzab böyük bir şeydən ötrü verilmir».

Sonra isə belə buyurdu:

«Əlbəttə».

Başqa bir rəvayətdə isə belə buyurduğu bildirilir:

«Şübhəsiz ki, o, böyük bir şeydir. Onlardan biri sidiyindən azad olmaq istərkən onun üstünə sıçramasından qorunmazdı. Digəri isə söz gəzdirərdi».

¹⁵³

Hətta, Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*):

«Qəbr əzablarının çoxunun sidiyə görə olduğunu xəbər vermişdir».¹⁵⁴

Sidiyi kəsilmədən tələsərək qalxmaq, üstünə sidik sıçraya biləcək bir tərzdə və ya belə bir yerdə bilərəkdən işəmək istinca və isticmara riayət etməmək və yaxud lazım olduğu qaydada bunu etməmək sidiyin üstünə sıçramasından qorunmamağa aiddir.

Bugünkü günümüzdə kafirlərə bənzəmə elə bir nöqtəyə çatıb ki, bəzi tualetlərin divarlarında düzəldilmiş təbii ehtiyac edildiyi yerlərin ətrafı açıq saxlanılmışdır. Adamlar oraya gedərək utanmadan, girənin-çıxanın yanında sidiyindən azad olur və natəmizliyini paklamadan paltarını geyinir. Bu minvalla iki çirkin və haram iş bir vaxtda etmiş olurlar. Birinci iş - övrət yerini insanların baxışlarından qorumamaq, ikinci iş - təmizlənməmək və sidikdən uzaqlaşmamaqdır.

¹⁵² Yəni bir bostana...

¹⁵³ Buxari Bax: Fəthul-Bari, 1/317.

¹⁵⁴ Əhməd Müsnəd: 2/326; Bax: Səhihul-Cəmi' № 1213.

İSTƏMƏDİKLƏRİ HALDA BİR QRUP İNSANIN DANIŞIĞINA QULAQ ASMAQ

Uca Allah belə buyurur:

«(Bir-birinizin eybini, sirrini) arayab axtarmayın...»
(Hucurat, 49/11).

İbn Abbasdan (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurduğu rəvayət edilir:

«Kim bir qrup insanın danışığını, onların bunu xoşlamadıqları halda, dinləyərsə, Qiyamət günü qulağına qurğusun töküləcək...».¹⁵⁵

Onlardan xəbərsiz, zərər vermək üçün, sözlərini başqalarına çatdırarsa, insanların danışığlarına gizli qulaq asmanın günahına başqa bir günah da əlavə olunur və Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) bu hədisinin dairəsinə daxildir:

«Qəttat Cənnətə girə bilməz».¹⁵⁶

PİS QONŞULUQ

Allah sübhanəhu və təala Kitabında bizim qonşularımıza qayğı göstərməmizi istəyərək belə buyurur:

«Allaha ibadət edin və Ona heç bir şeyi şərik qoşmayın! Ata-anaya, qohum-əqrabaya, yetimlərə, yoxsullara, yaxın və uzaq qonum-qonşuya, yaxın yoldaş və dostlara, müsafirlərə, sahib olduğunuz qul və kənzlərə yaxşılıq edin! Həqiqətən, Allah özünü bəyənenləri və lovğalıq edənləri sevməz!» (Nisa, 4/36).

Qonşuya əziyyət vermək haramdır. Çünki qonşunun haqqı böyükdür. Əbu-Şurehdən (Allah o.r.o.)

¹⁵⁵ Təbərani Əl-Kəbir 11/248-249; Bax: Səhihul-Cəmi': 6004. Buxari Səhihində rəvayət etmişdir. (Abduləziz b. Abdullah).

¹⁵⁶ Buxari Bax: Fəthul-Bari, 10/272.

Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurduğu rəvayət edilir:

«Allaha and olsun ki, iman gətirməz! Allaha and olsun ki, iman gətirməz! Allaha and olsun ki, iman gətirməz!»

«Kim, ey Allahın Peyğəmbəri!» deyə Ondan (*səlləllahu əleyhi və səlləmdən*) soruşdular. Belə buyurdu:

«Əziyyət verməyəcəyinə qonşusunun əmin olmadığı şəxs».¹⁵⁷

Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) qonşunun qonşunu tərifləməsini ya da pisləməsini yaxşılığın və pisliyin meyarı kimi bildirmişdir. İbn Məsuddan (Allah o.r.o.) belə dediyi rəvayət edilir:

«Bir nəfər Peyğəmbərə (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) dedi ki:

«Ey Allahın Peyğəmbəri! Yaxşılıq və ya pislilik etmiş olsam bunu necə anlayım?»

Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurdu:

«Qonşularından sənin haqqında «o yaxşılıq etdi» deyən eşitsən, bil ki, yaxşı iş görmüsən. Onları sənin haqqında «o pislilik etdi» deyən eşitsən, bil ki, pis iş görmüsən».¹⁵⁸

Qonşuya əziyyət verməyin müxtəlif üsulları vardır: aralarındakı birgə istifadə etdikləri çəpərdən giriş açmasına mane olmaq, binanı hündür tikərək qonşunun evinə gün düşməsinə, hava daxil olmasına mane olmaq, onun evinə tərəf pəncərə açaraq oradan qonşunu müşahidə etmək, bərk səslərlə və çəkilic tıqqıltıları ilə, xüsusilə istirahət vaxtlarında, narahatçılıq yaratmaq, uşaqlarını döymək və qapısının önünə zibil atmaq buna misaldır. Qonşuya qarşı işlədilən günah daha böyük olur

¹⁵⁷ Buxari Bax: Fəthul-Bari, 10/443.

¹⁵⁸ Əhməd Müsnəd: 1/402; Bax: Səhihul-Cəmi' № 623.

və təqsirkarın günahı Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) buyurduğu kimi təsbit edilir:

«Bir şəxsin on qadınla zina etməsi, qonşusunun arvadı ilə zina etməsindən daha yüngüldür. Onun on evdən oğurluq etməsi qonşusunun evindən oğurluq etməsindən daha yüngüldür».¹⁵⁹

Bəzi xəyanətkarlar qonşusunun gecə növbəsində işləməsindən istifadə edərək fürsət tapıb pozğunluq məqsədilə onun evinə girir. Kədərli bir günün əzabına düçar olanda vay onun halına!

VƏSİYYƏTLƏ VARİSƏ ZƏRƏR VURMAQ

Şəriət normalarından biri də varisin haqqının kəsilməsinə və ona zərər yetirilməsinə yol verilməməsidir. Şəriətə görə, varislərin hamısının, ya da bir hissəsinin haqqını kəsmək bu qəbildəndir. Kim belə bir iş tutarsa Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) bu ifadəsi ilə təhdid edilməlidir:

«Zərər verəni Allah da zərəre uğradar. Güc göstərəne Allah da güc göstərə».¹⁶⁰

Varislərdən birini, şəriətlə müəyyən edilmiş haqqından məhrum etmək, şəriətin göstərdiyinin əksinə olaraq varislərdən biri üçün vəsiyyət etmək və ya malının üçdə birindən çoxunu vəsiyyət etmək vəsiyyətdə haqq kəsmənin nümunələrindəndir.

İnsanların şəriət hökmlərinə itaət etmədikləri yerlərdə, şəriətin ziddinə qərar çıxaran qondarma məhkəmələrin fəaliyyəti nəticəsində haqq sahibinin Allahın ona verdiyi haqqı almasını mümkünəşdirir. Əlləri ilə yazdıqlarına görə vay onların halına! Qazandıqlarına görə vay onların halına!

¹⁵⁹ Buxari, Əl-Ədəbül-Müfrət. Hədis nö. 103; Bax: əs-Silsilətüs-Səhihə: 65.

¹⁶⁰ Əhməd Müsnəd: 3/453; Bax: Səhihul-Cəmi' № 6348.

ZƏRLƏ OYUN OYNAMAQ

Adamlar arasında yayılmış oyunlardan bir çoxu haram qılınmış işlərlə bağlıdır. Bunlardan biri də nərddə və bir çox başqa oyunlarda işlədilən daşların (fişkaların) hərəkəti və yer dəyişdirilməsi ilə nəticələnən zər atılmasıdır. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) qumar və baxtabaxt oyunlarına yol açan zərdən çəkindirərək belə buyurmuşdur:

«Zərlə oynayan əlini sanki donuz ətinə və qanına bulaşdırmışdır».¹⁶¹

Əbu Musadan (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilir:

«Zərlə oynayan Allaha və Peyğəmbərinə qarşı çıxmışdır».¹⁶²

MÖMİNİ LƏNƏTLƏMƏK VƏ LƏNƏTƏ LAYİQ OLMAYANI LƏNƏTLƏMƏK

Adamların bir çoxu əsəbiləşdikləri zaman özlərini saxlaya bilməyərək lənət etməyə başlayır..., insanları, heyvanları, cansızları, günləri, saatları lənətləyirlər. Hətta, bəzən özlərini, uşaqlarını lənətləyirlər; kişi arvadına və yaxud qadın ərinə lənət edir. Bu təhlükəli və çirkin rəftardır. Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu Əbu Zeyd Sabit b. Əd-Dahhak Əl-Ənsaridən (Allah o.r.o.) rəvayət edilir:

«Kim mömünə lənət oxuyursa, bu onu öldürməsi deməkdir».¹⁶³

Lənətləmənin qadınlar arasında daha geniş yayılmasından Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) bunu, qadınların Cəhənnəmə düşməsinin səbəblərindən biri

¹⁶¹ Müslim 4/1770.

¹⁶² Əhməd Müsnəd: 4/394; Bax: Səhihul-Cəmi' № 6505.

¹⁶³ Buxari Bax: Fəthul-Bari, 10/465.

olduğunu bildirmişdir. Bir də, tez-tez lənət oxuyanlar Qiyamət günü şafaət etməyə nail ola bilməzlər. Bunun daha qorxulusu odur ki, lənət oxuyan onu nahaqdan dedikdə, lənəti özünə qayıdır və o, Allahın mərhəmətindən uzaqlaşdırılmaq üçün öz əleyhinə dua etmiş olur.

ÖLÜNÜN ARDIYCA ÖZÜNÜ DÖYƏCLƏYƏRƏK AĞLAMAQ

Şəriətlə qadağan olunan eybəcər əməllərdən biri də bəzi qadınların ölünün ardiyca qışqıra-qışqıra səslərini ucaltmaları, onun ölməsinə peşman olmaları,^{R18} üzgözlərinə vurmaları, paltarlarını cırmaları, saçlarını dartıb yolmaları bu qəbildəndir. Bütün bunlar taleylə razı olmamanın və müsibəti səbrlə qarşılaya bilməmənin əlamətidir. Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə davranana lənət etmişdir. Əbu Usamədən (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) üzünü cırmaqlayan, yaxasını yırtan və fəryad edərək özünü döyəcələyən qadına lənət oxuduğu rəvayət edilir.¹⁶⁴

Abdullah İbn Məsuddan (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilir:

«Yanağlarına vuran, üstü-başını cıran və cahillik adətləri ilə çığır-bağır salan bizdən deyil».¹⁶⁵

Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) belə buyurmuşdur:

«Ölü üçün özünü döyərək yas tutan qadın ölməmişdən qabaq tövbə etməsə, Qiyamət günü

^{R18} (Allah onu nəyə görə öldürdü, nə günahı var idi və sairə bu kimi sözlər deməklə Allaha etiraz etmək (R)).

¹⁶⁴ İbn Macə. 1/505. Bax: Səhihul-Cəmi' № 5068.

¹⁶⁵ Buxari Bax: Fəthul-Bari, 3/163.

əynində qətranlı paltar və qoturlu köynək ilə qalxacaq».¹⁶⁶

ÜZƏ ZƏRBƏ VURMA VƏ ONA DAMĞAYLA ƏLAMƏT QOYMA

Cabirdən (Allah o.r.o.) belə dediyi rəvayət edilir:

«Peyğəmbər (*səlləllahu əleyhi və səlləm*) üzə vurmağı və dağlama vasitəsilə üzdə əlamət qoymağı qadağan etdi».¹⁶⁷

Bir çox atalar və müəllimlər uşaqları şillə və başqa üsullarla cəzalandırarkən bilərəkdən onların üzünə vururlar. Yənə də, bəzi adamlar bunu öz işçilərinə qarşı edirlər. Bu, Allahın insanı şərəfləndirdiyi üzə qarşı həqarətdir. Belə hallar üz nahiyəsində yerləşmiş hissiyyat orqanlarının zədələnməsinə səbəb olan hərəkəti törədəni peşman edir. Ola da bilsin ki, bu, ondan qisas alınmasına gətirib çıxarsın.

Heyvanların üzünə damğa vurmağa gəlincə, bu da haramdır. Hər heyvana sahibinin onu tanıması və ya itdiyi zaman sahibinə qaytarılması üçün müəyyən bir əlamət vurulur. Bu, heyvana işgəncədir və heyvanın surətini çirkinləşdirir. Bəziləri bunu tayfa adəti və tanıtma işarəsi olduğunu bəhanə gətirsə də, damğanı üzdən kənar bir yerdə vurmaq mümkündür.

MÜSƏLMANIN ÜZÜRLÜ OLMADAN ÜÇ GÜNDƏN ARTIQQ KÜSÜLÜ QALMASI

Şeytanın atdığı addımlardan biri də müsəlmanların arasında ayrılıq salmaqdır. Şeytanın hərəkətlərinə uyaraq müsəlman qardaşları ilə şəriətlə nəzərdə tutulmayan

¹⁶⁶ Müslim. Hədis № 934.

¹⁶⁷ Sıra nömrəsi və izah verilməmişdir. Bax: Yuxarıdakı izaha (FSS). (R) Muslim: 3/1673.

səbəblərə görə əlaqəsini kəsənlər çoxdur. Bu, ya bir maddi anlaşılmazlıqdan, ya da adi bir haldan irəli gəlir və küsülülük uzun müddət davam edir. Onunla danışma-yacağına and içir, evinə çağırmayacağına söz verir. Yolda gördükdə üzünü çevirir. Bir cəmiyyət içində onunla rastlaşarkən ondan əvvəlki və ya sonrakı adamla görüşür, onu görməməzliyə salır. Bu, İslam cəmiyyətindəki zəiflikdəndir. Bu səbəbə görə şəriətin hökmü qəti və ağırdır. Əbu Hureyradan (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilir:

«Müsəlmanın qardaşı ilə üç gündən artıq küsülü qalması halal deyil. Kim üç gündən artıq küsülü qalarsa və beləcə ölərsə, Cəhənnəmə düşər»¹⁶⁸

Əbu Xiraş Əl-Əsləmidən (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilir:

«Kim qardaşı ilə bir il küsülü qalarsa, bu onun qanını tökməsi kimi olar».¹⁶⁹⁻¹⁷⁰

Əziz və cəlil olan Allahın bağışlamasından məhrum olmaq, müsəlmanlar arasında ayrılığın əziyyətinə kifayətdir. Əbu Hureyradan (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilir:

«Hər cümə iki dəfə, bazar ertəsi günü və çərşənbə axşamı günü insanların etdikləri işlərə baxılır. Qardaşı ilə kin-küdurət saxlayanlar istisna olmaqla, bütün bəndələr bağışlanır. Deyilir ki: «Bu iki nəfərin (bağışlanmasını) qardaşlıq münasibətləri bərpa olunanadək ləngidin».¹⁷¹

Aralarında düşmənçilik olan iki şəxsdən hansı birisə Allaha tövbə edərsə, birinci olaraq qardaşının yanına gedib onu salamlaması lazımdır. Belə etdikdən sonra

¹⁶⁸ Əbu Davud. 5/215. Bax: Səhihul-Cəmi' № 7635.

¹⁶⁹⁻¹⁷⁰ Yazıçının «bisəfki dəmihi» kimi nəzərdə tutduğunu şeyx Abduləziz b. Abdullah «kəsəfki dəmihi» kimi vermişdir. Buxari, Əl-ədəbul-mufrad. Hədis № 406; Bax: Səhihul-Cəmi' № 6557.

¹⁷¹ Müslim. 4/1988.

qardaşı onu rədd edərsə, o, artıq məsuliyyətdən qurtarmışdır. Məsuliyyət artıq rədd edənin üzərinə düşür. Əbu Əyyubdan (Allah o.r.o.) Peyğəmbərin (*səlləllahu əleyhi və səlləmin*) belə buyurduğu rəvayət edilir:

«Müsəlmanın qardaşı ilə üç gecədən artıq küsməsi halal deyil. Hər ikisi qarşılaşdıqda o, bundan üz çevirər, bu ondan üz çevirər. Onlardan xeyirli olanı salam verərək (danışmağa) başlayandır».¹⁷²

Əlaqəni kəsmək üçün namaz qılmaması, zinaya davam etməsi kimi şəriətlə nəzərdə tutulmuş bir səbəb varsa və əlaqəni kəsməsi xata törədən adama fayda verərək onu doğru yola döndərə və ya xətanı ona hiss etdirə bilərsə, onda əlaqəni kəsmək vacibdir. Lakin günahkar şəxslə belə davranmaq onun daha da uzaqlaşmasına səbəb olursa və ancaq həyasızlaşmasına, nifrətinə və inadına, daha artıq günah işlətməsinə yol verirsə, bu vəziyyətdə əlaqəni kəsmək doğru olmaz. Çünki bu vasitə ilə şəriətin tələb etdiyi xeyir əldə edilə bilməz. Əksinə, pislilik daha da artar. Ən doğru yol – o şəxsə yaxşılıq, nəsihət və xəbərdarlıq etməkdə ısrarlı olmaq lazımdır.¹⁷³

Geniş yayılmış haramlardan topladığım bu qədərdir.¹⁷⁴

Allah sübhanəhu və təaladan gözəl adları (Əl-Əsmaul Husnə) ilə bizi Cənnətə yetişdirəcək və günahlarımızın qarşısını alacaq Allah xofunu bizə nəsib

¹⁷² Buxari Bax: Fəthul-Bari, 10/492.

¹⁷³ Peyğəmbərin (*s.ə.s.*) Kəb b. Malik və iki arxadaşıyla daha çox xeyir verə biləcəyini gördüyü üçün bir müddət əlaqəni kəsməsi və əlaqəni kəsməmənin daha məqsədəuyğun olmasına görə Abdullah b. Ubey İbn Səlul və münafıqlarla əlaqəni kəsməməsi kimi (Abduləziz b. Abdullah).

¹⁷⁴ Bu mövzu daha genişdir. İstifadə olunmasının zəruriliyini nəzərə alaraq Qur'an və Sünnədə mövcud olan bir sıra qadağaların ardıcıl olaraq tam verilməsi məqsədilə başqa bir bölmədə qalanları haqqında bəhs etməyi məqsədəuyğun sayıram. Bu, Allahın icazəsi ilə ayrı bir kitabda öz əksini tapacaqdır.

etməsinə, günahlarımızı, işlərimizdəki israfçılığı bağışlamasını, halal olandan verərək harama möhtac etməməsinə, Özündən kənardakılara ehtiyacımızın olmamasını, tövbəmizi qəbul etməsinə, günahlarımızı silməsinə arzulayıram. Şübhəsiz ki, O, hər şeyi eşidən və əvəzini verəndir. Allahın yazmağı bilməyən Məhəmməd peyğəmbərə, Onun ailəsinə və bütün əshabələrinə salət və salamı olsun!

Həmd aləmlərin Rəbbi Allahdır.

**Məhəmməd Saleh əl-Münəccid
Osmanlı türkcəsindən
Çevirən F.S. Sələfi-Qurbanov**

Məhəmməd Saleh əl-Münəccid

**İnsanların
əhəmiyyət vermədiyi
HARAMLAR
və
onlardan çəkinmə**

**Yığılmağa verilmişdir: 29.10.2003
Çapa imzalanmışdır: 22.11.2003
Kağız formatı 60/84 1/16. Ədəbi qarnitur.
Ofset çap üsulu. Şerti ç.v. 6,25.
Tirajı**

oder